

**T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERDE DEĞERLER EĞİTİMİNİN İDARECİ
VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derya TURGUT YILDIRIM

Temmuz 2019

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÜSTÜN YETENEKLİLERDE DEĞERLER EĞİTİMİNİN İDARECİ VE ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derya TURGUT YILDIRIM

Dr. Öğr. Üyesi. Hasan AYDEMİR

Temmuz 2019

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

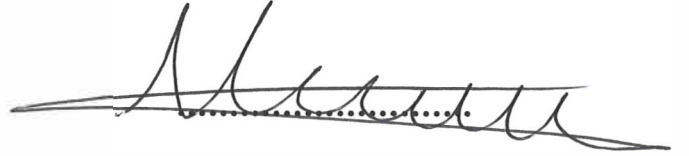
Derya TURGUT YILDIRIM tarafından hazırlanan **Üstün Yetenekli Öğrencilerde Değerler Eğitiminin İdareci ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi** başlıklı bu çalışma, **09.07.2019** tarihinde yapılan sınav sonucunda **Oybirliği** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Hasan AYDEMİR

Üye : Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Yalçın KARALI

O N A Y

...../...../2019

Doç. Dr. Niyazi ÖZER
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Dr. Öğr. Üyesi Hasan AYDEMİR' in danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **Üstün Yeteneklilerde Değerler Eğitiminin Öğretmen ve İdareci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi** başlıklı bu çalışmamın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Derya TURGUT YILDIRIM

ÖN SÖZ

Üstün yetenekli öğrenciler zihinsel ve bedensel yönden akranlarından daha üst bir noktadadır. Bu durum onlar için daha özel bir öğretim yöntemine ve uygulamalarına ihtiyaç doğurur. Üstün yetenekliler aynı zamanda duygusal anlamda ve karakter bazında da yaşlılarına göre farklılık gösterirler. Bu durum ise onların eğitiminde farklı bir bakış açısı ile düşünmemizi gerektirir. Okullarda sunulanın sadece öğretim değil eğitim olduğunu hatırladığımızda sunacağımız eğitimin niteliği değişecektir. Üstün yetenekli öğrencilere ülkemizde Bilim ve Sanat Merkezi adı verilen kurumlarda özel eğitim fırsatı tanınmaktadır. Bu eğitimde bilim ve sanat eğitimi düşünüldüğü gibi, değer eğitimi de unutulmamıştır. Zira üstün yetenekli öğrencilerin ileride doğru yolları takip eden ve böylece nitelikli bir sanat ya da bilim adamı olma özelliği yanına erdemli insan özelliğini de eklemiş olan bir birey olması amaçlanmıştır. Bu çalışmada amaçlanan bu kurumlarda verilen değerler eğitiminin hem bu eğitimi veren öğretmenler hem de idareciler tarafından değerlendirilmesi, eksikliklerin, yapılması gerekenlerin vs. ortaya konulması ve böylece bu eğitimin veriliş durumu ile ilgili bir sonuca varmaktır.

Bu araştırmanın planlanma, uygulanma, incelenme ve değerlendirme safhalarında beraber çalıştığımız, yardım ve desteklerini esirgemeyen değerli öğretmenim, danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hasan AYDEMİR' e teşekkürü bir borç bilirim. Aynı şekilde araştırmanın planlaması ve uygulamasında yorumları ve düşünceleri ile bana yardımcı olan kıymetli öğretmenim Prof. Dr. Nevzat BATTAL' a teşekkür ederim.

Bunun yanı sıra görüşme formu maddelerini hazırlamamda fikirleri ile bana destek olan kıymetli öğretmenim Prof. Dr. Feridun MERTER'e, görüşmelerin uygulanması aşamasında gittiğim her kurumda güler yüz, ilgi ve sabırla benimle ve çalışmamla ilgilenen değerli meslektaşlarıma, maddi ve manevi desteklerinden dolayı aileme ve eşime teşekkür ederim.

09/07/2019

Derya TURGUT YILDIRIM

ÖZET

Üstün Yetenekli Öğrencilerde Değerler Eğitiminin Öğretmen ve İdareci Görüşlerine
Göre Değerlendirilmesi

TURGUT YILDIRIM, Derya
Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hasan AYDEMİR
Temmuz - 2019, XII+ 103 sayfa

Bu araştırmanın amacı Türkiye'nin çeşitli illerinde var olan Bilim ve Sanat Merkezlerinin öğrencilerine verilen değerler eğitiminin durumunu öğretmen ve idareci görüşlerine dayanarak ortaya çıkarmaktır. Bu çalışmada nitel araştırma modellerinden durum tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada amaçlı örneklem türü çerçevesinde hareket edilerek, 7 farklı Bilim Sanat Merkezinde 3 değerler eğitimi öğretmeni, 14 de idareci katılımcı olarak belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak nitel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz çözümlene tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonunda, BİLSEM'de eğitim gören üstün yetenekli çocukların çoğunun herhangi bir değerler eğitiminden geçemedikleri, böyle önemli bir konunun basit yöntemler ve geçici çözümlerle halledilmeye çalışıldığı, katılımcıların aslında değerler eğitimi ile ilgili bir bilgilendirmeye ihtiyaç duyduğu ortaya çıkmıştır. Bu anlamda öncelikle bakanlığın değerler eğitiminin önemini, üstün yetenekliler için özelliğini, neden ve sıradan olmadan nasıl verileceği üzerine kapsamlı bir eğitimi personellerine sunması gerekir. Bunun dışında BİLSEM'li çocuklar örgün eğitimlerine de devam ettiklerinden dolayı hem değerler eğitimi için ve hem de kalan diğer dersler için zaman problemi yaşamaktadır. Bu problemi çözmek adına daha etkin bir program hazırlanıp öğrencilerin katılımını yüksek tutmak çabalanabilir.

Anahtar Sözcükler: Üstün Yetenek, Üstün Zeka, Bilim ve Sanat Merkezi, Değerler Eğitimi

ABSTRACT

Evaluation of values education in the case of gifted students according to the opinions of teachers and administrators

TURGUT YILDIRIM, Derya
M.S., Inonu University, Institute of Educational Sciences
Curriculum and Instruction

Advisor: Assistant Professor Hasan AYDEMİR
July, 2019, XII+103 pages

The aim of this research is to reveal the state of 'values education' which is a subject in Science and Art Centers existing in some cities of Turkey based on teachers' and administrators' opinions. For the research, one of the qualitative research methods, semi-structured interview was used. By applying purposeful sampling, 3 students attending Values education lesson and 14 administrators from 7 varied Science and Art Centers were assigned as participants. Semi-structured interview technique, which is one of the qualitative data collection methods, was used as data collection tool. The data collected were sorted out by descriptive analysis technique.

At the end of the research, it was concluded that the gifted students in most of the Science and Art Centers weren't given values education effectively, such an important subject was handled with simple methods and temporary solutions, and actually the participants needed being informed about values education. In this sense, the ministry of education should provide its staff members with an inclusive education to inform them about the significance of values education, its speciality for the gifted, also why and how to teach it without being ordinary. In addition, because the students attending Science and Art Centres have a 'time' problem, their participation can be increased by an effective curriculum prepared for values education.

Key Words: The Information Technologies Course Teaching Program, Primary Education, Curriculum, Program Evaluation

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY SAYFASI	iii
ONUR SÖZÜ.....	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı.....	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.6. Varsayımlar.....	5
1.7. Tanımlar.....	5

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Üstün Yetenekliler	7
2.1.1. Yetenek ve Zeka Kavramı	7
2.1.2 Üstün Yeteneklilik/ Üstün Zekalık	9
2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri	12
2.2.1. Üstün Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri.....	12
2.2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Bedensel Özellikleri.....	16
2.2.3. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Zihinsel Özellikleri.....	17
2.2.4. Üstün Zekâlı Çocukların Kişilik Özellikleri.....	18
2.2.5. Üstün Yetenekli Çocukların Mesleki Özellikleri.....	19
2.3. Üstün Yeteneklilerin Tanınması	19
2.3.1. Ülkemizde Tanılama.....	21

2.4. Üstün Yetenekliler İçin Özel Eğitimin Önemi	23
2.5. Geçmişten Günümüze Üstün Yeteneklilerin Eğitimi	26
2.5.1. Cumhuriyetten Önce Üstün Yeteneklilerin Eğitimi.....	27
2.5.2 Cumhuriyet Sonrası Üstün Yeteneklilerin Eğitimi	28
2.5.2.1. Bilim ve Sanat Merkezleri	30
2.6. Değer Kavramı.....	31
2.6.1. Değerler Eğitiminin Amaçları	37
2.6.2. Aileden Topluma Değerler Eğitimi	39
2.7. Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Değerler Eğitimi	45
2.8. İlgili Araştırmalar	48

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	54
3.2. Çalışma Grubu	54
3.3. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi	55
3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme.....	56
3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması.....	58
3.5. Verilerin Analizi	59

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Öğretmen Görüşme Formlarının Değerlendirilmesi.....	60
4.2. İdareci Görüşme Formlarının Değerlendirilmesi.....	70

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar	88
5.2. Öneriler	91
KAYNAKÇA	92
EKLER	98

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerle İlgili Demografik Bilgiler	60
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Bilgileri	61
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Değerler Eğitimi İle Alakalı Aldıkları Eğitim Bilgileri.....	61
Tablo 4. Üstün Yetenekli Çocukların Değerler Eğitiminden Geçirilmesine Dair Görüşmeciler Fikirleri.....	62
Tablo 5. Kurumdaki Değerler Eğitimi Olanaklarını Nasıl Bulduklarına Dair Görüşmeciler Fikirleri	62
Tablo 6. Belli Bir Değerler Eğitimi Programının Olmamasını Nasıl Değerlendirdiklerine Dair Görüşler	63
Tablo 7. Değerler Eğitimi İşlenirken Yararlanılan Kaynaklar	64
Tablo 8. Değerler Eğitimi Dersinde Kullanılan Yöntemler	64
Tablo 9. Değerler Eğitiminin İşlenişi İle İlgili Görüşler	65
Tablo 10. Katılımcı Görüşlerine Göre Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının Kazanımları	66
Tablo 11. Katılımcı Görüşlerine Göre Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının İçeriği	67
Tablo 12. Katılımcı Görüşlerine Göre Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının Yöntemleri.....	67
Tablo 13. Katılımcı Görüşlerine Göre Değerler Eğitimi Programında Olması Gereken Araç Ve Gereçler	69
Tablo 14. Katılımcı Görüşlerine Göre Olması Gereken Değerler Eğitiminin Değerlendirilme Basamağı	69
Tablo 15. Görüşmeye Katılan İdarecilerin Demografik Bilgiler Tablosu	70
Tablo 16. Görüşmeye Katılan İdarecilerin Eğitim Bilgileri.....	71
Tablo 17. Görüşmeye Katılan İdarecilerin Öğretmenlik Alanları	72
Tablo 18. Görüşmeye Katılan İdarecilerin Değerler Eğitimi Alıp Almadıklarına Dair Bilgiler.....	73
Tablo 19. Üstün Yeteneklilerin Değerler Eğitimden Geçirilmesine Dair İdareci Görüşleri.....	74

Tablo 20. Üstün Yeteneklilerin Değerler Eğitiminden Geçirilmesinde BİLSEM’lerdeki Olanakların İdareci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi.....	75
Tablo 21. BİLSEM’lerde Değerler Eğitimi İle İlgili Herhangi Bir Program Olmayışına Dair İdareci Görüşleri	76
Tablo 22. Görüşmeye Katılan İdarecilerin Değerler Eğitimi Dersinin Verilişine Dair Görüşleri.....	78
Tablo 23. Görüşmeye Katılan İdarecilerin Değerler Eğitimi Dersinin Verilişinde Gördüğü Eksiklikler	79
Tablo 24. Görüşmeye Katılan İdarecilerin Değerler Eğitimi Dersinin Gerekliliğine Ve Önemine Dair Görüşleri	80
Tablo 25. Değerler Eğitimi Dersinin Olması Gerektiği Şekilde Verilip Verilmediğine Dair İdareci Görüşleri	81
Tablo 26. Görüşmeye Katılan İdarecilerin Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının Kazanımlarına Dair Görüşleri	82
Tablo 27. Görüşmeye Katılan İdarecilerin Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının İçeriklerine Dair Görüşleri	84
Tablo 28. Görüşmeye Katılan İdarecilerin Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının Yöntemlerine Dair Görüşleri.....	85
Tablo 29. Görüşmeye Katılan İdarecilerin Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının Araç Gereçlerine Dair Görüşleri	86
Tablo 30. Görüşmeye Katılan İdarecilerin Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının Değerlendirmesine Dair Görüşleri	87

KISALTMALAR

- BİLSEM** : Bilim ve Sanat Merkezi
RAM : Rehberlik ve Araştırma Merkezi
ÜYEP : Üstün Yetenekliler Eğitim Programı
RAM : Rehberlik ve Araştırma Merkezleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, öncelikle problem durumu, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı, varsayımlar ve ardından araştırma ile alakalı bazı kavramların tanımlamaları bulunmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Toplumlarda değerlere yönelik ilgi ve ihtiyaç giderek artış göstermektedir. Maslow (1996: 36) eğitimcilerin birçoğunun değerler karmaşası içinde olduğunu, hedeflenen esas değerler hakkında çok bilgi sahibi olmadıklarından bu sürecin bu şekilde devam edeceğini vurgulamıştır.

Eğitimciler çocukların kendi çıkarlarından önce toplum çıkarlarını gözeterek toplumsal fayda sağlayacak işler yapmak için uğraşmayı isteyecek şekilde eğitilmeleri adına bir arayış içine girmişlerdir. Çünkü son zamanlarda artan sosyal problemler değerler eğitiminin verilmesi ile alakalı bazı eksiklikler olduğunu düşündürmektedir. Okulların değerler eğitimi konusunda üzerlerine düşen sorumluluğu daha iyi bir şekilde yerine getirmesi gerekmektedir.

Günümüzde insanın daha kültür seviyesi düşük, yozlaşmış, kendi çıkarlarını her şeyin üstünde tutan ama buna rağmen bir o kadar yabancı, yalnız ve toplumdan soyutlanmış bir halde olduğunu gördüğümüzde değerler eğitiminin ne kadar gerekli olduğunu anlıyoruz. Bu eksikliğini gidermek adına yapılan 18. Milli Eğitim Şurasının önemli konularından biri de değerler eğitimi olmuştur. Değerler eğitimi öğretmenler vereceğinden, bu konuda öğretmenlerin yeterli olma durumlarının geliştirilmesi ve materyal oluşturma çabalarının artması için bazı öneriler sunulmuştur. Yine Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı bir genelge ile değerler eğitiminde okulların önemine dikkat çekilmiş ve değerlerimizin daha iyi bir hale gelmesi için okullarda etkinlikler yapılması istenmiştir (Kaymakcan, Meydan, 2011: 29).

Yok olmaya yüz tutmuş değerlerden dolayı birçok ülke eğitim sisteminde değerler eğitimine yer vermeye başlamıştır. Hatta bunun için eğitimcilere dahi gerekli eğitimler verilmeye başlanmıştır. Avustralya, Çin, Tayvan, Hollanda, İngiltere ve

Rusya’da değerler eğitimi lisans eğitiminden hemen sonra başlatılmıştır. ABD, Kanada, İsveç, İsviçre, İsrail gibi ülkelerde ise değerler eğitimi lisans eğitiminde başlamaktadır. Hemen hepsinde seminer ve sertifika programları mevcuttur (Şahin, 2012: 44). Dolayısıyla başta ABD olmak üzere birçok Batılı toplumda artık IQ’nun yanında SQ’nun da önem kazandığı görülmektedir. Her problemin çözümünün akıl ve bilim olmadığını bunun yanında duyguların insanın en üstün yönlerinden olduğunu fark ederler. Bu sebeple sosyal zekayı güçlendirmek adına değerler eğitimi oldukça önemlidir (Yaman, 2012: 44).

Değerler eğitimi hem evrensel hem de yerel, yaşam boyu devam eden ve tüm insani kapasitenin kullanılacağı biçimde sınıfa hapsolmeden sürdürülen bir eğitim olmalıdır (Maslow, 1996: 37). Dünyamızın giderek küçüldüğü ve küreselleştiği düşünüldüğünde değerler eğitiminin temel amacı olarak da akla evrensel değerlerin kazandırılması gelmektedir. Bunun yanında değerler eğitiminin bir başka amacı da davranışları olumlu bir hale getirip istendik davranış değişikliği oluşturmaktır (Yaman, 2012: 44).

Aydın (2011:43) adlı çalışmada değerlerin etkin olma düzeylerinin farklı olduğunu belirtmiştir. Etkinlikten kasıt ise değerlerin sürekli ya da geçici olmasıdır. Aydın (2011:43) araç değerler ya da basit değerler olarak adlandırdığı kazanç sağlama gibi değerlerin, yüksek değerlerle denetim altında tutulmazsa köşeyi dönme, ne olursa olsun kazanma gibi bir boyuta dönüşeceğini ve sahip olunan değerlerin kişisel çıkarlardan öteye gitmeyeceğini belirtmiştir. Oysa önemli olan yalnızca ne kadar kazandığımız değil başkaları için de yapabildiklerimizdir.

Ne yazık ki günümüzde yaşanan yabancılaşma, şiddet olayları, artan menfaat ahlakı gibi durumlar hem velilerin hem de eğitimcilerin akademik başarının tek başına yeterli olmadığı sonucunu çıkarmalarına neden olmuştur. Öğrencinin başarılı olması için yalnızca bilgi olarak donanımlı olmasının yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Bunun için aynı zamanda hayata dair tercihlerde doğru karar verecek bilinci, kendini iyi bir biçimde ifade edecek özgüveni, ne olursa olsun adaletli kalabilecek dürüstlüğü kazandırmanın önemini ve bu değerlerin hiçbir şeyle ölçülemeyecek kadar önemli olduğunu düşünmeye itmiştir (Aydın, M. Zeki: 2010: 3-4).

Birçok alanda üstün performans gösteren üstün yetenekli çocukların ahlaki yönden daima ileri seviyede olacakları söylenemez. Çünkü ihmal, duyarsızlık, kötü

muamele gibi durumlardan dolayı duygusal olarak yıpranmış da olabilirler. Duygusal olarak zarara uğramış üstün yetenekli çocuklar, toplumda diğer akranlarına göre daha etkili olabilirler. Çünkü bu bireyler akranlarına göre daha yüksek bir zihinsel kapasiteye sahiptir. Böyle yetenekli bireylerin toplumun faydasına gelişmesi yerine zararlı sonuçlar yaratacak bir birey olarak yetişmesine izin verilmemelidir. Bunun için de yalnızca zihinsel kapasitelerini arttırmak için değil ahlaki duyarlıklarını da arttırmak için çabalanmalıdır (Hökelekli, Gündüz, 2007: 393-394).

Değerler eğitimi her bireyde olduğundan daha fazla üstün yetenekli bireyler için önemli bir durumdadır. Zira geçmişten günümüze kadar üstün yetenekli bireyler incelendiğinde daima toplumları, uygarlıkları arkasından götürecek bir buluş, bir sanat ya da teknoloji ürettiklerini görürüz. Bunun en temel örneklerinden biri Edison'un ampülü bulması ve insanlık için yeni bir sayfanın başlamasıdır. Yine Werner Van Brown' un II. Dünya Savaşı'nda geliştirdiği V8 bombaları ve sonrasında desenlediği uzay araçları tarihte yeni sayfalar açmıştır. Üstün yetenekli bireyler bu şekilde toplumu sürükleyecek bireyler olduğundan kabul ettikleri ve davranışsal yollarla gösterdikleri etik ve ahlaki değerler oldukça önem kazanmaktadır. Bilişsel açıdan üst seviyede olan bireylerin etik ve ahlaki değerler açısından aynı şekilde zirvede olmamasının yaratacağı olumsuz sonuçlar olabilir. Bu olumsuz sonuçlar sadece kişiyi değil var olduğu toplumu hatta belki insanlığı da etkileyecek durumdadır. Dolayısıyla üstün yetenekli bireylerin eğitimi ele alındığında sadece zihinsel etkinlikler ve sanatsal etkinlikler üzerinde durulmamalıdır. Aynı zamanda bu bireylerin ahlaki değerler açısından da yeterli donanıma sahip olmalarını sağlayabilmek üzerine düşünülmeli ve bir yol belirlenmelidir. Bu bakış açısı ile bu araştırmada üstün yeteneklilerde değerler eğitiminin ne durumda olduğu incelenmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

Bilim ve Sanat Merkezleri'nde (BİLSEM) eğitim alan üstün yetenekli öğrencilere verilen değerler eğitiminin gereklilik ve yeterlilik durumu nedir ve bu eğitim üstün yetenekli öğrenciler için önemli midir? Alt problemler ise;

1. Araştırmaya katılan öğretmen ve idarecilerle ilgili demografik özellikleri belirlemek,
2. Araştırmaya katılan öğretmen ve idarecilerin eğitim bilgilerini belirlemek,

3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ve idarecilerin değerler eğitimi konusunda herhangi bir eğitimden geçip geçmediklerini belirlemek,
4. Araştırmaya katılan öğretmen ve idarecilerin değerler eğitimine yönelik düşüncelerini belirlemek,
5. Araştırmaya katılan öğretmen ve idarecilerin kurumdaki değerler eğitimi olanaklarını nasıl bulduklarına dair düşüncelerini belirlemek,
6. Araştırmaya katılan öğretmen ve idarecilerin bir değerler eğitimi programının olmayışını nasıl değerlendirdiklerini belirlemek,
7. Araştırmaya katılan öğretmen ve idarecilerin değerler eğitimi esnasında kullandıkları program/ kaynak/ yöntem/ araç gereç ve materyalleri belirlemek,
8. Araştırmaya katılan idareci ve öğretmenlerin değerler eğitiminin işleniş şeklinin yeterli olup olmadığına dair fikirlerini belirlemek,
9. Araştırmaya katılan öğretmen ve idarecilerin değerler eğitiminde hangi kazanım, program, yöntem ve araç gerecin olması gerektiği konusundaki fikirlerini belirlemek,
10. Araştırmaya katılan öğretmen ve idarecilerin kurumlarında verilen değerler eğitiminin durumunu nasıl değerlendirdiklerini belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, değerler eğitiminin Bilim ve Sanat Merkezleri'nde (BİLSEM'lerde) üstün yetenekli öğrenciler için gereklilik, yeterlilik ve önem durumunu idareci ve öğretmen görüşlerine dayanarak belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma Türkiye'deki üstün yeteneklilere verilen değerler eğitiminin var olan durumunu açıkça ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Bu çalışma ile üstün yetenekliler için özel eğitim merkezi olan Bilim ve Sanat Merkezlerinde, öğrencilerin içsel ilerleyişlerini olumlu anlamda geliştirmek için "ne yapılıyor, eksik olan noktalar nelerdir ve nasıl tamamlanmalıdır" sorularının cevapları söz konusu merkezlerde görev yapan değerler eğitimi öğretmenleri ve idarecileri ile görüşülerek

tespit edilmiştir. Bu tespit ile BİLSEM’lerde özel eğitim alan üstünlerin değerler konusunda daha iyi noktada olabilmelerini engelleyen sebepler belirlenmiştir. Üstün yeteneklilerin hali hazırda var olan zekalarını topluma ve insanlığa faydalı olacak şekilde kullanmaları için verilen eğitimin doğru olan unsurlarını ve değişmesi gereken yönlerini ortaya çıkarmaya çalıştığı için önemli bir çalışmadır. Bu çalışma ileride yapılacak yönetsel değişikliklere kaynak olması açısından önemlidir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibi kabul edilmiştir.

1. Araştırma, seçili Bilim ve Sanat Merkezlerinde Değerler Eğitimi dersini veren öğretmenlerden ve merkezlerde görev yapan idarecilerden toplanan görüşlerle sınırlıdır.
2. Araştırmanın genellenebilirliği görüşme yapılan illerle sınırlıdır.

1.6. Varsayımlar

Üstün yetenekli öğrenciler için Bilim ve Sanat Merkezlerinde verilen eğitimin yeterli olup olmadığını belirlemek amacıyla geliştirilmiş görüşme formları ve yapılmış olan görüşmelerden edinilen bilgilerin yeterli olacağı bu araştırmanın sayıtlıdır.

1.7. Tanımlar

Bilim ve Sanat Merkezi: Bilim ve sanat merkezleri; örgün eğitim kurumlarına devam eden öğrenciler arasından genel zihinsel yetenek, görsel sanatlar veya müzik alanlarında özel yetenekli olarak tanımlanan öğrencilere, yeteneklerini geliştirerek kapasitelerini en iyi şekilde kullanmalarını sağlamak amacıyla destek eğitimi vermek için açılan özel eğitim kurumlarıdır (Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Kılavuzu, 2018-2019: 6).

Üstün yetenekli öğrenci: *“Zihinsel yeteneklerinin veya zekâlarının birden fazlasında yaşıtlarına oranla yüksek başarı gösteren ya da gizil güce sahip olan, yaratıcılıkta güçlü olan ve başladığı işi bitirme, başladığı işin üstesinden gelme konusunda yüksek görev anlayışı bulunanlara “üstün zekâlı çocuk” denir”* (Akkanat, 2004: 175).

Üstün zekâlı çocuk: *“Zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik becerisi bakımından veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına kıyasla yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından saptanan çocuklardır”* (Sak, 2014: 5).

Değer: Değer, bireylerin yaşadıkları olay ya da durumlar karşısında geliştirdiği duyarlılıklarıdır (Yaman, 2012: 17).

Değerler eğitimi: “Değerler eğitimi, istendik davranış değişikliği oluşturarak çocuklara ve gençlere olumlu davranışlar kazandırma sürecidir” (Yaman, 2012: 18).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Üstün Yetenekliler

Üstün yetenek/ üstün zeka kavramlarına geçmeden önce yetenek ve zeka kavramlarına açıklık getirilmesi gerekir.

2.1.1. Yetenek ve Zeka Kavramı

Tarihte zeka ile ilgili ilk bilimsel çalışmalar İngiliz bilim insanı Sir Francis Galton tarafından başlatılmıştır. Galton, zekayı ölçmek için bazı araştırmalar yapmış ve beyin büyüklüğü ile zeka arasında bir ilişki olduğunu düşünen ilk bilim insanlarından biri olmuştur (Levent, 2014: 1). Galton, 1889'da Kalıtımsal Deha adlı kitabında zekanın çoğunlukla genetik olduğunu ve çevrenin zeka üzerinde çok az bir etkisinin olduğunu belirtmiştir (Öznacar ve Bildiren, 2016: 365).

Ancak zekanın tanımlarına bakıldığında geçmişten günümüze varıncaya kadar çeşitli tanımlar yapılmıştır, fakat tek bir tanım üzerinde uzlaşamamıştır. Bunun sebebi de psikolojide bu alanla ilgilenen birçok ekol olması ve bu ekollerin her birinin bakış açısının farklı olmasıdır (Kurtdaş, 2012: 152- 153). Hatta zekayı tanımlamaktan da öte nasıl oluştuğuna dair düşüncelere bakıldığında önceleri davranışçı kuramın savunduğu, zeka sabittir düşüncesine rastlarız. Bu kurama göre zeka doğuştan gelir, sabittir ve değişmez. Sonrasında ise zekanın davranış ve deneyimin etkileşimi ile oluştuğunu savunan etkileşimli kuram ortaya çıkmıştır. Etkileşimli kuram beynin kendisine odaklanmış ve zeka kavramını bir süreç olarak açıklamıştır (Clark, 2015: 4). Dolayısıyla zekanın zihinsel bir güç olması onu etkileyen asıl faktörün kalıtım olduğunu gösterse de son zamanlarda yapılan araştırmalar çevresel unsurların da zekayı belirleyen önemli bir ölçüt olduğunu ortaya koymuştur (Kurtdaş, 2012: 153).

Zeka bireylerin hem sorunları çözerken hem de çevreye uyum sağlarken var olan tüm beceri ve kabiliyetlerini kullanmasıyla meydana gelen düzeydir (Karakurt, 2003: 1).

“Zeka, bireyin gerek sorunları çözerken gerek çevreye uyum sağlarken var olan tüm yetenek ve becerilerini kullanması ile ortaya çıkan düzey, ne yapabileceklerini gösteren gizil güçtür” (Öznacar ve Bildiren, 2016:120).

Barbara Clark (2015: 29), zeka kavramını şu şekilde açıklamıştır;

- “Öğrenme, akıl yürütme, anlama ve benzeri etkinlik çeşitleri ile ilgili kapasitedir.
- Genelde sinaptik düzeyde beyin içi bir süreçtir. Hücrelerin beynin bütün alanlarından alınan bilgileri ilişkilendirmesi, bütünleştirmesi ve eşleştirmesidir.
- Dinamik bir süreç içinde gelişir. Bu süreç bireyin genetik özellikleri ve yaşamı boyunca çevresi tarafından sunulan imkanların etkileşimi ile hızlanır veya engellenir.”

Zeka en geniş manasıyla bireyde var olan problem çözme, çevreye uyum sağlama, yaratıcı düşünme, hem soyut hem somut düşünme ve öğrenme becerilerinin birlikte yarattığı bir oluşumdur (Kurttaş, 2012: 153).

Yetenek ise bireylerin doğuştan getirdiği bir hazine gibi bireyin içinde bulunan özellikleri belirten bir kavramdır. Kimi insanların diğerlerine göre daha çok yeteneği olabilir (Kurttaş, 2012: 152). Bazı psikologlar ve eğitimciler yetenek kavramını, zihinsel olarak üstün zekalılık olarak belirlenen seviyede başarılı olamayan ama ortalamanın da üstünde potansiyele sahip olan bireyleri tanımlamak için kullanmışlardır (Clark, 2015: 31).

“Yetenek, belirli alanlarda potansiyel iş yapabilme gücü olarak tanımlanır ve zekadan tümüyle bağımsız değildir, hatta zekanın çeşitli alanlardaki yansıması olarak görülebilir” (Öznacar ve Bildiren, 2016: 120).

Bireyler zeka yönünden genel bir kısım gruplara ayrılabilir. Zeka yönünden özel olan gruplar incelenirken bireylerde var olan özellikler incelenmelidir. Neredeyse her bireyin akranlarından daha üst seviyede olduğu bir becerisi vardır. Bazıları konuşma olarak, bazıları yazma, bir başkası resim yapma ya da şarkı söyleme yeteneği olarak yaşlılarına göre daha iyi durumdadırlar. Çocukların bir bölümü ise yaşlıları çeşit çeşit işler başarırken onlar hala temel becerileri kazanma hususunda zorluk yaşayabilirler. Örgün eğitim sistemi içerisinde çocuklar çoğunlukla üç öğrenme kümesine ayrılabilirler; (Karakurt, 2003: 2)

- a. Ortalama seviyede öğrenme gücü olanlar
- b. Ortalama seviyenin üstünde öğrenme gücü olanlar

c. Ortalama seviyenin altında öğrenme gücü olanlar

Ortalama üstü öğrenme gücü olan bireyleri üstün yetenekli ya da üstün zekalı olarak inceleyebiliriz.

2.1.2 Üstün Yeteneklilik/ Üstün Zekalık

Geçmişten günümüze gelene kadar önemli gelişmelerin daima liderleri olmuştur. Bu gelişmeler bazen bir yenilik, bazen bir buluş, bazen baştan yaratılmış bir kültür olmuştur. İşte bu önemli ve büyük devrimlerin liderleri üstün beyin gücüne sahip olan üstün yetenekli bireylerdir.

Bu kadar önemli olmasına rağmen üstün zekalılığın bilimsel çalışması çok eskiye dayanmaz. Galton, çoğunlukla zekadaki bireysel farklılıklar hakkında çalışan ilk kişi olarak görülür. Galton, zekanın uç noktalarında olanları dahi olarak isimlendirmiştir. (Mendaglioni, 2016: 8-9). Galton bu alanda çalışırken bu bilim dalına nicelik yöntemini kattığı gibi 1860 yılında hayattaki başarılarıyla sıvrılmış 400 kişi üzerinde bir çalışma yapmıştır. Üzerinde çalıştığı kişilerin yakın akrabaları içinde kendileri gibi üstün başarılı seçkinlere, tesadüf olmayacak kadar çok rastlanmıştır. Böylelikle Galton, dehanın bir kuşaktan ötekine kalıtımsal yollarla geçtiğini yorumlamıştır. Ayrıca bunları “Kalıtımsal Deha” isimli eserinde yayınlamıştır (Enç, 2005: 45, 46, 47). Alfred Binet ve Theodore Simon ise zekanın çok daha karmaşık bir işleyişinin olduğunu düşünerek 1905 yılında ilk zeka ölçeğini geliştirmişlerdir (Öznacar ve Bildiren, 2016: 365). 1920’lerde ise Terman, Stanford- Binet zeka testini geliştirmiştir. Terman, bu test ile IQ’su olan ilkökul çocuklarını bulmayı amaçladı. Bu psikolojik test, üstün yetenekli çocukları tanımlamaya ve onların eğitimi ile ilgili alana bir başlangıç olarak görüldü (Mendaglioni, 2016: 8-9).

Ardından Charles Sparman, bireysel zeka farkları teorisini geliştiren ilk psikolog oldu. Thurstone ise Sparman’ın eserini geliştirerek tek bir zeka faktörünü değil, yedi belirgin yeteneği tanımlamıştır. Bu yetenekler; kelime dağarcığı, sözel yeterlilik, sayı becerisi, hafıza, tümevarım, mekansal algılama, ve kavrama hızıdır. John Carroll ise tüm bunları sentezleyerek bilişsel beceriler modelini oluşturmuştur (Mendaglioni, 2016: 9). Üstün zekalılar hakkında yapılan bilimsel çalışmaların yanı sıra “üstün zekalılık/yeteneklilik” kavramının tam olarak ne ifade ettiği de çalışma konularındandır.

Üstün yetenekli çocuklar hakkında yapılan pek çok tanım içinde en yaygın kabul gören tanıma göre: “Üstün zekalı çocuk zihinsel yeteneklerinin veya zekalarının birden

fazlasında yaşlılarına kıyasla üst performans gösteren ya da gizil güce sahip olan, yaratıcılık yönü güçlü olan ve başladığı işi bitirme, üstesinden gelme konusunda yüksek görev anlayışı bulunan çocuktur. Bu çocuklar kendi yaşlıları arasından rastgele seçilmiş bir kümenin %98'inden üstün olan çocuklardır” (Çağlar, 2004: 317).

Amerika Birleşik Devlet’i Üstün Zekalı Çocuklar Ulusal Derneği üstün zekalı çocuğu, bir ya da birden fazla alanda beklenenin üstünde başarı gösteren ve olağanın üstünde bir potansiyele sahip olan birey diye açıklamıştır (Diken, 2011: 501). Üstün zekalılık, düşünme ve performans üzerinde niceliksel ve niteliksel farklılığa yol açan, dinamik, uyarıcı, etkileşimli süreçlerin bir sonucudur (Clark, 2015: 29).

“Üstün zekalılık, bazıları toplumsal olarak kabul edilebilir birçok olası belirtileri olan üstün zihinsel potansiyeldir” (Mendaglion, 2016: 37).

Uzun bir zamandır yapılan araştırmalar üstün zekalı çocukların normal çocuklara göre bir takım farklı özellikleri olduğunu ortaya koymuştur. Yine yapılan araştırmalar sayesinde bu özellikler ölçülebilir hale gelmiştir (Çağlar, 2004: 113).

Clark (2015: 30) ise şu şekilde bir tanım getirmiştir; *“Zeka gelişimlerini genetik yapı ve çevresel uyaranlar arasındaki etkileşim aracılığıyla, diğer bireylerden daha fazla geliştiren bireyler vardır. Bu gelişim ve hızlandırılmış beyin işlevlerini sonuç verir. Bu bireyler üstün zekalı olarak tanımlanır.”*

Colombus Grubu diye adlandırılan bir kısım araştırmacı ise üstün zekalılığı, üst düzey bilişsel becerilerle duyguların bir araya gelerek sıra dışı yetenekler oluşturduğu eş zamanlı olmayan gelişim diye açıklamıştır (Diken, 2011:501).

Üstün zeka kavramları incelendiğinde yapılan tanımların geçmişte daha konservatif iken gittikçe liberalleştiği görülür. Konservatif tanımlar üstün zeka kavramını nicel olarak ifade eder. Örneğin zeka testlerinden 130 IQ puanını rastgele geçen herkes üstün zekalı olarak kabul edilirdi. Yirminci yüzyılın başlarında ise üstün zeka kavramı yerine “deha” kavramı kullanılmaya başlandı. Terman, 140 veya üstü IQ’ya sahip olanları dehalar sınıfında görmüştür. Ardından gelen liberal yaklaşımlar ise üstün zekayı nicel yaklaşımlarla belirlemenin yetersiz olduğunu, üstün zekanın herhangi bir alanda görülen yüksek potansiyel olduğunu ifade eder. 21. Yüzyıla yaklaştıkça ise tanımlar daha da liberalleşir ve hatta üstün zeka terimi tanımlardan çıkarılarak üstün yetenek terimi kullanılmaya başlanır (Diken, 2011: 500- 501).

Üstün yetenek kavramı da diğer birçok kavram gibi toplumların bakış açısına bağlı olarak değişik şekillerde tanımlanmıştır. İlkel toplumlar için üstün yetenekli birey en hızlı koşan, en iyi avlanan birey iken günümüz toplumunda üstün yetenekli bireylerden daha farklılaşmış yetenekler beklenmektedir. Bu yetenek olimpiyatlarda en iyi dereceyi almak, Nobel’de ödül almak olabileceği gibi küçük yaşlarda usta bir müzik bestecisi olmak şeklinde görülebilir (Ömeroğlu, 2004: 275- 276).

Seçkin yetenekleri sayesinde yüksek düzeyde iş yapmaya yetkin olduğu, üstün yetenekliler alanında uzman olan kişiler tarafından tespit edilmiş çocuk üstün yetenekli çocuktur. Bu çocuklar belirlenen alanların bir ya da birden fazlasında ya birden fazla yeteneğin tamamının bütünleşmesinden oluşan bir bütünlük içinde yüksek başarı gösterirler (Davaslıgil, 2004: 283).

“Üstün yetenekli çocuk; zeka, yaratıcılık, sanat, liderlik yeteneği bakımından veya özel akademik alanlar açısından yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen çocuklardır” (Bilim ve Sanat Yönergesi, 2001: 2- 3).

Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Ofisi 1993’de “National Excellence: A Case for Developing America’s Talent” adı ile çıkardığı yayında üstün yetenekli çocukları şu şekilde ifade etmiştir: *“İleri derecede kabiliyetli olan çocuklar ve gençler, ilgilendikleri alanlarda akranları, çevreleri ve kendileriyle aynı tecrübelere sahip olanlardan daha yüksek bir seviye gösterirler. Bu çocuklar ve gençler entelektüel yaratıcılık, sanat dallarında üstün bir performans sergiledikleri gibi liderlik alanında ve özel akademik alanlarda da öne çıkabilirler. Dolayısıyla bu çocuklar okul müfredatının ötesinde bir hizmete ve etkinliklere gereksinim duyarlar. Üstün yetenek her kültürel tabaka ve ekonomik grupta var olabilir.”* (Şahin, 2004: 261)

Üstün yetenekli çocuklar çoğunlukla akranlarının gösterdiği gelişmeden daha farklı gelişme gösterirler. Onlar kendi takvim yaşlarındaki çocuklara nazaran daha ileri düzey oyunlarla ilgilinirler ve eğitim konusunda da daha önde ilerlerler (Uzun, 2004: 19). Üstün zekalılar - yetenekliler, güvenilir ve geçerliği olan zeka testlerinde devamlı olarak 130 ve daha üstü zeka bölümüne sahip olan; rastgele bir şekilde seçilmiş kendi yaşıtı arasında bir kümenin %98’inden üstün olanlardır (Karakurt, 2003: 2).

Üstün yetenek kavramı da bir veya birkaç alanda yüksek düzeyde kabiliyet sahibi kişileri tanımlamak için kullanılır. Bu bağlamda zeka da bir yetenektir denilebilir

(Kurtdaş, 2012: 152). Üstün yetenek ve üstün zeka kavramları kimi araştırmalarda ayrı ayrı ele alınsa da tam olarak birbirinden ayrılmamıştır. Üstün yetenek ve üstün zeka ile ilgili yapılmış birçok ayrı tanıma rağmen kimi araştırmacılar bu kavramları birlikte ele almış ve “üstün yetenek” olarak ifade etmişlerdir.

Aslında üstün yetenek, üstün zekayı kapsayan bir kavramdır. Tıpkı üstün zekada olduğu gibi üstün yetenek için de birçok tanım yapılmıştır. Ancak bu tanımlardan çıkan ortak fikir, üstün yeteneğin bir veya birden fazla alanda gösterilen başarı ve üst düzey performans olduğudur. Zekâ, sanatsal yetenekler, sosyal alanda gösterilen başarılar üstün yeteneği belirleyen ölçütlerden bazılarıdır (Kurtdaş, 2012: 155). Bu çalışmada da üstün yetenek ve üstün zeka kavramları birlikte ele alınacaktır.

Üstün yetenek ve üstün zeka zaten birlikte düşünülmelidir. Çünkü üstün zekalı bireylerin toplumdaki yüzdesi çok azdır. Üstün zekalı bireyler %2 oranında iken, üstün yeteneklilerin yüzdeleri oranı %4- %5'lere dayanmaktadır. Üstün yetenekli çocuklar resim, müzik, matematik ve sözel alanların birkaçında kendi seviyesindeki çocuklara göre iki üç yaş ilerde gelişirken, bazıınının gelişimi akranlarıyla aynı seviyede olabilir, hatta bazıları için destek eğitimi gerekebilir. Bunun yanında üstün zekalı çocuklar hem yaratıcılık hem de kendini konuya verme konusunda ve aynı zamanda genel zeka alanlarında akranlarına göre en az iki yaş ilerde dirler (Ataman, 2012: 5).

2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Özellikleri

Üstün yeteneklilere ait politikaların doğru bir şekilde oluşturulması adına üstün yetenekli bireylerin diğer bireylerden farklı olarak sahip olduğu özelliklerin bilinmesi oldukça önemlidir (Levent, 2012: 29). Üstün yetenekli olarak tanımladığımız çocuklar toplumun gelişimi ve kalkınması için önemli bir yer tuttuğundan normal bireylere göre var olan bireysel farklılıklarının göz ardı edilmemesi gerekir (Yumuş ve Toptaş, 2011: 1).

2.2.1. Üstün Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar için özel eğitim ortamı oluşturmanın ön koşulu üstün yeteneklileri anlamak ve tanımdır. Bu bireyler toplumların gelişmesi ve değişmesi için önemli bir kilit noktadır. Bu yüzden bu özel çocukların ne tür özelliklere sahip olabileceği hakkında doğru bilgiler kazanmak önemlidir.

Üstün yetenekli çocukların özgün bir yaratılışları olduğuna dair kanıt azdır. Aksine üstün yeteneklilerin duyuşsal, kişilik ve çaba gerektiren özelliklerine dair oldukça fazla grup içi farklılıkları vardır (Mendaglion, 2016: 15). Üstün yetenekli bireyler bir grup olarak benzeşik bir durumdaymış gibi görünseler de bireysel olarak normal bireylerin oluşturacağı bir grup çok daha homojendir. En temel şekliyle, normal öğrencilerin oluşturduğu bir grupta zeka dağılımı 90- 110 arasında değişirken, üstün yetenekli bireyler arasındaki zeka dağılımı 130 ve üstündedir. Yani, normal zeka düzeyine sahip bireyler arasında oluşabilecek zeka farkı en fazla 20 puan iken, üstün yetenekliler grubunda 100 puana kadar farklılık görülme imkanı vardır (Diken, 2011:499). Bu farklılıktan dolayı üstün yeteneklilerin özelliklerinin de kalıp yargıların dışına çıkması mümkün olmaktadır. Buna örnek verilecek üstün yetenekli bireylerin başında Albert Einstein gelmektedir. Çünkü Einstein 4 yaşında konuşmuş ve 7 yaşında okumayı öğrenmiştir. Aynı zamanda da bir disleksiyadır. Ancak Einstein çok üst seviyede bir üstün zekalıdır. Beethoven ise müzik öğretmenine göre hiç umut vaatmeyen bir çocuktur. Oysa Beethoven ünlü dokuzuncu senfonisini sağır olmasına rağmen bestelemiştir. Başarısızlığından dolayı okulu bırakmak zorunda kalan Tolstoy ise Rus edebiyatının en güçlü isimlerindedir. 140 zeka bölümünün üstünde zekaya sahip olan Walt Disney ise iyi fikirleri olmadığı için işten kovulmuştur. Fakat kendisi çizgi filmleri, çizgi kahramanları bizlere kazandıran kişidir. Onu hiçbir şey öğrenemeyecek kadar kötü bir öğrenci olarak gören öğretmenine rağmen Edison 1000 denemenin sonunda ampülü bulan kişi olmuştur. Yine Aya giden ilk uzay aracının projesini çizen, II. Dünya Savaşında V8 bombalarını desenleyen Warner Van Braun 9. Sınıfta Matematik dersinden kalmış bir öğrencidir (Ataman, 2012: 5- 6). Bunun yanı sıra üstün yeteneklilerin bazı sosyal, duygusal ve kişilik özelliklerinin normale oranla daha çok olduğunu ileri süren araştırmalar da vardır (Mendaglion, 2016: 15).

Üstün yetenekli çocukların neredeyse yarısı okula başlamadan önce okumayı öğrenirler ve bireysel olarak çalışıp araştırma yapmaya daha erken yaşlarda başlarlar. Bunun gibi bitmek bilmeyen enerjileri yüzünden - yanlış bir kanı olarak- hiperaktif oldukları söylenmektedir. Görev ve sorunları organize ve verimli bir şekilde düşünüp çözerler. Öğrenme, araştırma ve bulma konusunda doğuştan gelen bir motivasyona sahiptirler (Karakurt, 2003: 4).

Üstün yetenekli çocukların en önemli özelliği, öğrenmedeki hızlarıdır. Bu tür çocuklar diğerlerine göre hem daha erken yaşta konuşur hem de okuma ve yazmayı

erken öğrenirler. Doymak bilmeyen bir merakla devamlı olarak yeni şeyler öğrenme isteği taşırlar (Karakurt, 2003: 3). Üstün yetenekli çocuklar fark edilmeleri açısından birçok bilişsel, duygusal ve sosyal özellik gösterirler. Farklılıkları bebeklik yıllarından itibaren kendisini gelişim dönemine göre daha üst seviyede konuşma ya da resim yapma şeklinde gösterebilir (Yılmaz, 2015: 23).

Üstün yetenekli çocuklarda en çok görülen özellikler eğitim- öğretim bakımından 5 temel başlık olarak sıralanabilir. Bunlar (Davaslıgil ve Zeana, 2004: 90);

- Hızlı öğrenme kabiliyeti
- Karmaşık düşünme yeteneği
- Derin bir biçimde anlama kabiliyeti
- Bireysel ifadede özgün ve yeni olabilme
- Öğrenmeye katılımı isteme ve çok erken yaşta başlayan idealizm.

Üstün yeteneklilerin genel hayatında görülen araştırmacı ve eğitimciler tarafından dile getirilen genel özellikler şunlardır (Yılmaz, 2015: 29- 30);

- Bilgileri işlerken yüksek mantık gücü ve yetenek gösterirler.
- Karmaşık ilişkileri kolayca algılayıp genele uyarlarlar.
- Üst düzey problem çözme becerileri vardır.
- Israrlı ve anlamlı bir meraka sahiptirler.
- İlgi alanları çoktur. Bunlardan bir ya da ikisine karşı derinlemesine ilgileri vardır.
- Olayların çerçevesini anlamaya yönelik oldukça fazla soru sorarlar.
- Entelektüel çalışmalara karşı ilgilidirler.
- Kelime dağarcıkları niteliksel ve niceliksel açıdan zengindir.
- Kitaplara karşı ilgileri yoğundur ve yaşlarının ilerisinde bir algıya sahiptirler.
- Hızlı ve kolayca öğrenirler, hafızaları güçlüdür.
- Matematiksel kavramları hızlıca kavrarlar ve üst düzey bir çıkarım yetenekleri vardır.

- Estetik duyarlılıkları ve algıları yüksektir.
- Müzik, sanat, dans, drama gibi alanlarda yaratıcılıkları ve hayal güçleri çok yüksektir.
- Ritim, hareket ve beden kontrolleri oldukça iyidir.
- Çalışırken odaklanma süreleri uzundur.
- Kendileri ve başkaları ile ilgili farkındalık düzeyleri yüksektir.
- Yetişkinlerle iletişimleri olgundur.
- Otoriteyi olduğu gibi kabul etmezler.
- Kendileri için iyi bir değerlendiricidirler.
- Problemlere farklı bakış açılarıyla yaklaşır.
- Doğaldırlar.
- Keskin bir gözlemcidirler ve iyi bir mizah algıları vardır.

Üstün yetenekli çocuklar Çağlar'ın belirttiğine göre (2004: 123- 124);

1. Kısa sürede ve tam öğrenirler.
2. Akıllarını, pratik bilgileri de elde ederek ustalıkla kullanabilirler.
3. Bilgiler arasındaki bağlantıları kolayca bulup bilgileri gereken yerlere transfer edebilirler. Her yeni durumda bu bilgileri doğru bir şekilde kullanabilirler.
4. Duyduğu, gördüğü ya da okuduğu bilgiyi çok kısa sürede kavrama yeteneğine sahiptirler.
5. Birçok alanda derin bilgi ve ilgi sahibidirler.
6. Kelime dağarcıkları çok geniştir dolayısıyla kendilerini çok iyi bir şekilde ifade edebilirler.
7. Zihin yoran karmaşık problemleri basit bir yolla çözebilirler.
8. Akranlarına göre daha üst düzey kitaplar okumaya eğilimlidirler.
9. Okumayı çok erken öğrendikleri gibi akademik olarak da yaşitlarından önde ilerlerler.
10. Fikirleri ve çalışma teknikleri kendilerine özeldir.

11. Dikkat seviyeleri çok yüksek, hazır cevap ve çok iyi bir gözlemcidirler.

12. Üstün olma durumları bir ömür devam eder.

Karakurt'un (2003: 3- 4) aktardığına göre, Dr. Karen Rogers üstün yetenekli 241 çocuğa yönelik yaptığı bir çalışmada üstün zekalıların özellikleriyle alakalı şu sonuçlara ulaşmıştır;

- %99,4'ü hızlı öğrenir.
- %99,3'ü çok iyi bir kelime hazinesine sahip,
- %99,3'ü üst düzey bir hafızaya sahip,
- %99,3'ü bilgilerin mantığını çok iyi ispat edebiliyor.
- %97,9'u çok merak sahibi,
- %96,1'i bazen yaşıtlarına göre çok olgun,
- %95,9'unun espri anlayışı çok iyi,
- %93,8'i iyi bir gözlemci,
- %93,5'inin merhamet duygusu gelişmiş,
- %93,4'ü farklı bir hayal gücüne sahip,
- %92,9'unun matematikte yeteneği var,
- %90,3'ü adalet ve dürüstlüğe önem veriyor,
- %89,4'ü bulmaca ve logoları yapmada başarılı,
- %88,4'ü enerjisi oldukça yüksek,
- %88,3'ü işlerinin kusursuz olmasını istiyor,
- %85,9'u ilgili olduğu alanlarda azimli,
- %84,1'i otoriteyi sorgular,
- %80,3'ü çok okur.

2.2.2. Üstün Yetenekli Çocukların Bedensel Özellikleri

Halk arasında üstün yetenekli çocukların zayıf ve çelimsiz olacağına dair bir inanış vardır. Buna sebep olarak da üstün yeteneklilerin enerjilerini zihinsel yönden

kullanıyor olmaları gösterilir. Ancak zamanla bunun yanlış bir kanı olduğu anlaşılmıştır. Zira belirtildiğine göre üstün yeteneklilerin bedensel özellikleri aşağıdaki gibidir (Çağlar, 2004: 114);

1. Normal bireylere göre daha uzun ve ağır doğarlar.
2. Her yaşta gelişim bakımından yaşlılarından üstündürler. Daha iri yapılıdırlar.
3. Sağlıkları çoğunlukla iyidir. Zaten kendilerine çok iyi bakarlar.
4. Bedensel açıdan sıkıntıları neredeyse yoktur. Sağlıklarına önem verirler. Bu konuda oldukça tedbirlidirler.

2.2.3. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Zihinsel Özellikleri

Clark zihinsel olarak üstün yetenekli çocukların özelliklerini şu şekilde belirtmiştir (2015: 47- 48);

- Olağanüstü miktarda bilgi, alışılmışın dışında hafıza,
- Üst düzey algı gücü,
- Alışılmışın üstünde ilgi alanı ve merak,
- Üst seviyede dil gelişimi,
- Üst seviyede sözel beceri,
- Bilgiyi işlemedeki yüksek kapasite,
- Düşüncede akıcılık, çok çeşitli ilişkileri görme,
- Orijinal fikirler ve sorunlara orijinal çözümler bulma becerisi.

Üstün yeteneklilerin zihinsel özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Çağlar, 2004: 115- 117);

1. Zihinsel olarak yüksek bir enerjileri vardır. Bu enerjileri onların zihinlerini sürekli kullanmalarını sağlar.
2. Bilgi kazanmak için yüksek bir ilgi ve motivasyon sahibidirler.
3. Erken konuştukları için kendilerini çok iyi bir biçimde ifade edebilirler.
4. Farklı ortamlara girdiklerinde uyum problemleri yaşamazlar.
5. Başka insanlarla etkileşimleri olgun ve yapıcıdır.

6. Toplumsal kuralları bireysel güvenlikleri açısından önemserler.
7. Sosyal problemleri fark ederler ve bunlara çözüm bulurlar.

2.2.4. Üstün Zekâlı Çocukların Kişilik Özellikleri

19. yy. yazarları her ne kadar üstün yeteneklilerin farklı, çelişkili, kararsız duygusal özelliklere sahip olduklarını, bazı özellikleri çok gelişmişken bazılarında eksiklik ve kusurlar olduğunu söylemiş olsalar da Terman bu durumun doğru olmadığını belirtmiştir (Çağlar, 2004: 120).

Çağlar'ın derlediğine göre üstün yetenekli çocukların kişilik özellikleri şu şekilde sıralanabilir (2004: 120- 121);

1. Kendilerine güvenirlere çünkü sunabilecekleri meziyetleri çoktur.
2. Hedeflerini önemserler, başarmaktan zevk alırlar.
3. Çalışkandır, kendi yanlışlarını fark edip düzeltmek için uğraşırlar.
4. Dışa dönüktürler, toplum tarafından sevilirler. Sadakat ve vefayı önemserler.
5. Sorumluluk almaktan hoşlanırlar. Aldıkları sorumluluğu en iyi şekilde yerine getirmeye çalışırlar.
6. İş birliği kurmaya meyillidirler.
7. Alçak gönüllüdürler.
8. Sabırlı ve kararlıdır.
9. İlişki yönetmede beceriklidirler.
10. Dış görünüşleri iyidir.
11. Duygusal ifadeleri yerinde ve kararındadır.

Clark (2015: 49 - 50) da duygusal işlev olarak bazı üstün yetenekli birey özelliklerini şu şekilde sıralamıştır;

- Başkalarının beklentilerine karşı aşırı hassasiyet,
- İyi bir mizah anlayışı,
- Farklı olduğunu hissedecek kadar fazla bir özfarkındalık,
- Üst düzey idealizm ve adalet duygusu,

- Aşırı duygusal yoğunluk ve derinlik,
- Aşırı mükemmeliyetçilik (çoğu zaman hayal kırıklığına yol açacak kadar),
- Alışılmışın üstünde bir ahlaki yargılama,
- Liderlik becerisi.

2.2.5. Üstün Yetenekli Çocukların Mesleki Özellikleri

Terman'ın yaptığı araştırma sonuçlarına göre üstün yeteneklilerin meslek durumları hakkında aşağıdaki sonuçlara varılmıştır (Çağlar, 2004: 122- 123);

1. Akademik açıdan en fazla dört sınıf kadar akranlarından önde olabilirler.
2. Üstün yeteneklilerin %90'ının zeka seviyesindeki artış orta yaşlarda da devam etmiştir..
3. Üstün yeteneklilerin nerdeyse tamamı üniversiteye giderken, %70'i mezun olmuştur.
4. Üniversiteden mezun olan üstün yeteneklilerin birçoğu şeref mükâfatı almıştır.
5. Orta yaşlı üstün zekalı erkeklerin bazıları kitaplar yayınlamıştır. Yüzlerce bilimsel makaleler, kısa hikayeler, temsiller yayınlamışlardır.
6. Doktorluk, mühendislik, doktora seviyesinde bilimsel çalışmalar, hukuk, kimyagerlik, eczacılık gibi meslek dallarını seçip profesyonelleştiler.
7. Çoğunlukla girdikleri mesleklerde başarılı oldular.

2.3. Üstün Yeteneklilerin Tanınması

Zaman değişse de her çağda üstün yetenekli kişiler sayesinde toplumlar değişmiş ve uygarlığa kavuşmuşlardır. Bu yüzden de üstün yetenekli bireylerin, erken teşhisi ve onların doğru bir biçimde eğitilmeleri, hem bu bireyler açısından hem de toplum içinde yaratıcı fikirler sunabilen, lider olabilecek nitelikte bireylerin yetişmesi açısından önemlidir (Yumuş ve Toptaş, 2011: 81). Üstün yeteneklilerin tanınması adına öncelikli olarak yapılan zeka ölçümleridir.

Üstün zekalı popülasyonunun büyük çoğunluğunu, sınıflarda ve üstün yetenek programlarında bulunan orta düzeyde üstün zekalılar oluşturur. Bu seviyede bir üstün zekalılık 130 -144 arasındaki IQ'ya sahip öğrencilerden oluşur. Ve genelde nüfusun

%2-%3'ünü oluşturur. Yüksek düzeyde üstün zekalı olan bireylerin ise IQ seviyesi 145-159 arasındadır. Bir çocuğu üstün zekalı olarak tanımlamada yalnızca bu aralıkta olması yeterli olmayabilir. Ama zaten bu IQ aralığında bir çocuk, genel nüfusta 1000 -10000 arasında çocuk içinde yalnızca bir tanedir. Çok üstün düzey üstün zekalılıkta ise IQ puanı 160 -180 arasında değişir. 10000 -1 milyon arası çocuk içinde yalnızca bir çocuk bu seviyede olabilir. Ancak tanılamada sadece bu puanları baz almak elbette yeterli değildir ki zaten test puanları bile bazen yanıltıcı olabilir (Clark, 2015: 151- 153).

Zeka testleri ile ölçülen zeka düzeyi, üstün yetenekliliğin tek belirtisi olarak kabul edilemez. Çünkü üstün yeteneklilik, bir ya da birkaç alanda kendini gösterebilir. Bu farklı alanlar genellikle yedi başlık altında ele alınabilir (Levent, 2014: 29- 30);

1. Yüksek düzeyde akademik başarı ya da birkaç alanda özel yetenek,
2. Bir ya da birkaç sanat alanında üstün yetenek,
3. Yüksek seviyede özel yetenek,
4. Pratik ya da mekanik beceri,
5. Sosyal liderlik,
6. Yaratıcı düşünce yeteneği,
7. Genel zeka.

Üstün yeteneklilerin niteliksel değerlendirilmeleri artık niceliksel değerlendirmelerden daha önemli bir hale gelmiştir. Biliş ötesi yetenekler, sorun çözme becerileri, güdülenme, değerler ve tutumlar, benlik algısı, özgüven ve çalışmaya adanmışlık, sosyal yetenekler ve değerler gibi bilişsel olmayan boyutlarda da çocukların değerlendirilmesi, tanınması önemli bir araştırma konusu haline gelmiştir (Yılmaz, 2015: 37). Kaldı ki farklı farklı sosyal şartlara sahip olan ülkelerde sadece toplum kültürüne uyarlanmamış, standart bir testin sonucuna göre tanılama yapmak doğru olmayacaktır (Kurdaş, 2012: 156).

“Üstün zekalı” yerine “zihinsel ve diğer alanlarda yetenekli” şeklindeki değişim ile de üstün yeteneklilerin tanı ve belirlenme aşamasındaki süreç ve ölçüt değişmiştir. Gelişmiş ülkelerde zeka testlerinin popülerliği azalınca dolaylı ama bir o kadar çok yönlü değerlendirilebilecek özellikler gündeme alınmıştır. Buna rağmen yine de öğretmen değerlendirmesi ve test temelli değerlendirmeler yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Yılmaz, 2015: 35- 36).

Üstün yeteneklileri belirlemede öncelikli olarak kullanılan zeka testlerinden dolayı üstün yeteneğin tanımlanmasında ve ölçülmesinde zekanın ölçülmesi ile elde edilen zeka daha fazla öne çıkmaktadır. Ancak zekayı üstün yetenekliliği belirlemekte tek etken olarak görmek üstün yetenekliliği zeka ile sınırlanmasına ve diğer alanlardaki yetenekleri ve başarıları dikkate almamaya sebep olur. Bu yüzden de üstün yetenek yalnızca zeka ile sınırlandırılmamalıdır (Kurttaş, 2012: 155-156).

Kısacası üstün yetenekli çocuk, akranlarına kıyasla bir ya da birden fazla alanda üstün başarı ve performans gösteren ve yaşından daha yüksek seviyede kabiliyetleri olan çocuktur. Bu çocukların teşhis edilmesinde en iyi yol zekayı ölçen testlerdir. Ancak yalnızca zeka testleriyle değil, öğretmen ve ebeveynlerin gözlemleri ve çocuğun sosyal ve sanatsal alandaki başarılarını da ölçen ölçeklerden yararlanılmalıdır. Ancak bu şekilde doğru tanı yapıp doğru eğitim verme noktasında ilerleme kaydedilebilir (Kurttaş, 2012: 157).

2.3.1. Ülkemizde Tanılama

Üstün yetenekli çocuklar her toplumda olduğu gibi bizim toplumumuzda da vardır ve var olacaktır. Bu üstün beyin güçlerinin toplum içinde yok olup gitmemesi ya da değerini kaybetmemesi adına önemli olan bu bireylerin tanınması ve nasıl daha faydalı bir eğitim verileceğinin tespit edilmesidir.

Üstün yetenekli olduğu anlaşılmayan çocuklar, hem sosyal yaşamında hem de eğitim ortamında anlaşılmadığı ve yeterliliklerini geliştirecek eğitim ortamı bulamadıkları için birçok güçlük yaşamaktadırlar. Üstün yetenekli çocukların kendini gerçekleştirebilmeleri açısından, erken yaşta fark edilmeleri, gereksinimlerinin tespit edilmesi, eğitim planlarının iyi bir şekilde yapılması önemlidir (Yılmaz, 2015: 23).

Ülkemizde il veya ilçelerde bulunan RAM (Rehberlik ve Araştırma Merkezleri) herhangi bir eğitim kurumundaki çocukları tanılama işlemlerini yapar. Erken çocukluk dönemindeki çocukların tanılama işlemlerini ise, hem RAM'lar hem de hastane psikologları ve özel sektördeki psikologlar yapabilir (Levent, 2014: 35).

Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçiminde RAM'a yönlendirilen öğrencilere Wechsler Zeka (WISCAR) zeka testi uygulanmaktadır. Dolaylı bir ölçüm olan zeka ölçümü şu şekilde yapılmaktadır;

$$\text{Zeka Bölümü (IQ)} = \frac{\text{Zeka Yaşı}}{\text{Takvim Yaşı}} * 100$$

Söz konusu test zekayı 0-200 arasında değerlendirmektedir. Test sonucu elde edilen puanların değerlendirilme aralıkları ve toplam nüfusa göre oranı aşağıda verilmiştir (Kurttaş, 2012: 154).

- *“Zeka bölümü 0- 70 zeka özürlü, toplam nüfusun %2’si,*
- *Zeka bölümü 70- 80 düşük zeka, toplam nüfusun %7’si,*
- *Zeka bölümü 80- 90 donuk zeka, toplam nüfusun % 16’si,*
- *Zeka bölümü 90- 110 normal zeka, toplam nüfusun % 50’si,*
- *Zeka bölümü 110-120 parlak zeka, toplam nüfusun %16’si,*
- *Zeka Bölümü 120-130 üstün zeka, toplam nüfusun %7’si,*
- *Zeka Bölümü 130 ve üstü çok üstün zeka, toplam nüfusun %2’sidir.”*

BİLSEM’e öğrenci alımı aşamasında ilk basamak örgün eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin Bakanlıkça hazırlanan gözlem formlarındaki kriterler doğrultusunda uygun olan öğrenciyi aday göstermesidir. Sonrasında aday gösterilen öğrenciler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan grup değerlendirmesi testine alınırlar (Levent, 2014: 53). Bu test dil, şekil, uzay, mantık, ayırt etme ve matematik olmak üzere beş özel yeteneği ve genel yeteneği ölçen bir zeka testidir. Öncelikle bu teste katılan öğrenciler zeka testi sonuçlarına göre yukarıdan aşağıya doğru sıralanır ve başvurdukları Bilim ve Sanat Merkezinin o yılki kontenjanının üç katı kadar öğrenci sırayla WISC-R zeka testine girmesi için seçilir. WISC-R zeka testine giren öğrencilerde zeka bölümü 130 veya üzerinde olduğu belirlenenler Bilim ve Sanat Merkezine girme hakkını kazanmış olurlar (Kurttaş, 2012: 160- 161).

BİLSEM’lerin (Bilim Sanat Merkezleri) haricindeki üstün yeteneklilere yönelik program ve etkinlikler düzenleyen resmi ve özel kuruluşlar tanılama ve değerlendirme sürecinde bireysel zeka testlerinden oluşan ön tanılamadan sonra kuruluşların uyarladığı ya da bazı standart zihinsel, yetenek ve yaratıcılık test araçlarının uygulanması ile bireyleri yöneltmeye dayanmaktadır (Yılmaz, 2015: 61).

2.4. Üstün Yetenekliler İçin Özel Eğitimin Önemi

Tarihe dönüp bakacak olursak en önemli liderlerin ve ülkeyi yöneten kişilerin genellikle üstün yetenekli bireylerden olduğunu ve ülkelerin üstün yetenekli bireylerden faydalanabilmek için onlara özel eğitim imkânları sunduklarını görebiliriz. Üstün yetenekli bireyler toplumlara büyük fayda sağlayacağı için ve ülkelerin gelişmesinde çeşitli alanlarda lokomotif görevi üstlendikleri için ve gerek toplum gerekse dünyada önemli işlerin altına isimlerini yazabilecekleri için bu tür çocukların eğitimi çok önemlidir (Kurttaş, 2012: 159). Sayıca az olan üstün yetenekli bireylerin topluma ve insanlığa faydalı olabilmesi için, yaşadığı topluma değer katabilmesi için, ileriye görerek toplum yararına doğru kararlar vermesi için gerek topluma gerek insanlığa çağ atlatabilmesi için bu bireyler tanınmalı ve bireylere doğru eğitim hizmeti sunulmalıdır.

İçinde bulunduğumuz, “bilgi çağı” da denilen bu çağda en önemli şey bilgi ile dolu olmak ve onu en iyi şekilde kullanabilmektir. Bu yüzden de bir ülkenin gelişmişlik seviyesini ortaya koyan en önemli unsur, bilgiyle donanımlı bir şekilde yetişen nesillerdir. Zira bir ülkenin gelişmişlik düzeyi, o ülkenin eğitime verdiği önem ve yaptığı yatırımla doğru orantılıdır. Gelişmekte olan bir ülke olan ülkemizde de eğitime daha çok önem verilmelidir ve eğitim ülkemizin temel sorunu olmalıdır (Kurttaş, 2012: 152). Gelişmiş ülkelerde üstün yetenekli insanlar toplumda önemli bir yere sahiptir. Bu insanlar, ülkelerinin siyasi, ekonomik, askeri, teknolojik ve daha birçok alanda gelişmelerinin merkezindedirler. Bu sebepten ötürü, bu gelişmiş ülkelerdeki üst düzey yöneticiler, siyasi ve ekonomik alanlarda karar alıcılar, AR- GE (Araştırma- Geliştirme) birimini yönlendirenler, icat yapanlar, yeniliklerin lideri olanlar çoğu zaman üstün yetenekli bireylerdir. Üstün yetenekli bireylerin bunca önemli rolü üstlendikleri düşünüldüğünde, toplumdaki dağılımlarının özenle belirlenmesi, yetiştirilmesi, zeka ve yetenek alanlarında uygun yönlendirmelerin yapılması, ailelerine gerekli eğitimlerin verilmesi hem üstün yetenekli bireyler hem de toplum için çok önemlidir (Tereci, Aydın ve Orbay, 2008: 1). Her ülkenin gelişmişlik oranı eğitim oranı ile doğru orantılıdır. Bu saptama karşısında kayıtsız kalınmamalı eğitimin her noktasına özel özen gösterilmelidir. Bireylere ne tür bir eğitim verilmesi gerektiği büyük çalışmalar sonunda verilmesi gereken bir karardır.

Adalet ve demokrasinin olduğu tüm ülkelerde her bireye eşit eğitim imkanı sunulmalıdır ilkesi göz önüne alınır. Fakat burada ayırt edilmesi gereken, eşit eğitim imkanının aslında her bireye bire bir aynı eğitim standartlarını sunmak olmadığıdır.

Çünkü farklı özelliklere sahip olan üstün yeteneklilere farklılaştırılmış bir müfredat programı gereklidir (Davashgil ve Zeana, 2004: 86). Fakat günümüzde dahi üstün yeteneklilerin herhangi bir özel eğitime tabi tutulmasına gerek olmadığı yönünde fikirler vardır. Bu fikirler, üstün yetenekliler denildiğinde yalnızca yüksek IQ ve akademik başarının akla gelmesinden kaynaklanmaktadır. Oysa araştırmacılar bu çocukların her alanda başarılı olmasının beklenmediğini ve hatta okul derslerinde başarısız olabileceklerini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra akademik olduğu kadar sosyal ve duygusal yönden de ihtiyaçları farklı olan bu çocukların bu ihtiyaçları doyurulmadığında sınıf ortamını olumsuz etkilemekten başlayarak başka olumsuz durumların da oluşmasına sebep olmaktadır. (Işık Ercan, 2004: 146- 147).

Dolayısıyla üstün yetenekli çocukların doğru yönde ilerleyip gelişebilmelerinde temel şart küçük yaşlardan itibaren seviyelerine uygun öğrenme deneyimlerinden faydalanacak şekilde bir eğitim almalarıdır (Karakuş, 2010: 130). Hatta üstün yetenekli çocukların özelliklerine bakıldığı zaman, onların da tıpkı normal eğrinin ters yönünde olan çocuklarda olduğu gibi öğrenme ihtiyaçlarının diğer öğrencilerden önemli ölçüde farklı olduğu anlaşılmaktadır (Clark, 2015: 53). Üstün yetenekli çocuklar da tıpkı destekleyici özel eğitime ihtiyaç duyan bedensel ve zihinsel engelli çocuklar gibi kendi gelişimlerine uygun özel eğitim almaları gerekir. Bu özel eğitim ile yeteneklerini geliştirerek hem kendilerine hem de topluma daha faydalı olacaklardır (Kurttaş, 2012: 158-159). Üstün yetenekli bireyler için, onların özel ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde oluşturulmuş bir eğitimin sağlanabilmesinin önemi büyüktür (Yumuş ve Toptaş, 2011: 2).

Bu sebeple üstün yetenekli bireyler kaliteli bir eğitimden geçerek, topluma faydalı birer vatandaş olarak yetişmelidir. Üstün yetenekli çocuklara erken yaşlardan beri sahip çıkılmalı en uygun şartlarda yetişmeleri ve kendilerini geliştirebilecekleri bir eğitim ortamında yaşamaları için gereken yapılmalıdır. Aksi takdirde bu cevherler toplum içinde eriyip gidecektir. Böyle bir sonuç da gerek üstün yetenekli bireyler için gerek de toplum için büyük bir kayıp olacaktır (Yumuş ve Toptaş, 2011: 82).

Eğitim alanında bireylere verilen eğitimin niteliği önemli olduğu kadar, bireylerin ihtiyacı tespit edildikten sonra gereken eğitimin verilmesi de önemli bir gerekliliktir. Bu açıdan bakıldığında, bir ülkenin en önemli değerlerinden olan ve ülkeyi ileriye taşıyacak nitelikte olan üstün yeteneklilerin eğitimi de çok büyük önem

taşımaktadır. Üstün yeteneklilerin her ülkenin %2'lik kesimini oluşturduğu düşünülünce üstün yeteneklilerin eğitiminin önemi daha iyi anlaşılır (Kurttaş, 2012: 152).

Üstün beyin gücüne sahip bireyler açısından zengin bir ülke olmamıza rağmen, bu bireylerin tanınması, onlara uygun eğitim olanakları açısından yetersiz kaldığı söylenebilir. Oysa bu bireylerin bir tanesinin dahi yok olup gitmesi ve potansiyelinin yok olması hem ülkemiz hem de insanlık adına büyük kayıptır (Levent, 2014: 37).

Bu yüzden üstün yeteneklilerin de özel eğitim almaları zorunludur. Ancak önemli olan nasıl bir eğitim aldıklarıdır. Üstün yeteneklilerin eğitimi için ortaya atılan düşünceler ve uygulamalar gerçek manada üstün yeteneklilerin sahip oldukları yetenekleri kullanmaları için gerekli eğitim- öğretim ortamını sağlayamadığından bu cevherlerimiz yok olup gitme tehlikesi yaşamaktadır (Kurttaş, 2012: 159). Ülkemizde üstün yetenekli öğrenciler için hazırlanmış özgün programın yeterli olmaması da bu öğrencilere yönelik eğitim ve öğretim hizmetlerinin geleneksel bir şekilde sürdürülmesine sebep olur, bu da eğitimin etkililiğini tartışmalı hale getirir (Koçak, İçmenoğlu 2012: 74-75).

Üstün yetenekli bireyler toplum için artı bir değerdir, bu değerler ancak doğru bir şekilde kullanılırlarsa olumlu sonuçlar alınır. Bu yüzden, üstün yeteneklilerin eğitimi ve tanınması önem verilmesi gereken bir konudur. Birçok ülke bünyesinde barındırdığı üstün yeteneklileri geçmişte olduğu gibi şimdi de toplumun faydasına olabilecek şekilde yetiştirmektedir. Ülkelerin nüfusunun yalnızca %2'sinin üstün yeteneklilere tekabül ettiği düşünülürse, üstün yeteneklilerin eğitiminin önemi çok daha iyi anlaşılacaktır (Kurttaş, 2012: 178). Dünyanın birçok yerinde, özellikle de Amerika ve Avrupa ülkelerinde üstün ve özel yetenekli çocukların eğitimine yönelik çalışmalar ve eğitim politikaları Türkiye'ye nazaran daha eskilere dayanmaktadır. Bu çalışmalar üstün ve özel yeteneklileri araştırma merkezleri, üstün yeteneklilere özel okullar, üstün ve özel yetenekli çocuğu bulunduğu saptanmış ailelere yönelik eğitim ve destek alanları şeklinde ortaya çıkmıştır. Hatta Amerika, Hollanda, İsrail gibi ülkelerin çoğunda bu çalışmalar özel girişimlerle genişletilmiştir (Karakurt, 2003: 7). Türkiye'de de geçmişten bugüne kadar üstün yetenekliler için birçok çalışma yapılmıştır fakat hiçbir zaman yeterli seviyeye ulaşmamıştır. Günümüzde ise üstün yetenekli çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan kurumlar Bilim ve Sanat Merkezleridir. Bilim ve Sanat Merkezleri üstün yetenekli öğrencileri ilkökul çağında keşfedip onları yeteneklerine uygun bir biçimde eğitmeyi kendisine amaç edinmiştir. Ancak buradaki zayıf nokta

Bilim Sanat Merkezlerinin geçmişinin çok eskiye dayanmaması ve henüz birçok ilde mevcut olmamasıdır (Kurttaş, 2012: 178).

Üstün zekâlıların eğitiminde yapılan eksiklik ve yetersizliklerin, onlarla ilgili izlenen yanlış politikaların bir sonucu olarak karşımıza ilk olarak “beyin göçü” çıkar. Bu büyük sorunun oluşmaması için üstün zekâlıların özelliklerinin bilinmesi, tanınması ve doğru eğitim yöntemleri ile yetiştirilmesi gerekir. Hatta sorunun giderilmesi için yalnızca eğitim politikaları yeterli olmayacaktır, bu özel çocukların istihdam sorunları da eğitim sorunları kadar önemlidir (Karakurt, 2003: 8).

Beyin göçü yüzünden, toplumun eğitim seviyesi yüksek, mesleğinde ön plana çıkmış, yaratma ve araştırma gücü yüksek bireylerin ekonomik anlamda daha kalkınmış ülkelere çalışmak ve yaşamını sürdürmek için göç etmeleri durumu ortaya çıkmıştır. Oysa gelişmekte olan ülkelerin bu tür bireylere ihtiyacı çok daha fazladır. İşte bu yüzden hem eğitimsel hem de toplumsal olarak bu “altın çocukları” kazanmak noktasında çok iyi bir hassasiyet göstermeliyiz (Karakurt, 2003: 8).

2.5. Geçmişten Günümüze Üstün Yeteneklilerin Eğitimi

Tarih öncesi çağlardan bugüne kadar yapılan buluş, keşif ve yaratıların mimarı her kuşakta sayısı az olan üstün beyin gücüne sahip insanlar olmuştur. Gelecekte olacak olan bilim, güzel sanatlar ve teknik gelişmelerin de üreticisi yine onlar olacaktır. Uygarlık yarışında ulusların ulaşacağı seviyeyi belirleyen, gelecekte olacakları etkileyen üstün beyin gücüne sahip bireylerin ürettikleri olacaktır. Bu yüzden toplumların gelişimi bu türlü üstün beyin gücüne sahip bireylerden yararlanmaktaki etkililiğine ve verimliliğine bağlı olacaktır (Enç, 2005: 257).

Türk Eğitiminin tarihine baktığımızda üstün yetenekli çocuklar konusunda istikrarlı bir yol almayı görememekteyiz. Zaman zaman bu çocuklar için imkanlar yaratılmaya çalışılsa da en azından belli bir döneme kadar yeterli ve düzenli bir ilerleme olduğu söylenemez.

Dönmez de Türk Eğitim tarihindeki üstün yetenekliler için oluşturulan fırsatları şu şekilde özetlemiştir (2004: 70);

- *Enderun Okulu*
- *6660 sayılı müzik, resim ve diğer güzel sanat dallarında olağanüstü yetenek gösteren çocukların devletçe eğitilmesini düzenleyen yasa*

- *Fen liseleri*
- *Ankara Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nin 1964 yılından itibaren 5 yıl süre ile bazı ilkokullarda özel sınıf ve türdeş kümeler denemesi*
- *1416 sayılı yasa*
- *TÜBİTAK bursları ve yarışmaları*
- *Anadolu liseleri uygulamaları sayılabilir.*

Mekoğlu ve Sak (2017:241- 249) ise Türkiye’de özel yeteneklilere eğitim veren kurumları okul ve okul sonrası kurumlar şeklinde ayırmıştır. Üstün yeteneklilere eğitim veren okullar;

- Fen Liseleri
- Sosyal Bilimler Lisesi
- Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri
- Konservatuarlar
- Beyazıt Ford Otosan İlkokulu

Okul sonrası kurumlar ise;

- Bilim ve Sanat Merkezleri
- Üstün Yetenekliler Eğitim Programı (ÜYEP)

2.5.1. Cumhuriyetten Önce Üstün Yeteneklilerin Eğitimi

Cumhuriyetten önce üstün yeteneklilerin en iyi değerlendirildiği dönem Enderun Mektepleri’nin faal olduğu dönemdir. Enderun Mektebi ile 600 yıllık bir imparatorluğun gerek yönetim gerekse de bilim ve sanat kadrosunun yetkin insanlarla dolması sağlanmıştır. Enderun Mektepleri’ndeki eğitim sistemi aynı zamanda birçok ülkenin üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili politikalarına kaynaklık etmiştir (Dönmez, 2004: 70). Osmanlı Devleti’nde “din uleması ve görevlilerini” yetiştirme görevi medreselerin, devlet hizmetlileri ve yöneticilerini yetiştirme görevi ise Enderun Mekteplerinindir (Enç, 2004: 16).

Enderun Mektebi’nin öğrencileri acemi oğlanlar arasından seçilirdi. Seçilen öğrenciler odalar halinde, çeşitli aşamalarda Enderun Mektebi’nde ders alırdı. Böylece

Osmanlı Devleti'nin gücünü korumak için kaliteli insan yetiştirmek amaçlanırdı. Enderun Mektebi Osmanlı Devleti'nde elitlerin eğitimini sağlamış olurdu (Akkutay, 2004: 85).

Üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili geçmişe genel olarak bakıldığında Selçuklular ve Avrupa'da da hanedan üyelerinin özenle eğitildikleri bilinmektedir. Fakat Enderun Mektebi'nin eğitim sisteminin yerini dolduracak, ondan daha kaliteli bir kuruluş bulunmamaktadır (Akkutay, 2004: 85).

Enderun Mektebi'nin kuruluş zamanı ile ilgili birçok görüş vardır. Bunlardan baskın olan görüşlerden biri Enderun Mektebi'nin II. Murad tarafından kurulduğunu belirtirken, bir diğer görüş Fatih Sultan Mehmet tarafından kurulduğunu belirtir. Muallim Cevdet Yazmalarına bakıldığında ise II. Murad tarafından kurulduğu kesinleşir (Akkutay, 2004: 85). Akarsu (2004: 97) da Grand Seraglio'daki Saray Okulu olan Enderun'un II. Murat tarafından kurulup Fatih Sultan Mehmet zamanında geliştirilip devşirmelerin de Osmanlı yönetiminde üst mevkilere gelmesini sağlayacak şekilde değiştirildiğini belirtmiştir. Bu görevini de çok uzun yıllar yerine getirmiştir.

2.5.2 Cumhuriyet Sonrası Üstün Yeteneklilerin Eğitimi

Üstün yeteneklilerin eğitimi alanında yasal düzenlemelere bakıldığında konuyla ilgili zaman zaman çalışmalar yapılmış olsa da birbirini takip eden kapsamlı ve bütünsel bir yasayla karşılaşılmamıştır (Melekoğlu, Sak, 2017: 237). Ancak ülkemizde üstün yetenekliler ile ilgili ilk akademik araştırmaların Mitat Enç ile başladığı söylenebilir (Vuran, 2013:366).

Üstün yeteneklilerin eğitimi çalışmalarının üniversite ayağına bakacak olursak, ilk olarak 1952- 53 yıllarında Gazi Eğitim Enstitüsü'nde bir bölüm olarak "özel eğitim şubesi"nin açıldığı görülmektedir (Çağlar, 2004: 61). *Burada ilk olarak, üstün yetenekli çocukların seçimi ve eğitimleri için grup ve bireysel zeka testlerinin tercümesi, testle alakalı olan yazılı materyallerin basılması ve diğer materyallerin yapılması, uygulanması, geçici kuralların alınması ve adaptasyonları bilimsel kurallar çerçevesinde, özenle yapılmış ve başarılıdır. Prof. Dr. Dalton Beier 1953- 1960 yılları arasında Stanford- Binet L- M formlarının, Wechsel Zeka Testlerinin, Parteüs, Alexander Performance Testlerinin Türkiye şartlarına göre uyumları ve yepyeni bir sentezi oluşturularak Gazi- Beier testi adında bir test hazırlanmış ve bu test özel*

uygulamacılar tarafından Türkiye'nin belli bölgelerinde uygulanarak, yeni bir bireysel zeka testi geliştirilmiştir (Çağlar, 2004: 62).

Üstün yeteneklilerle ilgili planlı ve programlı bir döneme geçiş 1961 yılında kabul edilen T.C Anayasası'nın 50. maddesine, özel eğitime muhtaç çocuklar için hüküm konulması ve böylelikle 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun çıkarılması ile başlamıştır (Çağlar, 2004: 61- 62). Diğer bir açıdan bakacak olursak, süreklilik göstermese de 1964 yılından başlayarak üstün yetenekli çocukların eğitimi ülkemizde gündem konusu olmaya başlamış ve çeşitli uygulamalar yapılmıştır (Karakurt, 2003: 7). Bu uygulamaların başında 1964'de özel üst sınıfların ve Ankara Fen Lisesinin açılması söylenebilir. 1989'da resim ve müzik alanında üstün yetenekliler için Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri açılmıştır (Vuran, 2013: 366). 1992 yılında Milli Eğitim Bakanı Köksal Toptan tarafından Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu müdürlük içinde hem özel eğitime ihtiyaç duyan engel grupları ile ilgili şubeler hem de üstün yeteneklilerin eğitimleri ile ilgili şubeler kurulmuştur (Dönmez, 2004: 71). 1993 yılında BİLSEM'ler Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde faaliyete geçmiştir (Vuran, 2013: 366). Ayrıca, üstün yetenekli bireylerin onlar için gerekli eğitimi almaları ile eğitimde eşitliğin sağlanacağı dolayısıyla bunun bir insanlık hakkı olduğunu düşünerek ve zaten üstün yetenekli çocuklara farklılaştırılmış bir eğitim verilmediğinde ya bu yeteneklerin yok olması ile ya da yanlış yerlere yönelip gerek toplum gerekse insanlık için olumsuz durumların oluşacağını bilerek Türkiye'de ilk kez İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Üstün Zekalıların Eğitimi Ana Bilim Dalı kurulmuştur. 2002 yılı itibari ile de Ana Bilim Dalı Üstünlerin Eğitimi, Yan Dalı olarak da Sınıf Öğretmenliği adı altında 4 yıllık bir lisans programı başlatılmıştır. Burada üstün yetenekli öğrencilere ilköğretimin ilk yıllarından başlayarak özel eğitim- öğretim programı uygulanması amaçlanmıştır. Bu programa bu amaçla normal sınıf öğretmenliği programı dersleri yanında üstün yeteneklilerin gelişim, ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik dersleri de eklemiştir. Hatta branş öğretmenlerinin de kendini geliştirmesi adına 2003- 2004 yıllarında yüksek lisans programı açılmıştır (Davaslıgil ve Zeana, 2004: 96). İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi'nde açılan Üstün Zekalıların Eğitimi için Beyazıt İlköğretim, uygulama okulu olsun diye üniversitenin bu bölümüne tahsis edilmiştir. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde ise 2007 yılında üstün

yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP) üstün yetenekli öğrencilere hizmet vermeye başlamıştır (Vuran, 2013: 366).

2.5.2.1. Bilim ve Sanat Merkezleri

Türkiye’de üstün yetenekliler ile ilgili çalışmalar istikrarlı bir şekilde devam etmese de 1950’li yıllarda başlamıştır. Ancak ilk sistemli çalışma 1993 yılında yapılmıştır (Gökdere ve Çepni, 2004: 372). Dönmez’in, kendi çalışmalarında “Ek Ders Uygulama Okulu” diye adlandırdığı, sonrasında Bilim ve Sanat Merkezi adını verdiği bu kurumlar, ülkemizin sosyo ekonomik durumu göz önüne alınarak, daha fazla üstün yetenekli çocuğa ulaşmak için, diğer ülkelerde uygulanan modeller, yapılmış akademik çalışmalar incelenerek oluşturulmuştur. Pilot olarak önce beş şehirde (Ankara, İstanbul, İzmir, Bayburt, Denizli) başlatılmıştır (Dönmez, 2004: 71). Günümüzde ise sayısı 70’e ulaşmıştır. Mili Eğitim Bakanlığı 1993 yılında oluşturduğu bu kurumlarda, üstün yetenekli çocuklar, haftanın belirli günleri eğitim alırlar ve de böylece yeteneklerini geliştirme fırsatı kazanmış olurlar. Bu kurumlarda bilimsel dersler olduğu kadar sanatsal dersler de vardır. Bu yüzden bu kurumlara Bilim ve Sanat Merkezleri adı verilmiştir (Gökdere, 2004: 122- 123). Bilim ve Sanat Merkezleri okul öncesinden orta öğretime varıncaya kadar tüm üstün yetenekli çocukların yeteneklerini ve potansiyellerini fark edip geliştirerek kullanmalarını sağlamak için açılmış olan özel eğitim kurumlarıdır (Kurttaş, 2012: 160). BİLSEM’lerde yöntem olarak öğrencilerin kendi seçtikleri projelerde çalışarak, kendi geliştirdikleri yöntemi uygulaması ve böylece öğrenmeleri hedeflenmektedir. Böylece öğrenciler, öğretmenler rehberliğinde planlama, uygulama, değerlendirme basamaklarını yaparak ve yaşayarak öğrenirler. Sonuç olarak üreten, problem çözen, yaratıcı düşünme becerisi kazanmış, bilimsel araştırma ve buluşlar yapabilen bireyler olarak yetiştirilmiş olurlar (Levent, 2014: 52).

Bahsedildiği üzere toplumun kalkınması ve gelişmesi için bir toplumun temelini atılacak en sağlam beton, kendisini gerçekleştirmiş, bireysel yeteneklerinin farkına varabilmiş ve var olan yeteneklerini geliştirmek adına çabalayan, araştıran, soran çözüm üreten bireylerdir. Uygarlık yolunda atılabilecek en büyük adım toplum adına projeler geliştirebilen, projelerini hayata geçirip toplum adına çalışan bireylerdir. Bu amaçla da üstün yetenekli bireylerin rahatça kendilerini geliştirip yeni buluşlar yapabilmeleri için gerekli eğitim öğretim hizmetleri verilmelidir. Bilim ve Sanat Merkezleri de bu amaçla çalışır (Yumuş ve Toptaş, 2011: 82).

Bilim ve Sanat modelinin en olumlu taraflarından biri çocuğu toplumdan, kendi akranlarından tamamen ayırmadan, toplumun sosyal değerlerini fark ederek, toplumu tanımaya olanak sağlayarak eğitimini sürdürebilmesidir. Böylece toplumu tanıyan çocuk ileride yaptığı çalışmalarda var olan yeteneklerini toplum yararına kullanabileceklerdir (Dönmez, 2004: 72). Bu sayede üstün yetenekli çocuklar, örgün eğitim ile toplumla bütünleşirken Bilim ve Sanat Merkezlerinde de ilgi ve yetenekleri doğrultusunda çalışıp üretme fırsatını yakalayacaklardır. Üstün beyin güçlerini insanlık adına kullanan bireyler yetişmiş olacaktır. Okullarında azınlık oldukları için problem yaşayabilen çocuklar BİLSEM’lerde kendi gibi olan çocuklarla paylaşımlarda bulunarak sosyal ve duygusal açıdan da mutlu olacaklardır (Dönmez, 2004: 72).

2.6. Değer Kavramı

Değer kavramı geçmişten bugüne kadar felsefe, sosyoloji ve daha birçok bilimin konu alanı olmuştur. Değer kavramı hakkında bilgiler Antik Çağ’a kadar uzanır. Zira günümüzdeki değerlerin de bir kısmı Antik Çağ’dan, Platon ve Aristo’dan kalmadır. Bu zamanlarda değerlerin arasına kahramanlık, yetkin olma, dürüstlük ve samimiyet girer; Ortaçağda ise bu değerlere Aquino’lu Tomas tarafından inanç, umut, sevgi gibi Hristiyanlıkta büyük erdemler sayılan değerler dahil olmuştur. Bu değerlere Mutlakiyet Döneminde koşulsuz itaat, Aydınlanma Döneminde ise düşünme ve eleştiri yeteneği, yükselen burjuvazi ile de düzen, temizlik, çalışkanlık, tutumluluk, dakiklik ve görev bilinci gibi sınıf erdemleri ortaya konmuştur. 68 Kuşağı ile birlikte söz hakkı, bağımsızlık, hoşgörü, dayanışma, sorumluluk bilinci gibi demokratik değerler ön plana çıkmıştır. Daha sonra da çevreciler, savaş karşıtları ve kadın hakları savunucularının çabasıyla çevre bilinci, barışseverlik ve eşitlik gibi değerler de gün yüzüne çıkmaya başlamıştır (Beil, 2003: 14).

Anayasamızın da ilk maddesini oluşturan temel değerler, yüzyıllardır defalarca değişim ve dönüşüm yaşasa da sosyal bir birliktelik için vazgeçilmez olduğundan günümüze kadar korunmuştur. Bu anlamda en önemli olan şey insan onurunun dokunulmazlığını esas alan güven, özgürlük, adalet, eşitlik, barış, doğruluk gibi değerlerdir. Aslında eskiden otoriter eğitimin baskı araçları olan (alçakgönüllülük, dakiklik, çalışkanlık gibi) değerlerin dahi insancıl ve sosyal bir atmosfere çok daha iyi katkıda bulunabileceği göze çarpar (Beil, 2003: 19).

Değer, nesnelere ve durumların insan için önemini belirleyen niteliğini, ruhbilimsel anlamda ise olguların kişisel anlamda önem taşıyan niteliğini dile getirir. Törebilimsel anlamda iyi'yi dile getirir. Bu iyi, ahlaksal ihtiyacı karşılayan iyidir. Klasik anlamda değer kuramı, insanların davranışlarını düzenleyen bu törebilimsel değerleri sınıflandırır, önemlerine göre sıralar ve en üstün iyi'yi saptamaya çalışır. Toplumbilimsel anlamda nesne ve olayların toplumca önem taşıyan niteliğini dile getirir. Bu anlam, genellikle törebilimsel değerlerle bağlantılıdır (Hançerlioğlu, 2012: 55).

Değer felsefesi, felsefeyi genel olarak değer bilimi saymaktadır. Alman metafizikçisi Wilhelm Windelband (1848- 1915) da bu görüşü savunan felsefecilerdendir (Hançerlioğlu, 2012: 56). Çünkü bir metafizikçi olan W. Windelband, felsefeyi bir 'değer felsefesi' olarak kabul eder. W. Windelband'a göre tarihsel olaylar ancak insana göre değerlendirilir (Özensel, 2003: 218).

Tarih felsefesinde daima insansal değerlerden bahseder. Her yeniçağ, kapanan bir önceki çağın değerlerinden kurtulmaya çalışır. Alman düşünürü Kant'a göre değer, öznenin tabiatının nesnelere zorla kabul ettirdiği bir zorunluluk yüzünden oluşur. Ruhbilimsel bilgi kuramı değer kavramını, bir nesnede ihtiyacımız olan şey diye ifade etmiştir. Fransız düşünürü Emile Brehier'ye ise değer kavramını, nesnenin insanın dopası ile olan ilişkisi olarak açıklamıştır (Hançerlioğlu, 2012: 56).

Günümüzdeki değer kavramı ile ilgili felsefi tartışmalar 1890'lı yıllarda başlamıştır. Nietzsche, Scheler, Dupreel, Le Seme ve Polin de felsefelerinde değer kavramı ile ilişkili olarak değer yargıları ve değer kuramlarının üzerinde önemle durmuşlardır. Nietzsche değerleri yaratanın insan olduğunu düşünürken, Kant değerlerin öznenin nesnelere zorla kabul ettirdiği bir zorluk yüzünden oluştuğunu belirtmiştir. N. Hartmann da değerlerin kendi kendisine oluştuğunu, insanların zamanla bunu farkedip benimsediklerini ileri sürer (Özensel, 2003: 218).

Bir başka görüşe göre ise 19. yüzyılda felsefenin konu alanına giren değer kavramı kaynağını ekonomi alanından almaktadır. Önceleri değer kavramı ekonomide değiş- tokuş ve kullanım araçlarının maddi değerini ifade etmede kullanılıyordu. Felsefede ise değerler bir çeşit ahlaki çatıyı oluşturmaktadır. Buradaki değerler bireylerin kendileri ve başkalarıyla ilgili davranışlarını yönlendirir ve davranışlarına rehberlik eder. Herkes kendi için önemli olan değeri önemseyip, onun için uğraş

verebilir. Fakat bireyler tek başına hayatlarını sürdüremezler, belli bir sosyal çevre içinde yaşarlar ve hangi davranışın daha geçerli olup olmadığına yönelik önceden ortaya atılmış değer yargıları ile karşılaşır. Bireylerin “iyi”, “kötü”, “doğru”, ve “yanlış”ı ayırmasında ve bireysel ahlak standartları doğrultusunda ölçü edinmesinde toplumsal kurallar, gelenek ve görenekler etkili olmuştur (Beil, 2003: 13- 14).

Değerler disiplinler arası bir konu olduğu için çok fazla araştırma ve çalışma yapılmış olmasına rağmen değer tanımı olarak ortak bir görüşe varılmamıştır (Güven, 2014: 15). Literatürdeki genel bazı değer tanımları şunlardır:

“Değer, bireylerin herhangi bir kişi, varlık, olay, durum vb. karşısında ortaya koyduğu duyarlılıklarıdır. İnsani, ahlaki, kültürel, ruhsal, toplumsal ve evrensel boyutlarda oluşabilen bu duyarlılıkların özümsemesi ve benimsenmesi süreci, değerler eğitiminin esasını teşkil eder. Sevgi, saygı, cesaret, doğruluk, yardımlaşma, temizlik, nezaket, hoşgörü vb. genel kabul görmüş toplumsal değerlerdir.” (Yaman, 2012: 17).

Değerlerin, bireylerin düşünce, davranış ve tutumlarını etkileyen unsurlardır. Değerler, sosyal bütünlük için gerekli bir öğedir (Turan ve Aktan, 2008: 228).

Değerler, kültürel anlamda tanımlanmış olan toplumsal standartlardır. Toplumsal hayatın temelini oluşturan iyilik, güzellik, doğruluk gibi kavramlardır. Değerler iyilik ve inançlara ilişkin soyut ölçütler koyar (Bahar, 2009: 64).

Değerler, belli bir durumu diğerine tercih etmedir. Değerler davranışların temelini oluşturur ve aynı zamanda davranışları yargılayabilmeyi sağlar. Değerler, bireylerin neyi önemli gördüklerini ortaya koyar ve böylece istekleri, tercihleri, istenilen davranışları gösterir (Turan, Ulusoy,2016: 5).

Değerler, duyuşsal alan ile ilgili fikir ve davranışlarımızı belirleyen olgulardır (Demircioğlu, Tokdemir, 2008: 71).

Değerler, toplumun ulaşmayı arzuladığı amaçlar, kazanmak istediği güzel tutum ve davranışlardır. Değerler; toplumun varlığı, birliği, işleyişi ve sürekliliği için, toplum tarafından onaylanmış ve benimsenmiş temel kaide ve kurallardır (Turan, Ulusoy, 2016: 5).

Değerler, kültüre ve topluma anlam ve önem kazandırmak için var olan ölçütlerdir (Fichter, 2012: 167). “Değer, bizi, ailemizi, toplumumuzu, milletimizi ve insanlığı değerli kılan üstün özelliklerdir.” (Yaman, 2012: 25)

Değer, güç, zenginlik, adalet, eşitlik, çalışkanlık, misafirperverlik, aşk ve dürüstlük gibi toplumda var olan ortak tutum ve paradigmalardır. Değerler, toplumda süregelen ortak amaçlardır. Değerlerin oluşturulup devamlılığını koruyabilmesi için bazı normların belirlenmesi gerekir (Bahar, 2009: 64). Değerler aranan şeyin kendisi değildir, aranan şeyleri mühim kılmaktadır. İnsanlar değerleri, hedefi belirtmeye yarayan normlar ve ölçütler olarak değerlendirirler (Fichter, 2012: 175).

Değer tanımlarında öne çıkan kavramlar genellikle inanç, yargı, ölçüt, rehber, kılavuz, amaç, hedef, gaye, standart, prensip, kural, kıymet, duyuş, düşünce, tutum ve davranışlardır. Bu kavramlardan hareketle değer kavramını, insan, toplum, kurum veya ideolojinin düşünce, hüküm, tutum, davranış ve etkinliklerinde kabul gören ve istenilen inanç, amaç, ölçüt, rehber, duyuş ve düşünüşler olarak tanımlayabiliriz (Köylü, 2016:21).

Değerlerle ilgili tanımlara genel olarak bakıldığında, değerlerin kişinin inançlarını, duygu ve düşüncelerini, tercih ve davranışlarını belirlemede önemli bir rol oynadığı görülür (Güven, 2014: 17). *“Ne var ki değer, hangi anlamda olursa olsun, toplumsal bir olgudur, insan ihtiyaçlarını karşılar. Bu ihtiyaç ruhsal, törebilimsel, ekonomik ya da ideolojik olabilir. Bu ihtiyaçların niteliğine göre değer anlamı değişebilir ama insan ihtiyaçlarını karşılama niteliği değişmez. Değer taşıyan her şey az ya da çok nesnel gerçekliği yansıtır, nesne ve olayların insanca edinilmiş bilgisini ortaya koyar. Mantık dilinde doğru’yu dile getirir. Mantıkça doğru olan değerlidir. Estetik dilinde güzel’i dile getirir. Estetikçe güzel olan değerlidir. Sanatsal değerlerin tümü bu tanımın kapsamı içindedir”* (Hançerlioğlu, 2012: 55).

Toplum, kendi içinde sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkilerini canlı tutabilmek adına zamanla bazı ortak değerler oluşturmuştur. Her toplumun kendi özgün yapısına uygun vazgeçemeyeceği değerleri vardır. Birey bu değerleri toplumdan alır ve toplum tarafından bu değerlere uymaya zorlanır (Türk, 2009: 8).

Her toplumun kendine has değerlerinin yanında, toplumların ortak bir şekilde benimsedikleri evrensel değerleri de vardır. Bunlardan bazıları özgürlük, demokrasi, adalet, eşitlik, insan hakları ve benzeridir (Bahar, 2009: 64).

Sosyal değerleri incelerken üzerinde durulması gereken üç temel konu vardır. Bunlar (Fichter, 2012: 166);

1. Değer olan nesnenin kendisi,

2. Nesnenin sosyal ihtiyaçları karşılama gücü,
3. İnsanların bu nesneden tatmin olma düzeyi ve bundan dolayı takdir edilmesi.

Değerler içerik olarak sınıflandırıldığında etik, estetik, dinsel gibi farklı sıfatlarla karşımıza çıksa da insanlar tarafından oluşturulmuş olması ortak özelliğidir. Dolayısıyla toplumda meydana gelen olayların sebebi yine insanların oluşturduğu değerler sistemidir (Kurnaz, 2012: 49).

Değerler daha farklı şekillerde sınıflandırılabilir; insani, milli, ahlaki, evrensel..... gibi. Ahlaki değerler iyi- kötü- yanlış ifadelerini kullanırken, sanatsal değerler güzel- güzel değil ifadelerini kullanır. Dini değerler ise helal- haram gibi bir değerlendirme yapar (Yılmaz, 2014:16). Aslında genel olarak bakıldığında davranışlarımızın tümünün altında inandığımız değerler olduğundan eğitimden ekonomiye, felsefeden ilahiyata tüm bilim dalları da değerlerle alakalıdır. Dolayısıyla değerleri yalnızca inanç ve tutumlarla ilişkilendirmek doğru olmayacaktır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008: 71).

Değerlerin kaynağı iki temelde incelenebilir. Bunlardan ilki sosyal statüdür. Yani (nasıl bir biçimde olursa olsun) kişinin başka bireyler tarafından değerlendirilmesi bireye dışarıdan gelir. Yüksek ve aşağı statülere yönelik toplumsal anlaşma, kültür için önemli olan değerlere bireylerin sahip olmasına dayanır. Bunlar da kişilerin tek başına kontrol edemeyeceği değer ölçütleri ve ortamlarıdır. Yani değerlerin kaynağı bireyin dışındadır. Diğer bir yandan, ikinci olarak bireylerde içsel bir şekilde gelişen sosyal değerlerin kaynakları da vardır. İnsanlık onuru bireye saygıyı da beraberinde getirir. Bireylerin iyi davranışları ile övülüp, kötü tutumları, eylemleri için azarlanması gibi davranışlarıyla değerlendirilmesi sosyal değerlendirilmesine bir esas oluşturur. Kişisel dokunulmazlık, sorumluluk ve onur, toplumdan kaynağını almaz, bireye dışarıdan aktarılamaz (Fichter, 2012: 168-169).

Değerlerin özellikleri şu şekilde aktarılabilir: Değerler paylaşılır, değerler bireylerin ortak fikirlerinin oluşumudur. Yalnızca bir kişinin düşünceleri ile meydana gelmemiştir. Değerler ciddiye alınırlar; bireyler değerlerle ortak huzuru korumayı ve sosyal ihtiyaçların karşılanmasını ilişkili görürler. Değerler coşkularla özdeştir, bireyler değerleri için özveride bulunur ve bir savaş verirler. Değerler kişiler arasında bir uzlaşma gerektirdiğinden diğer değerli nesnelere soyutlanabilirler (Fichter,2012: 167).

Genel anlamda değerlerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Yılmaz, 2014: 15-16);

- Değerler öğrenilebilen ve öğretilen normlardır. Bireyden bireye farklılık gösterebilir.
- İnsanların duygu, düşünce, davranış ve tutumlarını etkileyen en önemli unsur değerlerdir.
- Değerler insanı diğer canlılardan özel ve ayrı kılan üstün niteliklerdir.
- Her toplumun kendine özgü değerleri vardır. Ama toplumlar dinamik bir yapı olduğundan sahip olduğu değerler de değişim yaşayabilir.
- Değerler toplumdan topluma değişir. Ama her toplumun kabul ettiği evrensel değerler de vardır.
- Değerler bireyden bireye farklı bir şekilde algılanıp, farklı bir şekilde davranışa dönüşebilir.
- Değerler zaman içinde değişim yaşayabilirler.
- Değerler arasında önemli ölçüde bir uyumun oluşturulması, oluşabilecek uyumsuzlukların ise hemen giderilmesi insanların huzuru için gerekli bir durumdur.

Sosyal değerlerin işlevleri bir bakıma sosyal değerlerin meydana getirdiği sonuçlar olarak da görülebilir. Bu anlamda değerlerin işlevleri şu şekildedir (Fichter, 2012: 176);

1. Değerler, bireylerin değerlerinin belirlenmesinde bir araç olarak kullanılır. Tabakalaşma sistemini doğurur. Kişinin çevresindeki insanların gözünden değerini anlamasını sağlar.
2. Değerler sayesinde bireylerin dikkati toplumca istenilir, faydalı, önemli görülen maddi kültür nesnelerinde toplanır. Bir nesne herkes için çok önemli veya değerli olmayabilir, fakat buna rağmen o nesne toplumda değerli görülüyorsa, birey bunu elde etmek için çabalar.
3. Toplumlar ideal düşünme ve davranma yollarını değerler aracılığıyla bulurlar. Toplumsal manada kabul edilebilir davranışların şeması değerler tarafından

çizilir. Bu sayede bireyler de davranışlarını en iyi hangi şekilde göstereceklerini bilirler.

4. Değerler toplumdaki rollerin gerektirdiği beklentileri oluşturduğundan bireylerin sosyal rollerini seçmesine ve gerçekleştirmesine de kılavuzluk ederler.
5. Değerler toplumsal kontrolü ve toplum baskısını da sağlar. Bireyler değerler sayesinde “doğru”yu yapmaya yönlendirilmiş olur. Değerler onaylanmayan davranışları engellerken, yasaklanan davranışların örüntülerini ortaya koyar. Böylece sosyal ihlallerden dolayı oluşan utanma ve suçluluk duygularının anlaşılmasını sağlar.
6. Değerler aynı zamanda birer dayanışma aracıdır. Sosyal bilimciler yüksek düzeydeki bazı değerlerin paylaşılması amacıyla da grupların oluştuğunu savunur. Çünkü bireyler benzer değerleri benimseyen bireylere doğru yönelirler. Ortak değerler sosyal dayanışmanın artmasını ve sürekli olmasını sağlar.

2.6.1. Değerler Eğitiminin Amaçları

Toplumlar hem varlıklarını devam ettirmek için hem de içerisinde barındırdıkları insanların ahlaki gelişimini sürdürmek için değerlerin nesilden nesile aktarılmasına, aktarılan değerlerin benimsenmesine ihtiyaç duyarlar. Bunun için de gerekli olan değerler eğitimidir (Güven, 2014: 28).

Toplumsal ödül ve ceza sistemi temelini değerlerden alır. Hiçbir değeri olmayan toplumlar, en önemli sosyal kontrol mekanizmalarını kaybetmiş demektir. Değerler hem insanların deneyimini yansıtır hem de insan deneyimlerini etkiler. Değerler toplumsal bir ölçüt koyar, bireylerden neyin beklendiğini, neyin istenmediğini belirler (Fichter, 2012: 171).

“Toplum tarafından doğruluğu onaylanmış kural ve kaideler olarak kabul edilen değerler, toplumdaki ideal olan düşünce ve davranış kalıplarını ortaya koyar. Değerler toplum yaşamının ilham kaynağı olduğu gibi aynı zamanda anlamıdır. Toplumda güzel düşüncelerin ve davranışların yaygınlaştırılmasının temelinde değerler eğitimi yatmaktadır” (Turan, Ulusoy, 2016: 5). Aynı zamanda toplumsal refahın devam etmesi ancak toplumdaki değerlerin nesilden nesile aktarılmasıyla gerçekleşir. Bu yüzden

çocuklarımıza ve gençlerimize toplumsal koşullar dikkate alınarak etkili bir değerler eğitimi anlayışı kazandırılmalıdır. Çocuğun doğuştan sahip olduğu olumlu özellikleri ortaya çıkarmak, kişiliğin çeşitli açılardan gelişimini sağlamak, bireyi ve toplumu ahlaksızlıktan korumak ve iyi ahlaki davranışlarla donatmak ve tüm bunların nesilden nesile sürekli hale gelmesini sağlamak değerler eğitiminin amaçları arasındadır (Turan, Ulusoy, 2016: 10).

Değerler eğitiminin işlevi ile eğitimin genel işlevi neredeyse aynıdır. Her ikisi de iyi insan yetiştirmeyi amaçlar (Yılmaz, 2014: 12). Çünkü değerler eğitiminin esas amacı bireyin mutlu ve huzurlu bir yaşam sürmesini sağlamaktır. Herkesin yapabileceğinden fazlasını yapıp, görülmezi görmek, duyulmazı duymak, bilinmezi söylemek için alim, arif ve kamil insan olabilmek gerekir (Yaman, 2012: 45).

Eğitim bireyi belli bir çığaya çıkarmak ister. Toplum da bireylerden oluştuğu için bireyin ulaştığı noktaya toplum da ulaşmış olur. Çocuk temizliği, adaleti, empati kurmayı, sevmeyi, merhameti ve daha birçok değeri eğitim ile öğrenir. Tüm bunları öğrenen birey “iyi insan” olacaktır. Zaten eğitim sisteminin amacı da budur (Yılmaz, 2014: 13).

İnsanlık varolduğu günden beri içinde yaşadığı toplumun bir parçası olduğu için hem toplumdan etkilenmiş hem de toplumu etkilemiştir. Dolayısıyla insan toplumun sürekliliğinde en önemli rolü üstlenmiştir. İnsan ve toplum arasındaki etkileşimde insanların yaşantısını, tercihlerini etkileyen en önemli unsur değerler olmuştur. Bu yüzden ki toplumların varlıklarını sürdürmeleri için değerlerini korumaları ve sonraki kuşaklara aktarmaları gerekmiştir (Güven, 2014: 15).

Değerlerin insana ve topluma kazandırdıkları şu şekilde sıralanabilir (Yılmaz, 2014: 14- 15);

- Değerler bireylere amaç yükler ve bireyler benimsedikleri değer yönünde hareket etme eğilimine girerler. Bu yüzden bireylere verilecek değerler eğitimi toplumu şekillendirecektir diye düşünülür.
- Değerler bireylerin davranışlarını yargılamada ölçüt görevi görür. Dolayısıyla değerler bireylerin davranışlarını da kontrol etmiş olur.
- Değerler, önemli normlardır. Değerler kişinin kendisinden ve başkasından beklenenin ne olduğunu bilmesini sağlar. Bunu bilmesi için gerekli olan da değerler eğitimidir.

- Değerler sayesinde bireyler doğruyu yanlış, haklıyı haksızı, isteneni istenmeyeni bilirler.

Toplumsal değerler bir ölçüt görevi gördüğünden, toplumsal denetleme araçları arasında sayılabilir. Değerler doğruyu yanlış, güzeli, çirkini, iyiyi kötüyü doğru bir biçimde tanıtmaya ile toplumsal bütünlüğün sağlanması işlevini de görür (Bahar, 2009: 64). Günümüzde, tüm dünya ülkeleri gibi Türkiye’de de insani değerlerde yaşanan problemler göze çarpmaktadır. Tüm dünyada yaşanan bu durumlar insanlık için de büyük bir risk doğurmaktadır. Yaşanan bu problemleri en aza indirmek için toplumlar bazı arayışlara girmiştir. Nihayetinde “değerler eğitimi”ni gerekli görmüşlerdir (Yılmaz, 2014: 17- 18).

2.6.2. Aileden Topluma Değerler Eğitimi

Değer konusu asırlardır birçok alanın içinde yer almıştır. Bu alanların en önemlisi olan eğitim sürecinde de toplumun maddi kültürünün aktarılmasının yanı sıra manevi kültürünün de aktarılması gerektiğinden hareketle öğrencilerin eğitiminde çeşitli ulusal ve evrensel değerlerin verilmesi önemli konulardan biri olmuştur (Sarıcı Bulut, 2012: 217).

Değerler, mutlak bir değişim süreci içerisindedir. Somut durumlar için davranış kılavuzu olan değerlerin bu değişimini sağlayan, bu değişimin altında yatan durumlar mutlaka vardır. Değerlerin değişiminde toplumsal değişimler (yeni düşünce akımları, örnek alınan kişilerin olması, yaşam şeklini ya da kurumların değişmesi gibi) önemli rol oynar (Beil, 2003: 15). Toplumsal yenilenme değerlerin de yeniden eğitimin içine katılması konusunun önemli hale gelmesini sağlamıştır. Nitekim her davranışın altında yatan bir değer ya da değerler sistemi vardır (Demircioğlu, Tokdemir, 2008: 71). Toplumumuzun içinde olduğu bu hızlı değişim yalnızca teknolojik alanda değil kültürel ve sosyal alanda da kendini göstermektedir. Ancak asıl göze çarpan şey teknolojik değişimden öte kültürel ve sosyal alandaki değişim ile insan davranışlarında ortaya çıkan farklılıktır (Güngör, 2010: 82-83). Günümüzde hızla ilerleyen teknoloji ile ortaya çıkan tüketim çılgınlığının aynı şekilde değerlerimiz konusunda da ortaya çıktığı görülmüştür.

Giderek artan iletişim, teknoloji ve ulaşım araçları ile dünyamız daha çok küçülmekte ve farklı dilden, dinden, ırktan olmanın ayırt edici bir yanı kalmamaktadır. Dolayısı ile farklı inanç ve kültürler de daha çok bir araya gelmeye başlamaktadır

(Hökelekli ve Gündüz, 2007: 387). Değerlerdeki değişim beklenen bir durum olsa da, günümüzdeki kadar kökten ve geniş bir değişim hiç olmamış ve ardında bu kadar önemli bir karışıklık bırakmamıştır. Özgür ve çoğulcu olan günümüz toplumunda birçok değişik dünya görüşleri ve yaşam tarzları vardır, buna karşın değerlerin sarsılmaz geçerliliğini savunan bir değer sıralaması ya da bunu gözeten kurumlar yoktur (Beil, 2003: 15-16). Bu yüzden farklılıkların birlikte uyum içinde yaşayabilmesi ve toplumdaki huzurun bozulmaması için herkesin benimsediği ortak değerlerin var olması gerekmektedir. Birlik ve beraberliği sağlayan bu değerlerin eğitim sisteminin içinde yer verilerek bireylere kazandırılması gerektiği düşünülmektedir (Hökelekli ve Gündüz, 2007: 387).

Bulduğumuz çağda her ne kadar insani değerler üzerine vurgu yapılsa da bu değerlerin giderek tükendiği görülmektedir. Bireysel tercihlerin daha önemli görüldüğü, fedakârlığın azaldığı, tüketim çılgınlığı ile oluşan kaybın insanı daha fazla çalışmaya ittiğini ve hatta insanı bir robota dönüştürdüğü kötü bir süreçten geçmekteyiz (Yılmaz, 2014: 17). Gençlerin kendilerine ve çevreye zarar verme eğilimlerinde bir artışa rastlanmaktadır. Gençlerin bu durumu, toplumsal bir problem olduğunu, bu problemi çözmek için de ahlaki ve manevi anlamda bir yenilenmenin gerektiğini gösterir (Güven, 2014: 28). Bu olumsuz tablonun yok olması için aile, sosyal çevre, okul, siyaset gibi bu işin sorumluluğunu taşıyan herkes ve her kurum, bireylerin eğitimi için hem evrensel hem de yerel değerlere önem verip bu değerleri bireylere kazandırmayı amaçlamalıdır (Yeşilyurt ve Kurt, 2012: 3254).

Çocuklar içinde buldukları davranışlar için iyi, kötü ya da doğru, yanlış sınıflandırmasını yapabilmek ve insanların bunları gerçek yaşama nasıl yansıttıklarını bilmek için ilk başta öğrenmek ve yaşamak zorundadırlar (Beil, 2003: 17). Değerlerimizin varlığını koruma görevi eğitimin diğer alanlarında da olduğu gibi öncelikle ailede başlamaktadır.

Aile toplumun en önemli kurumu olarak din, eğitim gibi konularda olduğu gibi değerlerin doğru bir şekilde aktarımı konusunda da önemli görevler üstlenir (Özensel, 2003: 219).

Ailenin temel fonksiyonu biyolojik görev olarak nesillerin devamını sağlamasıdır. İnsanlığın varlığı ailelerin bu görevi yerine getirmelerine bağlıdır. Ailenin bir diğer önemli görevi ise psikolojik ihtiyaçları karşılamasıdır. Psikolojik ihtiyaçlar

denince akla ilk duygusal ihtiyaçlar gelir. İnsanın dünyaya geldiği ilk andan itibaren duygusal ihtiyaçları da fizyolojik ihtiyaçları kadar önem taşır. Bu ihtiyaçların karşılanması gereken temel alan ailedir. Hatta daha da önemlisi doğduğu andan itibaren bağımlı olduğu kişi olan annedir. Çocuğun özgüveninin gelişimi hem anne babanın çocuğa karşı olan davranışına hem de anne baba arasındaki ilişkiye bağlı olarak değişir (Köylü, 2016: 108).

Aile ocuğa değerler konusunda eğitim verirken doğru ve iyi olanı yalnızca anlatma yöntemi ile aktarması mümkün olmayacaktır. ocuk öğrendiği değeri anne ve babasında da görmek isteyecektir. İselleştirmesi ve yaşamına katması gereken değerleri anne ve babasında göremeyen ocuk yanlış tutumlar da oluşturursa artık değer kazandırmak oldukça zor olacaktır.

Ailenin bir diğer önemi de kültürel değerlerin nesilden nesile taşıyıcısı olmasıdır. Yani ge kuşaklar kültürel yönden aileden aldıkları değerleri gelecek nesillere taşıyacaklardır (Köylü, 2016:108-109).

Toplum yaşamı ile ilişkili olan değerleri çocuklarına kazandıran ebeveynler, yalnızca çocuklarına yardım etmiş olmazlar aynı zamanda çocukların insani hayat şartlarının getirdiği sıkıntılarını başkalarının sırtına yüklemesi durumunu ortadan kaldırmayı ve kendi sorunları olarak algılamalarını sağlarlar. Böylece bu tür temel ilkelerle donatılmış çocukların kritik durumlarda doğru kararlar alabilecek yeterliliğe de kavuşmalarını sağlamış olurlar (Beil, 2003: 19). Dolayısıyla ailenin en önemli ve temel görevi çocuklarının ilk eğitimcisi olmaktır. Bireylerin tutum ve davranışlarının oluşmasında ailenin çocukluk döneminde verdiği eğitim oldukça önemlidir. Ailenin yelerinin birbirlerine ve çocuğa karşı olan davranışları çocuğun gelecekteki tutum ve davranışlarını şekillendirmektedir. Yani aile okulda olduğu gibi sistemli bir eğitim vermiyor da olsa çocuğun okulda öğrenmediği birçok tutum ve davranış ailede kazanılır (Köylü, 2016: 109). Çocukların yetiştirilmesi konusu üzerine çalışan araştırmacılar çocukların ruh ve beden sağlığı bakımından iyi bir şekilde yetişebilmesi için en ideal ortamın aile olduğunu söyler. Çocuğun yetişmesinde biyolojik ve psikolojik gelişim olarak aile ne kadar önemliyse sosyalleşmesinde de o kadar önemlidir. ocuk sosyalleşmeye öncelikli olarak ailede başlar. Toplum kurallarını, sosyal değerleri, olması gereken sosyal ilişkileri öğreneceği yer ailedir. Yani aile en temel eğitim merkezidir (Köylü, 2016:106). Çocuklar aileden ve çevreden gördüklerini yaparlar.

İçinde buldukları toplumdan etkilenerak duygu, düşünce ve davranışlarını oluştururlar. Ama esas eğitimlerini aileden alırlar (Yılmaz, 2014: 11).

Birey kararlarını yalnızca duygularına göre değil aynı zamanda sağduyu ve mantık çerçevesinde almalıdır. Değerlerin tam manasıyla uygulanabilmesi için, şimdiye kadar verilen “yapman gerekir” mesajı gibi zorunluluk ifadelerinden çıkıp bireylerin kendiliğinden özgür istekleriyle onaylaması ve içselleştirmesi gerekir. Ancak bu şekilde değerler ahlakın sağlam bir dayanağı haline gelir (Beil, 2003: 14). Bu açıdan ailede verilen eğitim daha verimlidir diyebiliriz. Çünkü ailedeki eğitim okuldakinin aksine gönüllülük esasına dayalıdır. Hatta bazı din ve ahlak eğitimcileri, değerlerin yalnızca aile içinde kazandırılabilceğini dahi iddia ederler. Aile, bireylerinin değerleri, normları ve uygulamaları benimsediği ilk ve en önemli kurumdur (Köylü, 2016:112). Fakat bu değer aktarımı sürecinde ailenin tek başına yeterli olması mümkün değildir. Aileye yardımcı olacak yeterli donanıma ve akademik bilgiye sahip insanlara ihtiyaç vardır. Bu insanlara ulaşmanın yolu da okuldur.

Ayrıca değerler eğitiminin okulda verilmesini gerekli ve önemli kılan bir diğer husus da bireylerin değerleri toplum içinde gelenek ve kültürle almasının zorlaşmış olmasıdır. Çekirdek ailelerin artması, annenin çalışıyor olması, aile bireyleri arasındaki olumlu iletişimin azalması, boşanmaların artması yüzünden ailelerde değerler eğitimi verilemez duruma gelmiştir (Köylü, 2016: 133). Aile anlayışındaki değişiklik, modern yaşam tarzı, çekirdek ailelere dönüşüm, kadının iş hayatında yer alması, anne babaların çocuklarıyla yeterince ilgilenecek zamanı bulamamalarına yol açmıştır. Aileler eskiden aile büyüklerinden doğal yollarla eğitim alırlardı. Fakat günümüzde çocukların böyle bir imkânı kalmamıştır. Çocukların eğitimi konusunda oluşan bu eksikliği devlet kurumları ya da özel kurumlar aracılığıyla okullar karşılamaya çalışmaktadır ki zaten ebeveynler de bu konuda geçmişe nazaran daha fazla kreşlere, anaokullarına ve okullara sığınmıştır (Yılmaz, 2014: 11).

Bu sebeple değerler eğitimi için en iyi ortam aile olsa da aileden alınamayan eğitimi tamamlamak için en uygun yerin anaokulları olduğu söylenebilir. Çünkü davranışı kalıcı hale getirmek için daha erken yaşlarda atılmış adımlar daha etkin sonuçlar verecektir. Ancak anaokullarından sonra değerler eğitimine ilkökul, ortaokul, lise gibi eğitimin diğer kademelerinde yer verilmelidir (Yılmaz, 2014: 17)

Okul, hem bireyde var olan değerleri geliştiren, pekiştiren, bunları kişilik haline getiren hem de bireye yeni değerler kazandıran sistemli, programlı ve sürekli kontrol edilen bir kurum olarak değerler eğitiminde önemli bir rolü üstlenmektedir (Köylü, 2016: 132).

Değerler eğitiminin etkili ve verimli bir biçimde verilmesi ve verilen değerlerin kalıcı bir şekilde benimsenmesi için aile ve okul arasında sağlam bir iletişim ve işbirliği de şarttır (Güven, 2014: 32). Okullarda öğrenilen değerler, davranış ve tutumlara dönüşür. Davranış ve tutumlar da çevrenin aldığı olumlu ve olumsuz tepkilere göre kişilik haline gelir. Okulda öğretmenler değerler eğitiminde oluşan olumlu ve olumsuz davranışa gerekli dönütleri ve pekiştiricileri vererek çocuğun sağlam bir değerler sistemine sahip olmasını sağlamalıdır (Güven, 2014: 53). Okullar, ailede kazanılan değerlerin pekiştirilip yanına yeni değerler katmak için en uygun alanlardır. Ancak burada da değer kazandırırken, değerlerin yaşantı içine katılarak verilmesi gerekir. Çocuk duyduğu ve öğrendiği değeri öğretmeni ve diğer okul üyelerinden görmelidir. Böylece sosyal öğrenme sağlanacak ve öğrenilen değerler kalıcılışacaktır (Hökelekli ve Gündüz, 2007: 389). Okul çocuklara bireysel özgürlük bazında bir değer anlayışı getirdiği gibi topluma bağlılık, hoşgörü, farklılıkları kabul etme ve barış içinde yaşama gibi değerleri de kazandırır. Böylelikle çocuk hem bağımsız birey olma özelliğini hem de birlikte yaşama kültürünü okuldan alır (Köylü, 2016:134).

Değerleri kazandırma konusunda, tüm üniversitelerin web sitelerinde bulunan, cumhuriyetin temel değerlerine bağlılıkla başlayıp ulusal, evrensel daha birçok değeri içeren misyonları eğitim sürecinde nasıl bir insan yetiştirileceğinin yol haritasını ortaya koymuş olur. Böylece öğretmen adayları meslek elemanı olduklarında hangi kıstaslara göre eğitim- öğretim süreçlerine yön vereceklerini bilirler. Çünkü okul değerleri aktarmada önemli bir rolü gerçekleştirmektedir (Sarıcı Bulut, 2012: 217).

Bireylere değerleri okulda kazandırma süreci ne ilkokulla ne de diğer eğitim düzeyleriyle sınırlı kalmamalıdır. Değerler eğitimi her yaş ve zamanda anına uygun olarak eğitim kurumlarında verilmelidir. Özellikle üniversite gibi içerisinde eğitim fakültelerini barındıran eğitim kurumlarına yerleşmiş bireylere değerler eğitiminin verilmesi oldukça önemli bir durumdur. Zira bu eğitim fakültesinin mezunları gün geldiğinde eğitim- öğretim sürecinin liderleri olacaktır.

“Şurası bir gerçek ki Türkiye’deki okullarda çoğunlukla öğretim yapılmaktadır. Değerler eğitimi de bir öğretim faaliyeti sanılmamalı, öğretim şeklinde verilmemelidir. Değerler eğitimi bir eğitim faaliyetidir, hatta örtük eğitim olarak verilmelidir (Yılmaz, 2014: 18). Okullar değerleri doğru bir biçimde aktarma görevini eğitim, öğretim yanı sıra örtük program vasıtasıyla yerine getirir (Yeşilyurt ve Kurt, 2012: 3255). Değerler eğitiminde değerlerin içselleştirilip yaşantı haline getirilmesi gerekir. Böylece değerler ömür boyu kalıcı hale gelir (Turan, Ulusoy, 2016: 10). Buradan da hareketle eğitim faktörlerinin amacına ulaşması açısından en önemli faktör öğretmendir diyebiliriz. Öğretmen öğrencilerinin üzerinde sürekli ve istendik davranış değişiklikleri oluşturmak için doğru bir planlama yapmalıdır (Yılmaz, 2014: 13). Anlaşılacağı üzere değerlerin aktarılması hususunda öğretmenlere anlamlı bir sorumluluk yüklenmiştir. Bu noktada da önemli olan bir diğer ayrıntı, öğretmenlerin kendilerinin değerleri özümsemiş, yaşantılarına uyarlamış olmalarıdır ki zaten ancak bu şekilde öğrencilere doğru birer rol model olabilirler.

Ahlak eğitimi vermede tek yol ahlak kurallarını söylemek ve öğretmek değildir. Önemli olan bu davranışları öğrencilerin kabullenip, içselleştirip uygulamaya geçirebilmesidir. Öğretmen ahlaki eğitimi verirken çocukların davranışlarını da gözden kaçırmamalıdır ve anında düzeltmeye çalışmalıdır. Öğretmen örtük öğrenme şeklinde ders esnasında fıkra, masal, öykü vb. ile hayatla ilişkilendirerek öğrencilerin değerleri içselleştirmesi sağlanmalıdır (Ulusoy, 2007: 157- 158).

Öğretmenlerin değerleri kazandırma sürecinde öncelikle değerleri yaşamına katmış bir rol model olmalıdır. Ardından benimsediği ve kazandırmaya çalıştığı değerleri sınıf ortamına yansıtması (örneğin adaletli bir sınıf yönetimi izlemesi), gerek sınıf içi gerek sınıf dışı etkinliklerle çocuklarla değerleri kaynaştırması gerekmektedir. Böylece değerler eğitimi ile ilgili iyi derecede donanımlı olan öğretmenlerin de yetiştireceği çocuklar demokratik vatandaşlık görevini kazanmış, toplumsal değerleri benimsemiş çocuklar olacaktır. Bu yüzden öğretmenler bu süreçte çok önemli bir faktördür (Yıldırım, 2009: 165- 166).

Hill (2004, akt: Hökelekli ve Gündüz 2007) değerlerin öğretiminde öğretmenlere düşen önemli görevleri şu şekilde sıralamıştır;

1. Değerleri içselleştirmiş bir rol model olmak
2. Sınıf içinde bir ortaklık meydana getirmesi

3. Her öğrenciye görevler vermesi
4. Her türlü sonucuyla davranışın taşıdığı iyi ve kötü değerleri hissettirmesi
5. Öğrencilere kendi kararını verme imkânı vermesi
6. Paylaşım için olanak tanınması
7. İşbirlikli çalışmayı desteklemesi...

İyi bir değerler eğitimi verildikten sonra (Turan, Ulusoy, 2016: 12);

- İyiyi kötüden ayırt edebilen bireyler,
- Doğru yoldan ayrılmayan bireyler,
- Toplumun temel değerlerini uygulayıp geliştirecek bireyler,
- Davranışlarını denetleyebilen edebilen bireyler,
- Hem kendi hem de başkaları için adaletli ve doğruluktan yana olabilen bireyler,
- Güzel, kibar ve iyi davranışlı bireyler,
- İnsanı eşit gören, insan haklarını önemseyen ve uygulayan bireyler yetiştirilebilir.

2.7. Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Değerler Eğitimi

Yüzyıllardır sahip oldukları yetenek, beceri, yaratıcılık özelliklerinden dolayı topluma liderlik etmiş insanlar olmuştur. Eski zamanlardan beri bu liderler bazen Çinli, Hintli, Grek bazen de Arap ya da Batılı olarak farklı uygarlıklardan çıkmış hem içinde buldukları toplumu hem de gelecekteki toplumları etkilemişlerdir (Şahin, 2004: 261). Üstün yeteneklilik diye düşünülen de tam olarak toplumlara yön veren, bazen yaptıkları icatlarla yeni bir çığır açan, bazen sanatsal yetenekleri üst seviyede olan yüksek beyin gücüne sahip bireylerdir. Ancak bu bireylerde yüksek beyin gücü yanında yüksek duyuşsal güç de vardır.

Üstün yeteneklilik denildiğinde akla yalnızca zihinsel anlamda normalden farklı olmak değil, sosyal, duyuşsal ve kişilik özellikleri olarak da farklı olmak gelmelidir (Özbay ve Palancı, 2011: 89). Üstün yetenekli çocukların çevresindeki çocuklarla kurduğu iletişim, duygusal ilişkiler düşünüldüğünde onlara verilecek eğitimin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Zira üstün yetenekli çocuklar da tüm özel eğitime

ihtiyaç duyan çocuklar gibi kendi ihtiyaçlarına uygun bir eğitim aldıklarında başarılı olabileceklerdir (Şahin, 2004: 262). Üstün yetenekli bireyler bilişsel, fiziksel, devinişsel olduğu kadar duyuşsal anlamda da üstün özelliklere sahiptir. Bu özelliklere sahip üstün yetenekli bireyler değerler, ahlaki ve etik kurallar konusunda çok hassas olabilecekleri gibi, hırsları yüzünden insani değerlerini kaybetmiş bir Hitler gibi acımasız da olabilirler. İşte burada doğru yolda ilerlemeleri için ihtiyaç olan değerler eğitimidir.

Bir toplum için hazine anlamı taşıyan üstün yeteneklilerin ilerde toplumun hatta bazen insanlığın gelişimini etkileyeceği düşünülürse yeteneklerini ortaya koyup geliştirebilecekleri, bu anlamda destek alacakları bir eğitimin erken yaşlardan itibaren verilmesi çok önemlidir (Hökelekli ve Gündüz, 2007: 371). Zira bu çocuklar ortaya koydukları ürün, fikir ya da bilimsel çalışmalarla ya insanlığa büyük fayda sağlayacak ya da insanlık için olumsuz sonuçlar doğuracak gücü kendi içinde barındırmaktadır. Bu noktada çocukların insanlığa fayda sağlayacak çalışmalar yürütebilmesi için değerler eğitimine diğer akranlarından daha çok ihtiyaç duyarlar. Zaten doğru bir şekilde eğitilmeyen üstün yetenekliler toplumsal zararlara da yol açabilmektedir.

Üstün yeteneklilere verilen eğitim sadece bilimsel anlamda değil aynı zamanda etik, ahlaki ve değer kazandırmaya da dönük olmalıdır. Çünkü üstün yetenekli çocuklar sahip oldukları özellikleri ile insanlığın gelişimine katkı sunmaya, insanlığın gelişimi için topluma yeni değerler kazandırmaya adaydırlar. Bu bireylerin yetenekleri tanındığında ve yeteneklerine uygun eğitim verildiğinde topluma yararlı olacak şekilde yetişirler. Dolayısıyla üstün yeteneklilerin eğitimine gerekli önemin verilmesi yalnızca üstün yetenekliler için değil içinde buldukları toplum için de önemlidir. Doğru verilmiş bir eğitimle yetişmiş üstün yetenekliler insanlığın yaşam kalitesinin artmasına katkı sağlayacaktır (Hökelekli ve Gündüz, 2007: 372).

“Ahlaki sınırların dışında olma, hatta kimi zaman ahlak ve insanlık dışı olma, herhangi bir kişi tarafından, sıradan bir sebeple satın alınabilme özellikleri (Nazilere, komünistlere veya Amerikalılara aynı benzer istek ve azimle çalışan Alman bilim adamları'nın yaptığı gibi) son zamanlarda ortaya koymuştur ki, bilim satranç oyununa benzer şekilde anlaşıldığı, tek emeli var olanı keşfetmek, öznel deneyimleri var olandan ve keşfedilebilir olandan ayırmak olduğu müddetçe, tehlikeli bir vaziyete gelebilmekte ve bilim insanlarını dahi birer canavara dönüştürebilmektedir” (Maslow, 1996: 20).

Diğer yandan, 1900'ü yılların ilk yarısında Avrupa'da gerçekleşen iki büyük dünya savaşının yaşanmış olması dikkat çekicidir. Hala eğitim seviyesi olarak üst sırada olan bir Avrupa ülkesinin, II. Dünya Savaşı esnasında kendi gibi olmayanlara yaşama fırsatı vermemesi, büyük ölüm ve yıkımlara sebep olması ve nihayetinde Hiroşima ve Nagazaki'ye attığı iki atom bombası ile insanlık tarihinde çok büyük bir katliam yarattığı düşünüldüğünde "Bu yıkıcı teknoloji ve politikaların oluşturulmasında çağdaş eğitimin ne denli katkısı olmuş olabilir?" sorusu akla gelmektedir (Kenan, 2007: 276-277).

Tüm bunlar ortaya koymaktadır ki üstün yetenekliler uygun gelişim koşullarında eğitildiklerinde büyük bir hazine değeri kazanacakken, varlıklarının önemsenmediği durumlarda insanlık için büyük bir kayıp hatta yeri geldiğinde ciddi bir tehlike haline gelirler. Böyle bir problem yaşamamak adına üstün yeteneklilere verilecek eğitimde onların ahlaki ve manevi seviyesini de yükseltecek bir eğitim şarttır (Hökelekli ve Gündüz, 2004: 142- 143).

Sonuç olarak büyük sanatçılar çoğunlukla başarılarını, kendilerindeki yeteneği keşfeden bir öğretmene borçlu olduklarını belirtirler. Üstün yeteneklilerin sahip olduğu beceriler, onu farkedemeyen donanımlı bir öğretmenden sonra yeteneklerini geliştiren ve teşvik eden bir eğitim anlayışı ile daha iyi ve doğru bir şekilde ortaya çıkabilir. Bu çocuklar toplumun ve insanlığın refahı için ilerleyebilirler (Hökelekli ve Gündüz, 2004: 138). Aynı zamanda yaşananlar, değerlerden vazgeçmiş toplumlarda yaşayan bireylerin her şeyi tükettiğinde geriye depresif bir ruh halinin ya da doyumsuz bir anlayışın kaldığını ve bu durumun da bireyleri yanlış yerlere sürüklediğini göstermektedir.

Değerlerini kazanmamış bireylerde yalnızlık, ahlaksızlık, boşluk, umutsuzluk ve eksiklik hisleri baş göstermektedir. Bu durum giderek tehlikeli bir boyuta ulaşmaktadır. Çünkü zenginlik, hızlı teknolojik gelişmeler, yaygın eğitim ve siyasi biçimler dahi barış, kardeşlik ve mutluluğu elde etmemizi sağlayamamaktadır. Bu da ortaya koyuyor ki insanların maddi olanlarla uğraşması onun değer kazanımını zorlaştırmaktadır (Maslow, 1996: 53).

Bilgi ve teknoloji araçları hızla artarken değerlerin zayıflaması insanlar için birçok sorun doğurmaktadır. Bu sorunlar yalnızlık, yabancılaşma, yaşamdan zevk almama, varoluş bunalımı, başarı hırsı, manevi boşluk, doyumsuzluk şeklinde olabilmektedir. Bu sorunlar da toplum içinde kendisini şiddet, cinsel sapmalar, çevre

kirliliği, aile kurumunun önemini yitirmesi, alkol ve madde bağımlılığı, terör, intihar vakaları, paraya tapınma gibi farklı olaylarla göstermektedir. Bu sorunlara bakıldığında üstün yeteneklilerin de bireysel çıkarlarını ön planda tutacak şekilde değil toplum çıkarlarını önemseyecek şekilde erdemli bireyler olarak eğitilmesinin önemini ortaya koymaktadır (Hökelekli ve Gündüz, 2007: 373).

Aslına bakılırsa ülkemizde bireylere değerler eğitimini kazandırmak için farklı çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Örneğin İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından yapılan toplantılar sonrasında okullarda her ay bir değer ile ilgili etkinlikler yapılmıştır. Ancak üstün yeteneklilerin bilim ve sanat bakımından özel bir eğitimden geçmesi gerektiği gibi değerler konusunda da özel bir eğitimden geçmesi gerekmektedir.

Üstün yetenekli bireyler doğuştan sahip oldukları yeteneklerini hem yaşadığı toplum hem de tüm insanlık için doğru ve iyi amaçlarla kullanabilecekleri gibi yeteneklerinin fark edilmediği, doğru eğitimden geçmedikleri, engellemeler ya da yanlış yönlendirmelerle karşılaştıkları durumlarda ise o yetenekleri kötü ve yanlış amaçlar için kullanabilirler. Bu yüzden, üstün yeteneklilerin doğru bir eğitim kanalına ihtiyaçları vardır (Hökelekli ve Gündüz, 2007: 372). Toplum ve insanlık için çok kıymetli olan üstün yeteneklilerin eğitimlerine üst düzey bir özen gösterilmelidir.

Sonuç olarak bilim, sanat ve düşünce alanında toplumları ileriye taşıyacak olan üstün yeteneklilerdir. Üstün yetenekli bireylerin de aslında doğuştan hassas oldukları adalet, dürüstlük, hoşgörü gibi değerlerle dolu olmaları, bu değerleri içselleştirmiş olmaları önem arz etmektedir. Bu değerleri kazandırma süreci de elbette ki önce ailede başlamaktadır. Ailede verilen değerlerin ise okullarda pekiştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde değerler üstün yetenekli bireylerin hayatında gerçek bir anlam kazanacaktır (Hökelekli ve Gündüz, 2007: 388).

2.8. İlgili Araştırmalar

Yurt içinde ya da yurt dışında Üstün Yeteneklilerde Değerler Eğitimi ile alakalı ya da bu konuya yakın başlıklı araştırmalar şu şekildedir:

Bilgili (2000), “Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Sorunu - Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı” başlıklı çalışmasında üstün yetenekli çocukların eğitiminin sosyolojik, psikolojik, felsefi, pedagojik, iktisadi, stratejik ve bilimsel açıdan önemini açıklamıştır. Ve Türkiye’deki üstün yeteneklilerle ilgili devlet politikalarına değinmiştir.

Gökdere ve Çepni (2003), “Üstün Yetenekli Çocuklara Verilen Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü” başlıklı çalışmalarında üstün yetenekli çocukların var olan özelliklerinin değerler eğitimi açısından önemi, üstün yetenekli çocuklara değerler eğitiminin neden verilmesi gerektiği ve bunu verecek öğretmende bulunması gerek nitelikler literatür desteği ile araştırılmıştır. Ve araştırma sonunda bu çocuklara verilecek değerler eğitiminin oldukça verimli olacağı sonucuna varılmış ve bu değerler eğitimi verirken de üstün yeteneklilerin özelliklerine en çok uyan oluşturmacı yaklaşımın benimsenmesi gerektiği açıklanmıştır.

Dılmaç (2007), “Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği ile Sınanması” adlı araştırmasında, Fen Lisesi öğrencilerine verilen insani değerler eğitimi programının öğrencilerin değerlerle dolu olma seviyesinde bir değişiklik yaratıp yaratmadığını belirlemeye çalışmıştır. Çalışma 2006- 2007 öğretim yılında Konya Meram Fen Lisesi birinci ve ikinci sınıf öğrencileri üzerinde deneme yöntemi ile 15’i deney, 15’i kontrol grubu olmak üzere 30 öğrenci üzerinde çalışılmıştır. Deney grubundaki 15 öğrenciye 14 oturum olacak şekilde değerler eğitimi verilmiştir. Ortaya çıkan bulgular, verilen programın öğrencilerin değer edinim düzeylerinin gelişmesinde etkili olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır.

“Üstün Yeteneklilerde Karakter Eğitimi” başlıklı bir çalışma da Marwin W. Berkowitz ve Mary Anne Hope tarafından (2009) yapılmıştır. Bu çalışmada üstün yeteneklilerle karakter ilişkisi, okullardaki karakter yapılandırma çalışmalarına yönelik en uygun uygulamaları fırsat olarak sunan özellikleri belirlemek amacıyla araştırılmıştır. Sonuç olarak, dahi çocukların özellikleri ve karakter yapılandırma pedagojileri arasında sinerji, üstün zekalı çocuklara verilen etkili karakter eğitimi uygulaması için birçok fırsat sunarak ve bu çocukların eşsiz özelliklerini göstererek açıklanmıştır. Çalışma sonucunda karakter eğitiminin üstün zekalı çocukların nitelikleriyle tam olarak uyuşan belirli özelliklerinin olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Oğurlu, Yaman (2010), “Üstün Zekalı/ Yetenekli Çocuklar ve İletişim” adlı çalışmasında yazın tarama yöntemi ile üstün zekalı ve yetenekli çocukların çevresiyle iletişimlerini etkileyen özellikleri araştırmış ve iletişim kurma ipuçları üzerinde durmuştur. Empati, duygusallık, mükemmeliyetçilik gibi özelliklerden bir diğeri de ahlaki yargılamadır. Üstün yetenekli çocukların daha az ben merkezci, daha çok empati sahibi olmalarından dolayı ortaya çıkan yüksek adalet duygusunun erken yaşta ahlaki yargılamalarda bulunmalarına neden olduğu belirtilmiştir. Ayrıca erkek üstün yetenekli

çocukların gelişmiş şefkat ve fedakarlık duygusundan dolayı “sert erkek” yapısı ile çelişebileceğini ve akranların tepkisine uğrayabileceklerini belirtmiştir. Ayrıca iki yüzlülüğe karşı olmaları küçük yalanları da söyleyebilmelerine engel olacağından katı doğruları söyleyen bu çocukların diğer insanları rahatsız edebileceği vurgulanmıştır.

Dağlıoğlu (2010), “Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Öğretmen Yeterlikleri ve Özellikleri” adlı çalışmada alan yazını taramıştır. 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı’nın Temel Eğitime Destek Projesinin bileşenlerinden biri olan “Öğretmen Eğitimi” başlığı altında, öğretmenlik mesleğinin genel yeterlikleri “kişisel ve mesleki değerler, öğrenciyi tanıma, öğretme ve öğrenme süreci, izleme ve değerlendirme, okul, aile ve toplum ilişkileri, program ve içerik bilgisi” olarak belirlendiğini belirtmiştir. Bu noktadan hareketle üstün yeteneklilere ders verecek öğretmenlerde bulunması gereken yeterlikler ve özellikler oluşturulmuştur.

Gündüz (2010), “Üstün Zekalı Çocuklarda Ahlak Gelişimi ve Eğitimi” çalışmada üstün zekalı çocukların genel gelişim özellikleri, ahlak duygusu, ahlaki muhakeme, ahlaki duyarlılık kavramları çerçevesinde ahlaki gelişimlerini incelemiştir. Türkiye’de alanla ilgili çalışma olmadığı için Batı literatüründen bazı tespitler yapılmıştır. Üstün zekalı çocukların yaşitlarına nazaran daha üst düzey ahlaki duyarlılık sergiledikleri, üstün ahlaki potansiyele sahip oldukları tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu bireylerin özenli bir eğitimden geçmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Kirri Tirsi’nin (2011) ise erdemlilik ve üstün zekâlılıkla ilgili yapılan güncel deneysel araştırma ahlaki duyarlılık vurgusuyla incelenmiştir. Erdemlilikte üzerinde en çok çalışılan öge ahlak yargısı olduğu belirtilmiştir. Ahlaki yargılamada yüksek yetenekli öğrenciler vasat öğrencilerle kıyaslandığında daha üstün oldukları görülmüştür, ancak ahlaki duyarlılığın, motivasyon ve karakter gibi diğer öğeleri de kapsadığı belirtilmiştir. Yani üstün zekalı öğrencilerin yapılan belirleyici testlerde doğru cevapları verebilecekleri ama bu test sonuçlarına bakarak onların gerçek ahlaki davranışlarının tahmin edilemeyeceği söylenmiştir.

Bir diğer çalışma da (Deviney, Mills, Gerlich ve Santander, 2011) çeşitli davranışsal faktörlerin Güney Amerika’ da bulunan yatılı okuldaki üst düzey yetenekli öğrencilerin akademik başarısıyla olan ilişkilerini incelemiştir. Öğrencilere ilk ve son yıllarda verilen davranış gereci ile daha üst seviyedeki ortalamalara yönlendiren davranışsal faktörleri tanımlamak için iki yıl boyunca takip edilmiştir. Sonuç olarak

bazı davranışlarda önemli farklılıklar görülürken bazılarının önemli ortalama sonuçlara sahip olmadığı görülmüştür.

Özbay, Palancı (2011) “Üstün Yetenekli Çocuk ve Ergenlerin Psikososyal Özellikleri” adlı çalışmasında üstün yetenekli çocuk ve ergenlerin varsayıldığından daha farklı sahip olabilecekleri duygusal ve sosyal problemleri vurgulamayı amaçlamıştır. Üstün yetenekli çocukların düşünüldüğünden daha fazla duygusal ve sosyal uyum problemleri yaşadıkları belirtilmiştir. Problemlilikten kurtulma yolu olarak da normaliteye uyma yolunu seçtikleri belirtilmiştir. Bu duygusal uyum sorunlarının kaynakları ile problemlere informal ve formal yardım yaklaşımları ele alınmıştır. Sonuç olarak saygılı- yetkilendirici ebeveyn stillerinin üstün yeteneklilerin kişilik gelişimine katkı sunacağı, destekleyici tutum ve davranışların üstün yeteneklilerin öz- güven, öz-yeterlik açısından olumlu etki yapacağı, yaratıcı drama ve psikodramanın benlik saygısını arttırmak konusunda olumlu etki yaratacağı sonuçları çıkarılmıştır.

Bir başka çalışma Catherina A. Little (2012) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada üstün yeteneklileri hangi eğitim programının motive ettiği araştırılmıştır.

Kurnaz (2012), “Üstün Yetenekli Çocuklarda Değer Eğitimi” adlı çalışmasında evrensel olarak kabul edilen değerleri, üstün yetenekli çocukların gelişimsel farklılıklarından dolayı değerler eğitimi konusunda da başka sorunların dikkate alınması gerektiğini, değer eğitiminde kullanılacak yöntemlerin değeri açıklamak, ahlaki muhakeme ve değer analizi olduğunu açıklamıştır.

Saranlı, Metin (2012), “Social- emotional problems observed in gifted children” adlı çalışmasında üstün yetenekli çocukların uygun ortam ve ihtiyaçlarına yönelik destek sistemleri oluşturulamadığında yaşayabilecekleri sosyal- duygusal problemleri ve bunlarla ilgili yanlış fikirleri ortaya koyarak bu sorunların önüne geçilmesi için ailelerin ve eğitimcilerin farkındalığının artırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla üstün yetenek kavramı tanımlanmış, çocukların sosyo duygusal özelliklerinin nedenleri açıklanmış, eş zamanlı olmayan gelişimlerine değinilmiştir. Sosyal izolasyon, mükemmeliyetçilik, stres, depresyon, intihar konuları incelenmiştir. Öncelikle sosyal- duygusal sorunlarda üstün yetenekliliğin derecesinin farklılık yarattığı ortaya çıkmıştır. Ailenin sosyal- duygusal sorunlarda önemli bir değişken olarak ortaya çıktığı görülmüştür.

Levent (2012) “Bilsen Öğretmenlerine Göre Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyo- Duygusal Özellikleri” adlı çalışmasında literatür taranarak üstün yeteneklilerin

sosyo duygusal özellikleri belirlenmiştir. İstanbul Ataşehir Bilim ve Sanat Merkezi'nde çalışan öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Ortaya çıkan sonuca göre BİLSEM öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin sosyo duygusal özellikleri ile literatürde yer alan bilgilerin aynı yönde olduğu görülmüştür.

Kurnaz, Çiftçi ve Karapazar (2013)'in yaptığı “Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencilerin Değer Algılarının Betimsel Bir Analizi” başlıklı çalışmada üstün zekalı ve yetenekli çocukların değerleri nasıl algıladıklarını belirlemek için bazı metaforlar kullanılmıştır. Bunun için üç farklı BİLSEM'deki 89 öğrenciden betimsel analiz yoluyla elde edilen veriler analiz edilmiştir. Sonuçta öğrencilerin metafor olarak en çok anne, öğretmen, anne- baba, ağaç, Atatürk, Allah, karınca, ayrılmaz parçalar, arkadaşlık, çiçek, Hz. Muhammed, fakirlik, güneş, Mevlana ve su kavramlarını kullanmışlardır. Öğrencilerin en çok metafor ürettikleri değerler ise minnettarlık, zamanı etkin kullanma, cesaret, tüm hayata ilgi duyma, ayırt etme, sebatkarlık, iyimserlik ve vatandaşlık değerleri olmuştur. Ve üst sınıfta geçtikçe öğrencilerin daha iyi metafor ürettikleri görülmüştür.

Tortop ve Kunt (2013) ise “Investigation of Primary School Teachers' Attitudes towards Gifted Education” adlı çalışmasında küme örnekleme yöntemini kullanarak 2011- 2012'de Isparta'da belirlenen 9 okulda, farklı branşlardan 323 ilköğretmeni ile çalışmıştır. Elde edilen bulgulara göre, ilköğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik tutumlarının ortalamanın üstünde olduğudur. Ölçeğin alt boyutlarından biri olarak “sosyal değer” cinsiyet ve yaş arasında farklılık göstermiştir. Psikolojik Danışma ve Rehber öğretmenlerin üstün zekalılara karşı tutumları yüksekken, Beden Eğitimi ve Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin en düşük puan olarak görülmüştür.

Çetinkaya ve Kıncal (2014), “Üstün Zekalı ve Üstün Yetenekli Çocukların Demokrasi Eğitimi” adlı çalışmasında üstün yetenekli çocukların sevgi, hoşgörü ve demokrasiye yönelik farkındalıkları arttırmak için verilen eğitimin etkililiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Türkiye'de farklı illerden ortaokul düzeyindeki 50 üstün yetenekli öğrenci ile çalışılmıştır. Hem nicel hem nitel çalışılan bu araştırmada, nicel verilerin toplanması için; “Hoşgörü Eğitimi Ölçeği”, “Demokrasi Bilinci Ölçeği”, “Duyarlı Sevgi Ölçeği”, nitel verilerin toplanması için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Sonuç olarak verilen farkındalık eğitiminin etkili olduğu

görülmüştür. Çocukların kişi haklarına saygılı, sağduyulu, özgürlükçü, sabırlı bireyler olma yolunda yoğunlaştıkları görülmüştür.

Beldağ ve Keskin (2016) “Bilim ve Sanat Merkezlerinde ve Diğer Okullarda Öğrenim Gören Öğrencilerin Sahip Oldukları Değerlere İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmalarında Bilim Sanat Merkezlerinde öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin sahip oldukları değerler açısından diğer öğretmenlerden farklı olup olmadıkları öğretmen görüşleri ile ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu amaçla BİLSEM’lerde görev yapan 13 öğretmenle açık uçlu yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formları betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Üstün yeteneklilerde en fazla güven ve özgüven değerlerinin, bilim sanatta öğrenim görmeyenlerde ise en fazla vefa ve saygı değerlerinin gözlendiği görülmüştür. Öğretmenler BİLSEM’lerdeki öğrenim gören öğrencilere empati ve sorumluluk değerlerinin kazandırılmasını öngörmüşlerdir. Öğretmenler BİLSEM öğrencilerine değerler eğitimi programının örtük program çerçevesinde uygulanmasını öngörmüşlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada kullanılacak olan modele, evren ve örnekleme, verilerin toplanmasına ve analizine yönelik açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma modellerinden durum tarama modelidir. “*Tarama, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde gözleyip belgelemektir*” (Karasar, 2016: 109). Durum tarama modeli ise, araştırma konusunu belirleyen olguyu kendi gerçek yaşam sınırları içinde ele alan, bu olgu ile içinde bulunduğu içerik arasındaki bağıın değişken olduğu, birden fazla bilgi kaynağının olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma modelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 277). Durum çalışması bir ya da birkaç olayın, olgunun, ortamın, programın, topluluğun ya da birbiri ile bağlantılı düzenlerin detaylı incelendiği modeldir (Büyüköztürk ve diğerleri: 2011: 273).

3.2. Çalışma Grubu

Evren ve örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme stratejisi kullanılmıştır.

Amaçsal örnekleme çalışmanın amacı ile ilişkili olarak bilgi bakımından yoğun olan durumların seçilerek derinlemesine yapılacak araştırmaya olanak sağlar (Büyüköztürk ve diğerleri: 2011: 89).

Maksimum çeşitlilik örnekleme ile evrende araştırılan problem ile alakalı olarak kendi içinde benzeşik farklı durumlar belirlenmiş ve çalışma bu durumlar üzerinde yapılmaya çalışılmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri: 2011: 273).

Maksimum çeşitlilik örneklemesinde amaç, örnekleme çalışılan konu ile ilgili farklılık yaratacak bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede anlatacak küçük bir örneklem oluşturmaktır. Bu örnekleme tipinde amaç, evrene genelleme yapmak değil,

çeşitlilik gösteren durumlarla ilgili ne derece ortaklık, benzerlik ve yahut farklılık olduğunu bulmaktır (Yıldırım, Şimşek, 2011: 108,109)

Maksimum çeşitlilik örneklemede genelleme kaygısı yoktur. Fakat araştırmada farklı durumların örneklemede yer alması, evren değerleri ile ilgili önemli ipuçları verir. Zaten amaç, araştırmanın amacıyla tutarlı olacak şekilde belirlenen benzerlik ya da farklılıkların ortaya çıkarılması ve problemin geniş bir açıdan betimlenmesidir (Büyüköztürk ve diğerleri: 2011: 90). Bu yüzden 67 BİLSEM arasında 7 adet BİLSEM seçilmiştir. Bu BİLSEM'ler Malatya, Ankara, Muş, Yalova, Van, Mersin ve Elazığ olarak belirlenmiştir. Bu illere gidilerek her BİLSEM'deki 14 idareci ile ve seçilen BİLSEM'ler arasında değerler eğitimi veren BİLSEM'lerdeki 3 değerler eğitimi öğretmeni ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Seçilen BİLSEM sayısı 7 olmasına rağmen yalnızca 3 BİLSEM'de değerler eğitimi ayrı bir ders olarak verildiğinden araştırmada da yalnızca 3 değerler eğitimi öğretmeni ile görüşülmüştür. Zaten araştırmada BİLSEM'lerde verilen değerler eğitiminin öğretmen ve idareci görüşüne göre belirlenmesini ortaya koymaya çalışırken aynı zamanda "Değerler eğitiminin bir ders olarak verildiği yerlerde mi daha etkili sonuçlar alınıyor yoksa diğer derslerle ilişkilendirerek verilen kurumlarda mı?" sorusuna da cevap aranmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Bu çalışmada nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Kullanılacak görüşme formu hazırlanırken öncelikle soruların amaca uygun, açık, anlaşılır bir biçimde olması için çalışılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'in (2011: 128) de belirttiği gibi görüşme sorularını hazırlarken akademik ve teknik bir dil kullanmak görüşmenin geçerliğini ve güvenilirliğini olumsuz yönde etkileyebilir. Çünkü görüşmeci sorulan soruyu tam olarak anlayamazsa kendisini yetersiz hissedip cevap vermekten kaçınabilir.

Aynı zamanda sorulan sorular genel ve soyut değil amaca uygun olmalıdır. Çünkü görüşmeci sorulan sorunun cevabının tek bir cevabı olduğunu düşünürse ve bunu dile getirmek için kendi görüşlerini değil akademik bir cevap vermeye çalışabilir. Bu durumda da görüşme amacına ulaşmamış olur (Şimşek, Yıldırım, 2011: 129-130).

Soruları yazarken, görüşmecinin bilimsel bir cevap verme kaygısı yaşamadan rahatlıkla kendi fikir ve tecrübelerini yansıtabileceği spesifik sorular olmasına çalışılmıştır. Soruların açık uçlu olmasına ve görüşmeciyi yönlendirmeyen, tarafsız

sorular olmasına gayret edilmiştir. Örneğin; “üstün yetenekli öğrencilerin değerler konusunda eğitimden geçirilmesini nasıl buluyorsunuz?” şeklinde bir ifade kullanılmalıdır.

Aynı zamanda bir sorunun içinde birden fazla soru barındırmasına izin verilmemiştir. Çok boyutlu sorular sormak, sorulan sorulara doyurucu ve yeterli cevap almayı engelleyebilir. Aynı zamanda gözden kaçan sorular olmasına neden olabilir. (Şimşek, Yıldırım, 2011: 132)

Ekte yer alan görüşme formunda açık uçlu ve kapalı uçlu sorulara yer verilmiştir. Ayrıca sorular kolay yanıtlananlardan başlayacak şekilde, özelden genele doğru sıralanmıştır.

Sorular yazılırken bir genel sosyoloji ve metodoloji uzmanından fikir alınmıştır. Sorular hazırlandıktan sonra eğitim programları ve öğretimi alanından bir uzman ve eğitim yönetimi ve denetimi alanından bir uzman tarafından hatalar ve eksikler düzeltilmiştir. Sonrasında bir öğretmene uygulanarak soruların açık ve anlaşılabilirliği test edilmiştir. Herhangi bir problem görülünce görüşmeye gidilecek BİLSEM’ler telefon ile aranmış, randevu alınmış ve gerekli yerlere gidilip görüşmeler yapılmıştır. Görüşme ile elde edilen veriler not alma yolu ile kaydedilmiştir.

Bu çalışmada değerler eğitiminin nasıl verildiğini, hangi yöntem ve tekniklerin kullanıldığını, konu ile ilgili katılımcı görüşlerini öğrenmek amacıyla öğretmenlere uygulamak için 14, idarecilere uygulamak için 10 başlık halinde görüşme soruları hazırlanmıştır.

Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini artırmak için katılımcı teyidi ve uzman incelemesi stratejileri kullanılmıştır. Görüşme sonrasında elde edilen veriler görüşmeciye özetlenmiş ve verilerin doğru algılanıp algılanmadığı görüşmeciye sorulmuştur. Tüm veriler toplandıktan sonra veri toplama öncesindeki ve sonrasındaki tüm sürecin uzman tarafından değerlendirmesi istenmiş ve bu değerlendirme sonrasında gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Üstün yetenekli çocuklar için değerler eğitiminin, ne derece önemli ve gerekli olduğuna dair en doğru saptamaya ulaşmak üstün yeteneklilerin özel eğitim aldıkları

BİLSEM’lerdeki idarecilerin ve ders öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Böylece daha anlamlı ve sağlıklı bir sonuç elde edileceği düşünülmüştür.

Bu maksatla yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda detaylı bir şekilde ilerleyebilmeyi sağlar. Aynı zamanda analizlerin rahatlığı, görüşülen kişinin kendini açık bir şekilde ifade etme şansı, derinlemesine bilgi alabilmek gibi avantajları vardır (Büyüköztürk ve diğerleri: 2011: 163).

Şimşek ve Yıldırım (2011: 124-125) ise görüşme yöntemlerinin güçlü yönlerini şu şekilde sıralamıştır;

- Görüşme yöntemi, görüşmeyi yaparken duruma göre soru sırasını değiştirme, soruyu yeniden sorma, ek sorularla soruyu daha anlaşılır hale getirmek gibi konularda araştırmacıya esneklik sağlar.

- Araştırmacının veri toplama sürecinin bizzat içinde olmasından dolayı görüşme sorularının yanıtlanma oranı yüksektir.

- Araştırmacının veri toplama sürecinin içinde olmasıyla, görüşmecinin sözel olmayan davranışlarını da gözleme ve kaydetme şansı oluşur.

- Araştırmacı ortam üzerindeki kontrolü sağlayabilir. Ortamda görüşmeye uygun bir rahatlık, sessizlik ve sakinlik oluşturulabilir.

- Araştırmacı, görüştüğü bireyin anlık tepkilerini ve yanıtlarını kaydedebilir.

- Görüşme yönteminde sorular araştırmacının da aktif olduğu bir ortamda yanıtlandığı için anket yöntemine göre geçerliği daha yüksektir.

- Bu yöntemde soruların yanıtları genelde tamdır. Çünkü soruların cevaplanabilmesi için eksik kalan noktaları araştırmacı görüşme esnasında tamamlayabilir.

- Görüşme yönteminde, araştırmacı şekiller, grafikler, oklar veya ayrıntılı açıklamalar ile istediği bilgiyi elde edebilirler.

Yapılan araştırmada standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formu kullanılmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yaklaşımı, her görüşülen bireye daha önceden hazırlanmış ve belirli bir sıraya konulmuş olan soruların sorulduğu esnek olmayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım ile görüşmeci yanlılığı ve öznelliği azaltılmış olur. Aynı

zamanda bu yaklaşım ile elde edilen verilerin karşılaştırılıp analizinin yapılması da daha kolaydır (Yıldırım, Şimşek, 2011: 123).

Bu görüşme iletişim ve kayıt biçimi bakımından ise yazılı bir görüşmedir. Yazılı araştırma, araştırmacının, araştırmanın konusu ve hedefine uygun olarak, görüşmeciyile yüz yüze veya istenilen bir iletişim aracı kullanarak yaptığı görüşme türüdür (Tanrıoğen, 2011: 152). Ancak bu araştırmada görüşmeler aynı zamanda yüz yüze yapılmıştır.

Görüşme yönteminin zayıf yönleri ise şu şekilde belirtilmiştir (Yıldırım, Şimşek, 2011: 126- 127);

- Maliyet,
- Zaman
- Olası yanlılık
- Görüşmecinin kayıtlı ve yazılı bilgileri kullanamaması, yani bilgilerin yalnızca bireyin öznel fikirlerini içermesi,
- Görüşmecinin zaman ayırma güçlüğü,
- Gizliliğin olmaması,
- Soru sormada belirli bir standardın olmaması, farklı bireylerden farklı bilgiler edinmeye yol açabilir. Bu da güvenilirliği olumsuz etkiler.
- Bireylere ulaşmanın zorluğu.

Bu araştırmada maliyet ve zaman problemi doğru planlama yaparak ve randevu alırken gidilecek şehirlerin güzergâhına dikkat edilip belirli bir sıraya koyarak aşılmaya çalışılmıştır. Olası yanlılık probleminin oluşmaması için sorular sorulurken son derece tarafsız sorulmuş ve görüşmecilerin verdiği cevaplara yorum yapılmamıştır. Soruları sorarken hep aynı akışla gidilmiştir. Bu araştırmada görüşmecinin zaman ayırma güçlüğünden dolayı bir BİLSEM'deki değerler eğitimi öğretmeni ile görüşme sağlanamamıştır. Bu durum da bu araştırmacının zayıf noktası olmuştur.

3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırmaya ilişkin veri toplama süreci Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünden uygulamaya yönelik araştırmacı tarafından belirlenen BİLSEM'ler ile ilgili yazının olurunun alınmasından sonra başlamıştır.

Veri toplama sürecine görüşme yapılacak BİLSEM'leri aramak ve randevu almakla başlanmıştır. Hem öğretmenlerle hem de idarecilerle yapılan görüşmeler, görüşme yapılan yerin sessizliği dikkate alınarak müdür odasında yapılmıştır. Görüşmeler, araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılmıştır. Ortalama 45' ile 60' arası süren görüşmeler esnasında katılımcıların en içten cevapları vermeleri için gerekli atmosfer oluşturulmaya çalışılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler çözümlenirken betimsel çözümleme tekniği kullanılmıştır. Bu teknik ile veriler okuyucunun anlayabileceği bir şekilde sokulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla görüşmeden önce araştırma sorularının cevaplarına yönelik bir çerçeve oluşturulmuş ve bu çerçeve görüşmecilerin cevaplarına göre düzenlenmiş ve seçenekleri artırılmıştır. Sonrasında her bir soru maddesi ile ilgili "Kodlama Anahtarı" oluşturulmuştur.

Yıldırım ve Şimşek de (2011: 224) betimsel analiz tekniğinde verilerin daha önceden belirlenen yorumlara göre temalara ayrılabilmesini belirtirken aynı zamanda görüşme süreçlerinde kullanılan sorular dikkate alınarak da oluşturulabileceğini belirtmiştir. Bulgular bölümünde veriler analiz edilirken sık sık görüşmeci cevaplarından alıntılara yer verilmiştir. Betimsel analiz tekniğinde görüşmecilerin fikirlerini açık ve net bir şekilde ortaya koymak için doğrudan aktarmalara da sık sık yer verilmelidir. Bu teknik ile veriler betimlenir, sonra betimlemeler açıklanır, yorumlanır, ilişkileri incelenir ve ileriye dönük tahminlerde bulunulur.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma probleminin çözümü için toplanan verilerin, yöntem kısmında belirtilen tekniklerle çözümlenmesi ile elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

4.1. Öğretmen Görüşme Formlarının Değerlendirilmesi

Bu tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgilerine ve meslekteki deneyimlerine değinilmiştir.

Tablo 1.
Araştırmaya Katılan Öğretmenlerle İlgili Demografik Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Hizmet Yılı	Kurumdaki Deneyimi	Görev Yeri
Ö1	Kadın	11- 15 yıl	1- 5 yıl	Elazığ Bilssem
Ö2	Kadın	1- 5 yıl	1- 5 yıl	Van Bilssem
Ö3	Kadın	6- 10 yıl	1- 5 yıl	Muş Bilssem

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ön bilgilerini incelediğimizde öncelikli olarak dikkat çeken nokta araştırma yapılan BİLSEM'ler içinden yalnızca 4'ünde değerler eğitimi dersini veren öğretmen olduğudur. Bu dört BİLSEM içinde birinin öğretmeni ile görüşme yapılamamıştır. Dolayısıyla yalnızca üç değerler eğitimi dersini veren öğretmen ile görüşme yapılmıştır, idarecilerle yapılan görüşme ile de araştırma güçlendirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin meslekteki deneyimlerinin çeşitlilik gösterdiği, fakat kurumdaki deneyimlerinin tamamının 1-5 yıl arasında olduğu görülmektedir.

Burada ortaya çıkan olumsuz durum, üstün yeteneklilik gibi özel bir meziyeti olan bu çocuklara verilen bu denli önemli bir dersin öğretmenlerinin çoğunlukla deneyimsiz ya da yetersiz deneyime sahip olduklarıdır. Nitekim bu araştırmada görüşülen öğretmenler gibi yıllarca BİLSEM'lere herhangi bir kıstas aranmaksızın İl Millî Eğitim Müdürlükleri tarafından görevlendirme ile öğretmen alınmaktaydı. Bu durum da neredeyse her yıl BİLSEM öğretmenlerinin farklı olmasına ve dolayısıyla da deneyimsiz olmasına yol açıyordu. Bu durum 2017 Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği tarihlerde, yayınladığı atama

kılavuzu doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaya başlandı. Böylece BİLSEM'lerin önemli sorunlarından biri çözülmüş oldu.

Tablo 2.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Bilgileri

Kod	En son bitirilen yükseköğretim programı	Alanı
Ö1	Fen Edebiyat Fakültesi	Sosyoloji (Sosyal Bilimler Enstitüsü- Doktora)
Ö2	Eğitim Fakültesi	P.D.R.
Ö3	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim bilgilerine yer verilmiştir. Araştırmaya katılan değerler eğitimi öğretmenlerinden ikisi Eğitim Fakültesi mezunu iken birinin Fen Edebiyat Fakültesi mezunu olduğu görülmüştür. Fen Edebiyat Fakültesi mezunları formasyon aldıktan sonra öğretmen olarak atanabilmektedirler. Ö1 görüşmecisinin ayrıca doktorasını yapmış olması olumlu bir durumdur.

Tablo 3.

Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Değerler Eğitimi İle Alakalı Aldıkları Eğitim Bilgileri

Kod	Değerler konusunda eğitim alanlar	Almayanlar
Ö1		✓
Ö2	✓ (Van’a 2 saat MEB bünyesinde)	
Ö3		✓

Tablo 3’e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yalnızca biri değerler konusunda bir eğitim almıştır. Ancak bu eğitim de son derece kısa süreli (2 saatlik) bir eğitimidir. Ayrıca üstün yetenekliler için verilmiş bir eğitim değil genel bir değerler eğitimidir. Bu noktadan hareketle değerler eğitimini veren öğretmenlerin kuruma atanmadan önce ya da görev esnasında anlamlı bir eğitimden geçemedikleri görülmüştür. Son derece kıymetli meziyetleri olan üstün yetenekli çocuklara değerler eğitimi verecek öğretmenlerin öncesinde ya da süreç esnasında mutlaka belirli bir eğitimden geçirilmesi gerekir.

Tablo 4.
Üstün Yetenekli Çocukların Değerler Eğitiminden Geçirilmesine Dair Görüşmecî Fikirleri

Kod	Özel yeteneklerinden dolayı	Evrensel değerleri kazanmış olmalı
	değerler eğitimi gereklidir	
Ö1	✓	✓
Ö2	✓	✓
Ö3	✓	

Tablo 4’de üstün yeteneklilerin değerler eğitiminden geçirilip geçirilmemesine dair görüşmecilerden alınan fikirler sunulmuştur. Tablo 4’e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin her üçü de özel yeteneklerinden dolayı değerler eğitiminin gerekli olduğunu söylemiştir. Aynı zamanda öğretmenlerin ikisi üstün yeteneklilerin tüm evrensel değerlere sahip olması gerektiğini söylemiştir.

Bu konuda Ö2’nin görüşlerinin bir kısmı şu şekildedir;

“Sadece üstünlerin değil, tüm insanların değerler eğitiminden geçmesi gerektiğine inanıyorum. Bununla birlikte üstünlerin sahip oldukları özellikler doğrultusunda ileride kilit noktalarda bulunacaklarından ve bu çocuklar iki tarafı keskin bıçak gibi olduklarından değerler eğitimi olmazsa olmaz.....”

Her üç görüşmecinin de belirttiği “Özel yeteneklerinden dolayı değerler eğitimi gereklidir.” ifadesi son derece doğrudur. Tüm çocukların değerler eğitimine ihtiyacı vardır. Ancak üstün yetenekliler farklı gelişim özellikleri, yüksek ahlaki duyarlılıkları bakımından ya da üstün yeteneklerini doğru alana kanalize etmelerini sağlamak için daha farklı, özel ve programlı bir değerler eğitimine ihtiyaç duyarlar.

Tablo 5.
Kurumdaki Değerler Eğitimi Olanaklarını Nasıl Bulduklarına Dair Görüşmecî Fikirleri

Kod	Öğrenciler zaman sıkıntısı	Olanaklar oluşturulmaktadır	Öğretmenin çabaları ile
	yaşıyor		sınırlı
Ö1	✓		
Ö2		✓	
Ö3			✓

Tablo 5’de görülen kurumdaki değerler eğitimi olanaklarını nasıl buldukları görüşmecilere sorulduğunda verilen cevapların yelpazesi oldukça geniş ve farklı olmuştur. Görüşmecilerden yalnızca biri olanakların oluşturulduğunu düşünürken, bir

diğeri öğrencilerin zaman sıkıntısı yaşamasını bir problem olarak dile getirmiş, bir diğeri de olanakların yetersiz olduğunu ancak öğretmen çabaları ile sınırlı olduğunu belirtmiştir. Üstün yetenekli öğrenciler haftanın üç günü BİLSEM’lerde eğitim almaktadır, örgün eğitimlerine devam etmekte ve aynı zamanda sistemin zorladığı özel dersler, ek etütler gibi çalışmalara da katılıyor. Dolayısıyla çocuklar bir zaman sıkıntısı yaşıyor. Ancak bu sıkıntının kurumsal bir sıkıntı olduğunu söyleyemeyiz. Olanakları yeterli bulan Ö2’nin görüşleri ise şu şekilde;

“Kurumumuz değerler eğitime oldukça önem vermektedir. Bu nedenle de maddi manevi olanaklar sağlanmaktadır. Örneğin izletilecek bir film için tüm öğretmenler el birliğiyle sinema ortamı hazırlar. Projeksiyon ve bilgisayar desteği de idaremizce sağlanır. Ders içerikleri hazırlanırken de değerler eğitimi dikkate alınır.”

Ö3 katılımcısının ise bu konuda daha fazla sıkıntı yaşadığını söyleyebiliriz. Ortamı eğitime uygun hale getirmek zaten öğretmenlere düşen bir görevdir. Ancak ders içeriklerini öğretmenlerin hazırlıyor olması, bu konuda herhangi bir fikir sahibi olmaması ve herhangi bir desteğin de olmaması öğretmenleri zorlayan bir durum olabilir.

Tablo 6.

Belli Bir Değerler Eğitimi Programının Olmamasını Nasıl Değerlendirdiklerine Dair Görüşler

Kod	Program olmaması normaldir	Büyük bir eksiklik
Ö1		✓
Ö2	✓	
Ö3		✓

Tablo 6’da öğretmenlerin Bilim ve Sanat Merkezlerinde herhangi bir program olmamasını nasıl değerlendirdikleri açıklanmıştır. Tablo 6’da görüldüğü gibi belirli bir değerler eğitimi programının olmamasını katılımcılardan ikisi büyük bir eksiklik olarak görmüştür. Biri ise bu konuda esnek olunmasının normal olduğunu belirtmiştir. Bu konuda Ö3’ün görüşleri şu şekildedir;

“Bir programın olmaması hem öğretmen için hem de öğrenciler için sorun oluşturmaktadır. Öğretmen için hangi dersleri seçmesi gerektiğine karar vermek, bir düzen oluşturmak sıkıntılı oluyor. Çocukların yaşları göz önüne alınarak hazırlanmış bir program son derece gerekli.” Buradan öğretmenlerin bu konuda görüş birliğinde olmadıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 7.
Değerler Eğitimi İşlenirken Yararlanılan Kaynaklar

Kod	Film	Hikâye/Şiir	Slayt	Fotoğraf	Müzik	Web Siteler	Diğer BİLSEM Siteleri
Ö1	✓	✓	✓	✓	✓		
Ö2	✓	✓	✓			✓	✓
Ö3	✓	✓				✓	

Tablo 7’de öğretmenlerin değerler eğitimini işlerken yararlandıkları kaynaklar açıklanmıştır. Tablo 7’ye göre her üç katılımcı da kaynak olarak film, hikaye /şiir gibi kaynaklardan yararlandığını belirtmiştir. Fakat bunun dışında Ö1, fotoğraf ve müziklerden; Ö2, web sitelerden ve diğer BİLSEM’lerin sitelerinden; Ö3 ise genel olarak web sitelerden yararlandığını belirtmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere BİLSEM’lerde kullanılabilir herhangi bir doküman, kitap, görsel araç olmadığından öğretmenleri fazlasıyla bir kaynak arayışına itmiştir. Zira kullanılan film, hikâye, fotoğraf ve müzik gibi kaynakların da birçoğu internet ortamından elde edilmiştir.

Alpaslan Durmuş (2007:326-330) değerler eğitiminde faydalanılabilecek kaynakları şu şekilde sıralamıştır:

1. Süreli yayınlar, akademik çalışmalar, resmi belgeler, tablo, afiş ve levhalar, yayımlanmamış yazılı belgeler gibi basılı ürünler (Bunlar öncelikle öğretmenin kendisini geliştirmesi için de başvuracağı kaynaklardır.)
2. Sözlü ürünler (öykü ve masallar, şarkı ve türküler, oyunlar, bilmeceler, atasözü ve deyimler, görenekler)
3. Görsel ürünler (fotoğraflar, filmler, yapılar, kişisel eşyalar, müzeler vb.)
4. Dijital ürünler (CD, disket, internet eğlendirerek eğitimde iyi bir yoldur.)

Tablo 8.
Değerler Eğitimi Dersinde Kullanılan Yöntemler

Kod	Sözlü anlatım	Beyin fırtınası	Drama	Tartışma	Sokratik sorgulama	Aile mektubu	Anlatım	Gösterip yaptırma
Ö1	✓	✓	✓	✓				
Ö2					✓	✓		
Ö3				✓			✓	✓

Tablo. 8’de Ö1 görüşmecisi sözlü anlatım, beyin fırtınası, drama ve tartışma yöntemlerini kullandığını belirtirken, Ö2 sokratik sorgulama ve aile mektubunu, Ö3 ise tartışma, anlatım ve gösterip yaptırma yöntemlerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Üstün yetenekli çocuklara verilen eğitimin farklı yöntemlerle zenginleştirilmesi gerekir. Çünkü Comunian (2000) (akt: Hayati ve Gündüz: 2007: 383), üstün yeteneklilerin sürekli olarak yeni ve farklı bilginin peşinde oldukları için monoton bir dersin onları soğutup okulu bırakmaya kadar götürebileceğini belirtmiştir.

Tablo 8’de görüşmecilerin her birinin farklı yöntemlere yer verdiği görülmüştür. Üstün yeteneklilerin eğitiminde kullanılacak yöntemlerin daha fazla olması, yelpazenin daha geniş tutulması önemlidir. Anlatım, sözlü anlatım gibi yollarla öğrenciye değerleri anlattıktan sonra o değerleri içselleştirebilecekleri örnek olay, dramatizasyon gibi yöntemlere de yer verilmelidir. Dolayısıyla buradaki öğretmenlerin kullandıkları yöntemler uygundur fakat daha da zenginleştirilebilir. Eğitim öğretimde uygulanan yöntemler oldukça önemlidir. İpucu, dönüt, düzeltme, eğitim ortamına etkin katılım, pekiştirme, uygun zaman, strateji, yöntem, teknik, araç gereç, sevgi, demokratik ortam, yetiştirmeye dönük değerlendirme, akıl yürütme gibi yollar öğrencinin başarılı olmasını etkileyen önemli yollardır (Sönmez, 2003: 77). Ersoy ve Avcı (2004) de (akt. Hayati ve Gündüz 2007: 383) üstün yeteneklilerin yaşlarına göre daha hızlı düşündükleri için tekdüze ve rutin bir ders modundan sıkılacaklarını belirtmiştir.

Tablo 9.
Değerler Eğitiminin İşlenişi İle İlgili Görüşler

Kod	Eksiklik var	Eksiklik yok	Belirli konularda eksiklik var.
Ö1			✓
Ö2			✓
Ö3	✓		

Öğretmenlere değerler eğitiminin işlenişi ile ilgili bir eksiklik olup olmadığı sorulmuş ve verdikleri cevaplar Tablo. 9’da gösterilmiştir. İki katılımcı da (Ö1 ve Ö2) var olan eksikliği zaman problemi olarak belirtmişlerdir. Ö3 ise bu konuda esas eksikliğin öğretmenlerin bilgisiz ve eğitilmemiş olması olduğunu ifade etmektedir. Üstün yetenekli çocuklar BİLSEM’lerde her ders için ayrılmış belirli sürelerde ders görür. Bu süre çocukların normal eğitim öğretimlerini aksatmayacak şekilde verilen ortalama bir süredir. Daha fazla bir zamanı BİLSEM’lerde geçirmek çocuklar için zor

olacaktır. Bu bakımdan Ö1 ve Ö2'nin bahsettiği zaman problemi, aşılması güç bir problemdir. Öte yandan Ö3'ün bahsettiği gibi öğretmenlerde var olan bir yetersizlik varsa bu durum için hizmet içi eğitimler uygulanabilir ve kurumda görev yapan öğretmenler daha donanımlı hale getirilebilir.

Tablo 10.

Katılımcı Görüşlerine Göre Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının Kazanımları				
Kod	Değerleri kavrar	Değerleri içselleştirir	Kendini değerlendirir	Değerlerle dolu olmayı hedef haline getirir
Ö1		✓	✓	✓
Ö2	✓	✓		
Ö3				

Tablo 10'da olması gereken değerler eğitimi programında Ö3 hemen hemen hiç görüş bildirmemiştir. Yalnızca kazanımlar konusunda şunları ifade etmiştir; “Kavrama boyutundan çok uygulamaya, yaşamla ilişkilendirilmeye dönük olmalıdır.” Kazanımlar konusunda Ö1 ve Ö2 ortak olarak “değerleri içselleştirir.” kazanımını yazmışlardır. Aslında Ö3'ün de anlatmak istediğinin değerleri içselleştirmek olduğunu görmekteyiz. Ö1 bu kazanıma ek olarak “kendini değerlendirir ve değerlerle dolu olmayı hedef haline getirir” kazanımlarını yazarken Ö2 “değerleri kavrar” kazanımını yazmıştır. Her üç görüşmecinin de değerleri içselleştirme konusunun üstünde durmuş olması olumlu bir durumdur. Burada dikkat çeken durum, Ö2 görüşmecisinin “değerleri kavrar” şeklinde bilişsel basamağa ait olan bir kazanım belirtmiş olmasıdır. Oysa değerler bilişsel alandan değil duyuşsal alandan kazanımlar yazmayı gerektirir. Çünkü hedefler hangi alanla ilgili ise o alanın özelliklerine uygun olmalıdır. Bilişsel özellikleri yoğun olan davranışlar için bilişsel alana özgü kazanımlar yazılırken, duyuşsal özellikleri ağır basan davranışlar için duyuşsal alana özgü kazanımlar yazılmalıdır (Demirel, 2011:110).

Tablo 11.
Katılımcı Görüşlerine Göre Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının İçeriği

Kod	Doğruluk- Dürüstlük	Saygı	Sevgi- Hoşgörü	Dostluk	Yardımselik	Başarı	Güven Özgüven	Empati
Ö1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Ö2								
Ö3								

Tablo 11’de ne Ö2’nin ne de Ö3’ün içerik konusunda herhangi bir görüş bildiremedikleri görülmüştür. Kendi yönettikleri bir ders için içerik belirtememeleri olumsuz bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak Ö1’in içerik ile ilgili söylediği değerler önemli ve verilmesi gerekli değerlerdir.

Tablo 12.
Katılımcı Görüşlerine Göre Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının Yöntemleri

Kod	Film gösterimi	Tartışma	Gezi gözlem	Yaratıcılık	Sözlü anlatım	Drama	Beyin Fırtınası
Ö1		✓			✓	✓	✓
Ö2	✓	✓	✓	✓			
Ö3							

Tablo 12’den anlaşılacağı üzere Ö1 ve Ö2 birden fazla yöntem belirtmiştir. Değerler eğitiminde tartışma, drama, gezi gözlem gibi yöntemler oldukça etkilidir. Bunun yanında görüşmecilerin belirttiği diğer yöntemler de derse zenginlik katması açısından önemlidir. Değerler eğitiminde yalnızca bilgi aktarmaya dönük sözlü anlatım gibi yöntemler yeterli olmayacaktır. Özellikle de hitap olunan öğrenciler üstün yetenekli öğrenciler olunca daha etkili ve çeşitli yöntemlerin tercih edilmesi gerekir. Bunlar Ö2’nin belirttiği gibi tartışma, beyin fırtınası gibi yöntemler de olabileceği gibi dramatizasyon, örnek olay gibi yöntemler de olabilir.

Kurnaz (2012: 54- 59) da alanla ilgili incelemeleri sonunda değer öğretiminde kullanılan farklı yaklaşımlar olduğunu tespit etmiştir. Bu yaklaşımları üç başlık altında açıklamıştır. Bunlardan ilki değer açıklamak, ikincisi ahlaki muhakeme ve son olarak da değer analizi yaklaşımlarıdır. Değer açıklama yönteminde öğretmenin telkininden ziyade öğrenciler kendi değerlerini açıklarlar. Bu yöntem ile kendi benimsediği değerleri açıklayan çocuklar dolayısıyla kendi değerlerinin de farkına varmış olurlar.

Kohlberg'in geliştirdiği ahlaki muhakeme ise ahlaki ikilem içeren hikâyelerle çocukların ahlaki yargılarını ortaya çıkarmaya uğraşır. Değer analizi yöntemi ise çocukların gerçek ya da yapay bir problem karşısında kendi değerlerinin test etmesine ve yargılamasına dayanır. Bu üç başlık dikkate alındığında görüşmeye katılan değerler ğretmenlerinin verdiği cevapların, üstün yeteneklilerin değerler eğitiminde kullanılacak yöntemler olarak sığ kaldığı görülmektedir.

Üstün yetenekli çocukların eğitiminde farklılaştırılmış sınıf ortamı, farklılaştırılmış içerik ve yöntem kullanılmalıdır. Bunlar (Kontaş, 2012: 76);

- Basit görevlere karşılık daha karmaşık yapıda görevler,
- Somuta karşı soyut rnekler,
- Küçük adımlara karşı büyük adımlar,
- Bilgi vermeye karşı kavram ustalığı,
- Tek boyutluluğa karşı çok boyutluluk,
- Yapılandırmışlığa karşı açık ululuk,
- Derinliğe karşı açık görüşlülük.

Gündüz (2010: 172) ise üstün zekalı çocukların ahlaki gelişimini desteklemek için yapılabilecekleri şu şekilde sıralamıştır;

- Üstün zekalı çocuklara hastane, huzurevleri, yetiştirme yurtları gibi yerlerde gönüllülükleri de esas alınarak toplum hizmeti için görevlendirilmeleri ya da proje üretmeleri sağlanabilir.
- Toplumların ve insanlığın hizmetine kendini adanış büyük şahsiyetlerin hayat hikayelerinin anlatıldığı görsel/işitsel dokümanları inceleyerek kendi insani değerlerini keşfetmesi sağlanabilir.
- Rüşvet, hırsızlık, yalancılık gibi toplumsal ve ahlaki sorunlarla ilgili toplumsal duyarlılığın arttırılması amaçlı projeler geliştirmeleri için desteklenebilirler.
- Değerşen değerler sistemini eleştirel bir gözle incelemelerine yardımcı olunabilir.

Tablo 13.

Katılımcı Görüşlerine Göre Değerler Eğitimi Programında Olması Gereken Araç Ve Gereçler

Kod	Film- slayt	Hikâye-Şiir	Fotoğraf- Resim	Müzik	Bilgisayar- Projeksiyon	Renkli Kağıt- Kalem
Ö1	✓	✓	✓	✓	✓	
Ö2					✓	✓
Ö3						

Tablo 13’de görüşmecilerin olması gereken araç gereçler olarak belirttikleri araç gereçlerin zaten var olan, kullanılan, bulunması zor olmayan araç gereçler olduğu görülmüştür. Değerler eğitiminde örneğin bir hikaye tamamlama etkinliği için kullanılacak hikâyeler, sonuç çıkarmak için izlenecek filmler, hakkında tartışmak için fotoğraflar ya da resimlerden yararlanılabilir. Proje çalışmaları için Ö2’nin belirttiği gibi renkli kalemler ve kağıtlar kullanılabilir. Bilgisayar, projeksiyon, akıllı tahta elbette teknolojiye uzak olunmaması gereken günümüzde kolaylık sağlaması, uzaktaki yaşananları yakından görüp izlenebilmesini sağlaması açısından önemlidir. Ancak değerler eğitiminde olabildiğince gerçek hayattan yararlanmakta fayda vardır. Örneğin vefa değeri hikâyeler anlatılıp, filmler izlettirilip aktarılarak gerçek yaşamda içselleştirmeleri için ama içselleştirmeleri için Çanakkale Şehitliği gibi tarihi mekânlara bir gezi düzenlemek gibi programlar yapılabilir ve çocuklar vefa değerini yaşamın içine katarak özümseyebilir.

Kurnaz (2012)’in değerlerin öğretiminde belirttiği yararlanabilecek bazı araç ve gereçler şunlardır; “atasözleri, sosyal etkinlikler, hizmet ederek öğrenme, tarihi olaylar kültürel mirasımız, Nasreddin Hoca fıkraları, Kur’an kıssaları, büyük şahsiyetlerin hayatları, afişler, karikatürler, spor, şiirler, türküler, şarkılar, hikâyeler, yaratıcı drama, belgeseller, filmler, masallar, Mevlana ve Mesnevi.”

Tablo 14.

Katılımcı Görüşlerine Göre Olması Gereken Değerler Eğitiminin Değerlendirilme Basamağı

Kod	Davranışların Değerlendirilmesi	Gözlem	Öğretmen ve Veli Görüşleri	Öz Değerlendirme Formu
Ö1		✓	✓	✓
Ö2	✓	✓		
Ö3				

Tablo 14’de en iyi uygulanması gereken değerlendirme şekli olarak, öğrenci gözleminin ağır bastığı ortaya çıkmıştır. Ancak değerler eğitiminin değerlendirilmesinde olması gerekenler sorulduğunda şu anda kullandıkları değerlendirme yöntemlerinden farklı bir şey söylemedikleri görülmüştür. Buradan öğretmenlerin değerlendirme yöntemleri ile ilgili farklı bir fikir ortaya koymadıkları görülmüştür.

Değerler eğitiminin ne derece kazandırılabilirdiğini değerlendirebilmenin en iyi yolu davranışlara ne derece yansıdığını gözlemlemeye çalışmaktır. Bu bakımdan gözlem doğru bir değerlendirme yöntemidir. Ancak burada proje üretme gibi daha farklı değerlendirme yolları da bulunabilir. Üstünler için verilmesi gereken eğitim idealinde yenilikçi, orijinal ve yaratıcı fikirler olmazsa üstün yeteneklilerin aldığı eğitimin niteliği için de olumlu yorumlar yapmak zor olacaktır.

4.2. İdareci Görüşme Formlarının Değerlendirilmesi

Tablo 15.
Görüşmeye Katılan İdarecilerin Demografik Bilgiler Tablosu

Kod	Cinsiyet	Hizmet Yılı	Kurumdaki Deneyim	Okulu
İ1	Erkek	11- 15	1- 5	Çınarcık Atatürk BİLSEM
İ2	Erkek	11- 15	1- 5	Mersin BİLSEM
İ3	Erkek	11- 15	1- 5	Mersin BİLSEM
İ4	Erkek	21- ↑	1- 5	Ankara Yasemin Karakaya BİLSEM
İ5	Kadın	16- 20	11- 15	Ankara Yasemin Karakaya BİLSEM
İ6	Erkek	11- 15	6- 10	Van BİLSEM
İ7	Erkek	16- 20	1- 5	Van BİLSEM
İ8	Erkek	16- 20	6- 10	Malatya BİLSEM
İ9	Erkek	21- ↑	1- 5	Çınarcık Atatürk BİLSEM
İ10	Erkek	11- 15	1- 5	Elazığ BİLSEM
İ11	Erkek	21- ↑	6- 10	Elazığ BİLSEM
İ12	Erkek	11- 15	6- 10	Elazığ BİLSEM
İ13	Erkek	21- ↑	1- 5	Çınarcık Atatürk BİLSEM
İ14	Erkek	6- 10	1- 5	Muş BİLSEM

Yukarıdaki tabloda görüşmeye katılan BİLSEM idarecilerinin kişisel bilgilerine, meslek ve kurum bilgilerine yer verilmiştir. Görüşme yapılan 7 ilin idareci sayıları; Yalova'dan 3, Mersin'den 2, Ankara'dan 2, Van'dan 2, Malatya'dan 1, Elazığ'dan 3, Muş'dan 1 şeklindedir. Görüşmeye katılan idarecilerin 6 tanesinin hizmet yılı 11- 15 arası, 4 tanesi 21 yıl ve üstü, 3 tanesi 16- 20 yıl arası deneyime sahiptir. Kurumdaki deneyimler ise 9 tanesi 1- 5 yıl arası, 4 tanesi 6- 10 yıl arası, 1 tanesi de 11- 15 yıl arası deneyime sahiptir.

İdarecilerin çoğunun genel hizmet yılının 10 yıl ve üstü olduğu görülmektedir. Bu idarecilikte tecrübeli öğretmenler için beklenen bir durumdur. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği (2018)'ne göre müdür olarak görevlendirilecek kişilerde aranan şartlardan biri en az bir yıl kurucu müdür, müdür başyardımcılığı, müdür yardımcısı, müdür yetkili öğretmen olarak görev yapmış olmasıdır. Yine aynı yönetmeliğe göre müdür yardımcısı olarak görevlendirilecek kişilerin en az iki yıl öğretmen olarak görev yapmış olması gerekir. Bu yüzden idarecilerin genel hizmet yılları müdürse en az üç, müdür yardımcısı ise en az iki olarak karşımıza çıkar.

İdarecilerin kurumdaki hizmet yılının az olmasının sebeplerinden biri ise illerdeki BİLSEM'lerin yeni açılmış olmasıdır. Örneğin görüşme yapıldığı tarihte Muş BİLSEM'in açılalı henüz iki yıl olduğu görülmüştür. Öte yandan ilk açılan BİLSEM'lerden olan Ankara Yasemin Karakaya Bilim Sanat Merkezindeki idarecilerden birinin deneyimi 11- 15 yıl arası iken diğerinin deneyimi 1- 5 yıl arasıdır. Bunun sebebi ise merkeze alınan idarecilerin çoğunlukla da görevlendirme esası ile çalışıyor olmalarıdır.

Tablo 16.
Görüşmeye Katılan İdarecilerin Eğitim Bilgileri

Kod	Eğitim Fakültesi	Fen Edebiyat Fakültesi	Diğer
İ1	✓		
İ2	✓		
İ3	✓		
İ4	✓		
İ5		✓	
İ6		✓	
İ7	✓		
İ8	✓		

Tablo 16'nın devamı

Kod	Eğitim Fakóltesi	Fen Edebiyat Fakóltesi	Diğer
İ9	✓		
İ10		✓	
İ11	✓		
İ12	✓		
İ13			✓ (İşletme)
İ14		✓	

Tablo 16'ya göre görüşmeye katılan idarecilerin 9'u Eğitim Fakóltesi mezunu iken, 4'ü Fen Edebiyat Fakóltesi, 1'i de İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi mezunudur. Fen Edebiyat Fakóltesi mezunları formasyon eğitimini tamamladıktan sonra öğretmen olarak atanabilmektedir. Eğitim Fakóltesi mezunu olmayan İ13'ün kıdeminin 20 yıl üstü olduğunu görebiliriz. İşletme mezunu olan birinin üstün yeteneklilere eğitim verilen bir kurumda idarecilik yapıyor olması elbette doğru değildir ama geçmişte öğretmen atamalarında Eğitim Fakóltesi mezunu olmayanların da yer aldığı düşünöldüğünde bu normal bir durum haline geliyor. Fakat yine de böyle kurumlara eğitim kökeninden gelmiş idarecilerin atanması daha doğru olacaktır.

Tablo 17.

Görüşmeye Katılan İdarecilerin Öğretmenlik Alanları

Kod	Sınıf Öğretmeni	Diğer
İ1		✓ (Fizik)
İ2		✓ (Edebiyat)
İ3		✓ (Tarih Öğretmenliği)
İ4	✓	
İ5		✓ (İngiliz Dil Bilimi)
İ6		✓ (Kimya)
İ7	✓	
Kod	Sınıf Öğretmeni	Diğer
İ8		✓ (Coğrafya)
İ9		✓ (Sosyal Bilgiler)
İ10		✓ (Türk Dili Edebiyatı)
İ11		✓ (Türk Dili Edebiyatı)
İ12		✓ (Eğitim Yönetimi)
İ13	✓	
İ14		✓ (Türk Dili Edebiyatı)

Tablo 17'de idarecilerin hangi branş öğretmeni oldukları açıklanmaya çalışılmıştır. İdarecilerin yalnızca 3'ü sınıf öğretmenliği alanından mezun olduğunu

belirtmiştir. Ancak bu üç kişi içinden de biri aslında İşletme alanı mezunudur. Fakat bu idareci öğretmen atamalarında sınıf öğretmeni olarak atandığı için sınıf öğretmenliği kategorisinde değerlendirilmiştir. İki idareci ise Türk Dili ve Edebiyatı mezunu iken diğer idarecilerin Kimya, Tarih Öğretmenliği, Coğrafya, Sosyal Bilgiler, Türk Dili ve Edebiyatı gibi farklı alanlardan mezun oldukları görülmüştür. Bu da BİLSEM idareci atamalarında farklı alan mezunlarının görev alabildiklerini göstermektedir.

Tablo 18.

Görüşmeye Katılan İdarecilerin Değerler Eğitimi Alıp Almadıklarına Dair Bilgiler

Kod	Değerler Eğitimi aldım.	Değerler Eğitimi almadım.
İ1		✓
İ2	✓ (Hizmetiçi eğitimi)	
İ3		✓
İ4		✓
İ5		✓
İ6		✓
İ7		✓
İ8		✓
İ9		✓
İ10	✓ (MEB bünyesinde 5 günlük bir eğitim)	
İ11	✓ (MEB bünyesinde 5 günlük bir eğitim)	
İ12	✓ (MEB bünyesinde 5 günlük bir eğitim)	
İ13		✓
İ14		✓

Tablo 18’de görüşmeye katılan BİLSEM idarecilerinin Değerler Eğitimi konusunda herhangi bir eğitim alıp almadıkları yer almaktadır. Görüşmeye katılan idarecilerin değerler eğitimi alıp almadıklarına dair tablodan çıkarılabilecek sonuç, 14 katılımcıdan yalnızca 4’ünün böyle bir eğitim aldığıdır. Fakat değerler eğitimi ile ilgili eğitim alan 4 idareciden 3’ü zaten aynı BİLSEM’de çalışmaktadır. Yani kalan 10 BİLSEM idarecisi herhangi bir eğitim almamıştır. Bu kurumun liderleri olan yöneticilerin, üstün yetenekli çocuklara yön verme konusunda daha bilinçli hareket edebilmeleri adına ayrıca değerler eğitimi öğretmenlerine yardımcı olmaları düşünüldüğünde bir eğitim almış olmalarının daha uygun olacağı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 19.
Üstün Yeteneklilerin Değerler Eğitiminden Geçirilmesine Dair İdareci Görüşleri

Kod	Olumlu	Olumlu ve gerekli	Olumlu fakat olanaklar yetersiz	Olumlu fakat bir ders şeklinde olmamalı	Gereksiz
İ1		✓			
İ2		✓			
İ3		✓			
İ4				✓	
İ5		✓			
İ6		✓			
İ7		✓			
İ8			✓		
İ9		✓			
İ10	✓				
İ11		✓			
İ12		✓			
İ13					
İ14		✓			

Tablo 19’da BİLSEM idarecilerinin üstün yeteneklilerin değerler eğitiminden geçirilmesi konusundaki görüşleri açıklanmıştır. Görüşmeye katılan idarecilerden değerler eğitimini olumsuz yahut gereksiz bulan yoktur. 10 kişi olumlu ve gerekli, 1 kişi yalnızca olumlu, 1 kişi olumlu ancak olanakları yetersiz bulmuştur. 1 kişi de değerler eğitimini olumlu bulduğunu ancak bir ders şeklinde verilmemesi gerektiğini ifade etmiştir.

Hökelekli ve Gündüz (2007: 393,394) de bazı üstün yetenekli çocukların ihmal, duyarsızlık, kötü muamele gibi durumlardan dolayı duygusal olarak yıpranmış ve ahlaki yönden düşük seviyede olabileceklerini belirtmiştir. Duygusal olarak yıpranmış üstün yetenekli bir çocuk toplumu için diğer akranlarına göre daha tehlikeli olabilir. Çünkü bu birey akranlarına göre daha yüksek bir zihinsel kapasiteye sahiptir. Böyle yetenekli bireylerin toplumun faydasına gelişmesi yerine zararına sonuçlar yaratacak bir birey olarak yetişmesine izin verilmemelidir. Bunun için de yalnızca zihinsel kapasitelerini arttırmak için değil ahlaki duyarlılıklarını da arttırmak için çabalanmalıdır.

Üstün yeteneklilere verilen değerler eğitimi diğer çocuklara olduğundan daha gereklidir. Çünkü üstün yetenekli çocuklara değerler eğitimi kazandırmanın yanı sıra sahip oldukları yüksek adalet, empati gibi duygularla da baş etmeleri için destek gerekir. Üstün yetenekli çocuklar yaşadıkları yüksek ahlaki duyarlılıklardan dolayı akranlarına göre daha farklı bir tutum geliştirebilirler. Bu geliştirdikleri tutum da akranları tarafından kabul görmeyeceğinden gruptan dışlanma, yalnız bırakılma gibi sorunlar yaşayabilirler. Bu noktada üstün yetenekli çocukların psikolojik bunalımlara girmemesi adına desteğe ihtiyaçları vardır.

Tablo 20.

Üstün Yeteneklilerin Değerler Eğitiminden Geçirilmesinde BİLSEM’lerdeki Olanakların İdareci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Kod	Oryantasyon etkinlikleri	Yaşayarak öğrenme	Rehber öğretmen ve diğer unsurlar	Görsel dokümanlar	Yalnızca ders	Görsel ve işitsel dokümanlar	Olanaklar yetersiz
İ1		✓					
İ2	✓						
İ3							
İ4			✓				
İ5					✓		✓
İ6					✓	✓	
İ7							
İ8						✓	
İ9					✓		
İ10							
İ11					✓		
İ12					✓		
İ13							
İ14				✓		✓	

Tablo 20’de bir görüşmeci olarak oryantasyon etkinliklerinden bahsetmiştir. Ancak uyum etkinlikleri günümüzde ilkokula başlayan çocuklara dahi uygulanmaktadır. Üstün yeteneklilerin farklı bir ortam olarak katıldıkları BİLSEM’lerde

de elzem bir durumdur ve yönetmelikte de yer almaktadır. BİLSEM'lere kayıt hakkı kazanan öğrenciler önce 2 aylık bir uyum süreci geçirdikten sonra destek sınıfı modülüne geçerler. Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi (2017:7)'ne göre; “BİLSEM'e yeni kaydı yapılan genel zihinsel yetenek, müzik ve görsel sanatlar yetenek alanı öğrencilerinin BİLSEM'e uyumunu sağlamak amacıyla kurumu, programları tanılama ile öğretmen ve diğer öğrencileri tanımalarını içeren programdır.” Tabloda 4 idarecinin ise herhangi bir cevap vermediği görülmüştür. İ1 görüşmecisinin belirttiği yaşayarak öğrenme ortamı oluşturma üstün yetenekli çocuklara değer kazandırımı sağlarken olması gereken, güzel bir olanaktır. İ4 görüşmecisinin ise rehber öğretmeni bir olanak olarak belirtmesi, çocukların değerler eğitimi ile ilgili rehber öğretmenden faydalanabildiklerini gösterir. Zaten bu BİLSEM'de değerler eğitimi bir ders olarak verilmemektedir. Ancak dikkat çeken bir durum yine aynı BİLSEM'de çalışan başka bir idarecinin kurumdaki değerler eğitimi olanaklarını yalnızca ders içinde verildiği için yetersiz bulmasıdır. Yani idareciler kendi kurumlarındaki olanaklar hususunda dahi hem fikir olamamışlardır. Görüşmeye katılan idareciler değerler eğitimi ile ilgili BİLSEM'deki olanakları anlatırken idarecilerin çoğu değerler eğitiminin bir ders olarak verildiğini söylemiştir. Bu cevabı 14 görüşmeciden 5'i verirken, 3'ü de olanak olarak görsel ve işitsel dokümanları göstermiştir. Bu durum gösteriyor ki böylesine önemli bir eğitimi vermek için kurumlardaki olanakların biraz daha güçlendirilmesi gerekir.

Tablo 21.

BİLSEM'lerde Değerler Eğitimi İle İlgili Herhangi Bir Program Olmayışına Dair İdareci Görüşleri

Kod	Program durumu dersi veren öğretmene göre değişir.	Herhangi bir programın olmasına gerek yok.	Değerler eğitimi programının merkezlere bırakılması doğru bir karardır.	Değerler eğitimi programının olmaması büyük bir eksikliklidir.	Bir programa gerek yok her dersle ilişkilendirilerek verilmelidir.
İ1				✓	
İ2			✓		
İ3				✓	
İ4				✓	
İ5					✓
İ6		✓			

Tablo 21'in devamı

Kod	Program durumu dersi veren öğretmene göre değişir.	Herhangi bir programın olmasına gerek yok.	Değerler eğitimi programının merkezlere bırakılması doğru bir karardır.	Değerler eğitimi programının olmaması büyük bir eksikliklerdir.	Bir programa gerek yok her dersle ilişkilendirilerek verilmelidir.
İ7				✓	
İ8				✓	
İ9					✓
İ10				✓	
İ11				✓	
İ12	✓				
İ13					✓
İ14	✓				

Tablo 21'de değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir temel program olmayışını görüşmecilerin yarısı büyük bir eksiklik olarak tanımlamışlardır. Diğer 3 kişinin de ortak verdiği cevap herhangi bir programa gerek olmadığı, değerler eğitiminin her dersle ilişkilendirilerek verilebileceğidir. Bir kişi herhangi bir programa gerek yok derken iki katılımcı da programın olup olmamasındaki sorunun varlığının dersi veren öğretmene bağlı olduğunu belirtmiştir. İ3, İ9 ve İ12 katılımcılarının görüşleri şu şekildedir;

İ3; "Öğretmenin bireysel çabasına kalıyor, idarecilerin zorlamasına kalıyor. Bir eksiklik elbet var."

İ9; "Değerler Eğitimi ders olarak verilmemeli. Programlar boyunca devam eden bir süreç olmalı."

İ12; "Değerler Eğitimi verecek olan uzman kişi donanımlı ise programın olmaması ona özgürlük alanı kazandırır. Donanımlı değilse ortak bir programın olması gerekir."

Uzun bir süre BİLSEM'de çalışan öğretmenler görevlendirme ile alınmıştır. Dolayısı ile BİLSEM'lerde çalışan öğretmenler sürekli değişmiştir. Bu durumda program, deneyimsiz öğretmene yol gösterecektir. Aynı zamanda belli bir program, sürekli çalışan, kadrolu olan bir öğretmen için de fikir sağlaması açısından olumludur. Zaten görüşmecilerin verdiği cevaplardan onların da bir program istediği görülmektedir.

Ancak İ12 görüşmecisinin dediği gibi sabit, esnek olmayan bir program mesleğinde uzman olan kişileri daraltıp sınırlandıracağından özgürlüğünü de kısıtlayabilir.

Tablo 22.

Görüşmeye Katılan İdarecilerin Değerler Eğitimi Dersinin Verilişine Dair Görüşleri

Kod	Değerler eğitimini vermeyi engelleyen eksiklikler var.	Eksiklikler var fakat yine de değerler eğitimi verilebiliyor.	İşlenişi engelleyen hiçbir eksiklik yok.
İ1		✓	
İ2		✓	
İ3	✓		
İ4			
İ5			
İ6			✓
İ7		✓	
İ8		✓	
İ9			✓
İ10			✓
İ11			✓
İ12			✓
İ13			
İ14	✓		

Değerler eğitimi dersinin verilişinde bir eksiklik olup olmadığı sorulmuş ve alınan farklı cevaplar Tablo 22’de gösterilmiştir. Görüşmecilerden 3’ü (İ4-İ5-İ13) değerler eğitimi adlı dersleri olmadığından bu soruyu cevapsız bırakırken, 5 kişi işlenişi engelleyen herhangi bir sorun olmadığını, 4 kişi eksikliklere rağmen değerler eğitiminin verildiğini, 2 kişinin de eksikliklerin değerler eğitimini vermeyi zorlaştırdığını belirttiği görülmüştür.

Aynı zamanda aynı BİLSEM’de çalışan üç idareciden biri eksikliğe rağmen değerler eğitimi veriliyor derken diğeri herhangi bir eksiklik olmadığını belirtmiştir. Bir diğeri ise cevapsız bırakmıştır. Değerler eğitiminin ders olarak verildiği BİLSEM’lerde ise işlenişi engelleyen hiçbir eksiklik yok cevabı ağır basmıştır. Hiçbir eksik bulunmadığını söyleyen katılımcıların birinin görüşlerine bakıldığında da zaten değerler eğitimini bir ders olarak vermedikleri görülmektedir. Bu katılımcının görüşleri şu şekildedir; “Şu andaki haliyle daha güzel kanıstayım. Öğretmenin ve öğrencinin bağlı

kaldığı bir işleyiş ve müfredat olmamalı.” Görülüyor ki bir eksiklik olduğunu söyleyen ve olmadığını söyleyen fikir sayısı birbirine oldukça yakın. Bu da aslında önemli bir çelişkidir. Yine durumun kuruma göre değiştiği gerçeğini de ortaya koyuyor. Hiçbir eksiklik olmadığını söyleyen İ6 görüşü şu şekilde;

“Değerler eğitiminin olumlu olduğunu düşünüyorum. BİLSEM’li çocukların da alındığını bunu da son derece olumlu buluyorum. Çok önemli bir eksikliğin bulunmadığını, son zamanlarda eksikliklerin giderildiğini düşünüyorum.”

Eksiklik olduğunu düşünen İ3 görüşmecisinin fikri ise şu şekilde;

“Eksiklik temelde başlıyor. Belki de eğitim o öğretmene de tam verilmemiştir. Her öğretmen kendi bilgi ve görgüsüne göre veriyor.”

Tablo 23.

Görüşmeye Katılan İdarecilerin Değerler Eğitimi Dersinin Verilişinde Gördüğü Eksiklikler

Kod	Aileden eksik eğitimle gelmiş	Bir programın olmaması	Öğretmenlerin yeterli olmaması	Bir ders şeklinde veriliyor olması	Bir eksiklik yoktur
İ1	✓				
İ2					✓
İ3			✓		
İ4					
İ5					
İ6					✓
İ7			✓		
İ8		✓	✓		
İ9					✓ (çünkü ders olarak vermiyorlar)
İ10					✓
İ11					✓
İ12					✓
İ13					
İ14			✓		

Tablo 23’de değerler eğitimini ders olarak veren 3 merkezin idarecilerinin cevaplarının “Bir eksiklik yoktur.” şeklinde olduğu görülmüştür. Bu görüşmecilerden 4’ü öğretmenin yeterli olmamasını söylerken biri aynı zamanda programın olmamasını da eksiklik olarak görmüştür. Diğer merkezlerde çalışan 3 idareci soruyu yanıtız bırakırken, 2’si bir eksiklik olmadığını, 1’i de öğretmenlerin bu konuda yeterli olmadığını belirtmiştir. 1’i ise eksikliğin sebebinin aileden eksik eğitimle gelmesi olduğunu belirtmiştir. Ancak bu sorun dersin verilışı ile ilgili bir sorun değildir.

Öğretmenlerin yeterli olmadığını belirten idarecilerden biri olan İ3’ün düşünceleri ise şu şekildedir: “Eksiklik temelde başlıyor. Belki bu eğitim o öğretmene de tam verilmemiştir. Her öğretmen kendi bu dersi kendi bilgi ve görgüsüne göre veriyor.”

Tablo 24.
Görüşmeye Katılan İdarecilerin Değerler Eğitimi Dersinin Gerekliliğine Ve Önemine Dair Görüşleri

Kod	Gereklidir ve önemlidir	Gerekli ve önemlidir, ama ders olarak verilmemelidir	Gerekli ve önemli değildir
İ1		✓	
İ2	✓		
İ3	✓		
İ4		✓	
İ5	✓		
İ6	✓		
İ7	✓		
İ8	✓		
İ9	✓		
İ10	✓		
İ11	✓		
İ12	✓		
İ13		✓	
İ14	✓		

Tablo 24’de görüşmeye katılan idarecilerin 11’i değerler eğitimini gerekli ve önemli bulurken 3 kişi önemli olduğunu ve fakat ders olarak verilmemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Zaten burada 3 BİLSEM’de de zaten ders olarak verilmiyor. Değerler

eğitimi gereklidir ama ders olarak verilmemelidir yönünde düşünce sahibi olan İ1'in görüşleri şu şekildedir;

“Bir ders olarak mı? Hayır. Her şeyi dersle öğretemeyiz. İnsanlar arasında yazılı olmayan kurallar vardır. Mesela alışveriş merkezinde kasa sırası beklemek gibi. Değerler eğitimi kurumlar içinde çeşitli uyarıcılarla verilmeli. Bir ders olarak değil.”

İ7'nin görüşleri ise şu şekilde;

“Çok önemlidir. Çünkü bu çocuklar geleceğin bilim adamları, üst düzey yöneticileri olacaklardır. Bunlar değerler eğitimi hayatlarına yansıtmazlar ise; ülkemizin halini siz düşünün. Yine bu çocuklar iyi yöne kanalize edilmezlerse gelecekte ülkenin başına bela olabilirler.”

Aslına bakılırsa burada katılımcıların hepsi değerler eğitimi gerekliliğini görmüşlerdir. Farklılık bu eğitimin verilmiş şeklinde ortaya çıkmıştır.

Tablo 25.
Değerler Eğitimi Dersinin Olması Gerektiği Şekilde Verilip Verilmediğine Dair İdareci Görüşleri

Kod	Gerektiği gibi verilmektedir	Ders olarak verilmiyor, ancak derslerle ilişkilendiriliyor.	Eksik yönlerimiz var.	Öğretmenler yeterli donanımına sahip değil.	Daha iyi olabilir.	Zamansal sıkıntılar var.
İ1						
İ2				✓		
İ3				✓		
İ4		✓				
İ5	✓					
İ6						✓
İ7					✓	
İ8				✓		
İ9			✓			
İ10	✓					
İ11	✓					
İ12	✓					
İ13		✓				
İ14	✓					

Tablo 25’de BİLSEM idarecilerinin Değerler Eğitimi dersinin olması gerektiği şekilde verilip verilmediğine dair, personelde gördükleri eksikliklere dair görüşleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Görüşmeye katılan idarecilerin 5’i değerler eğitiminin gerektiği gibi verildiğini düşünmektedir. 3’ü öğretmenlerin yeterli donanıma sahip olmadığını düşünmektedir. 2 kişi de ders olarak verilmediğini diğer derslerle ilişkilendirildiğini belirtmiştir.

İ2 görüşmecisinin düşünceleri şu şekildedir;

“*Şu anda yalnızca 3 personelimiz kadrolu. Sıkıntımız bu.*”

İ8 görüşmecisinin düşünceleri şu şekildedir;

“*Pek çok BİLSEM’de değerler eğitimi dersi yıl boyunca dersi olmayan rehberlik biriminde bulunan sınıf öğretmenlerine verilen bir ders görünümündedir. Bu ders verilerek öğretmenlerin maaş karşılığı ve ek ders sorunları çözülmeye çalışılıyor. Ve bu öğretmenlerin bu konuda bir eğitimlerinin olmadığı da ortadadır.*”

İ8 görüşmecisinin fikirlerinden de hareketle BİLSEM’lerin uzun bir süre kurumdaki sınıf öğretmenlerini nasıl değerlendireceğine dair sorunlar yaşadığı söylenebilir. Sınıf öğretmenin diğer branşlar gibi destek sınıfları olmadığı için kimi merkezlerde ek ders sorunu değerler eğitimi adlı bir ders oluşturularak çözülmeye çalışılmıştır, kimisinde ise destek eğitimlerine gözlemci öğretmen olarak girmesi ile çözülmeye çalışılmıştır. Fakat bu durum Bilim Sanat Yönergesi (2017) ile değişmiştir. Artık sınıf öğretmenleri de BİLSEM’lerde etkinlik bazlı destek eğitimi sınıflarında görev yapmaktadırlar.

Tablo 26.

Görüşmeye Katılan İdarecilerin Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının Kazanımlarına Dair Görüşleri

Kod	Erdemli, dürüst, iyi insan olur.	Milli ve manevi değerleri kazanır.	Kültürel, ahlaki ve etik değerleri kazanır.	Evrensel değerleri kazanır.	Değerler hakkında bilgi edindir.	Değerler konusunda kendini değerlendirir.	Değerleri içselleştirir.	Değerleri aktarmak için uğraşır.	Bireyi ve sahip olduğu değerleri sever.
İ1									
İ2									
İ3	✓	✓							
İ4	✓		✓						

Tablo 26'nın devamı

Kod	Erdemli, dürüst, iyi insan olur.	Milli ve manevi değerleri kazanır.	Kültürel, ahlaki ve etik değerleri kazanır.	Evrensel değerleri kazanır.	Değerler hakkında bilgi edinir.	Değerler konusunda kendini değerlendirir.	Değerleri içselleştirir.	Değerleri aktarmak için uğraşır.	Bireyi ve sahip olduğu değerleri sever.
İ5									
İ6					✓	✓			
İ7				✓			✓		
İ8		✓						✓	✓
İ9									
İ10		✓							
İ11			✓						
İ12	✓						✓		
İ13	✓		✓						
İ14	✓								

Tablo 26'ya bakıldığında kazanımların “erdemli, dürüst, iyi insan olur”, “milli ve manevi değerleri kazanır.” ve “kültürel, ahlaki ve etik değerleri kazanır.” şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra farklı cevaplar veren katılımcılar olduğu gibi İ1, İ2, İ5 ve İ9 gibi bu görüşme maddelerini cevapsız bırakan da olmuştur. İ1 görüşmecisi değerler eğitimi dersi olmadığı için, İ9 görüşmecisi öğretmenin serbest olması gerektiğini düşündüğü için cevap vermemiştir. Üstün yetenekli çocukların değerleri içselleştirmesi için değerler eğitimini doğru ve tam bir şekilde ilerlemesi gerekir. Bu açıdan idarecilere düşen görev de önemlidir. Bu çocukların değer kazanma ve içselleştirme aşamasında idarecilerin önemli sorumlulukları vardır. Gezi, gözlem, ziyaret, proje üretme gibi konularda öğretmene destek ve önyak olma açısından rolleri büyüktür. Tabloda yalnızca iki idareci “değerleri içselleştirir” kazanımından bahsetmiştir. Oysa değer kavramının daha duyuşsal bir kavram olduğu düşünüldüğünde yazılacak kazanımların da bu yönde olması beklenirdi. Çünkü değerler genellikle duyuşsal farkındalık kavramı ile ilgilidir. Duyuşsal farkındalık, eğitimde duyuşsal kazanımların uygulanmasında eğitimciler için bir araç olduğundan değerler ile ilgili kazanımlar da bu yönde olmalıdır (Yakar ve Duman, 2017: 33-34).

Tablo 27.

Görüşmeye Katılan İdarecilerin Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının İçeriklerine Dair Görüşleri

Kod	Doğruluk	Dürüstlük	Sevgi, Hoşgörü	Saygı	Adalet	Milli ve kültürel değerler	Ahlaki ve etik değerler	Güven özgüven	Yardım severlik	Dostluk	Çalışkanlık
İ1											
İ2											
İ3						✓					
İ4											
İ5											
İ6	✓	✓	✓	✓			✓		✓		✓
İ7		✓			✓						
İ8			✓			✓	✓		✓		
İ9											
İ10						✓					
İ11						✓	✓				
İ12				✓	✓		✓		✓	✓	
İ13			✓								
İ14	✓	✓	✓		✓						

Tablo 27’de idarecilerin kendilerine göre “Eğitiminin içeriği ne olmalıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar sunulmuştur. Tablo 27’ye baktığımızda yine İ1, İ2, İ4, İ5 ve İ9 katılımcılarının bu maddeyi cevapsız bıraktığını görüyoruz. Bu katılımcıların haricinde verilen cevaplara baktığımızda; “sevgi- hoşgörü, milli ve kültürel değerler, ahlaki ve etik değerler” ve “dürüstlük, adalet, yardımseverlik” gibi değerlerin yer aldığını görüyoruz. Tüm bireyler için olduğu gibi üstün yetenekliler için de bu değerler önemlidir. Burada üstün yeteneklilere değerler eğitimi verilirken bu duygular kazandırılmalıdır. Ama bunun yanında yüksek seviyedeki duyarlılıkları için de bu hassasiyetlerle baş etme yolları aranmalıdır.

Tablo 28.

Görüşmeye Katılan İdarecilerin Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının Yöntemlerine Dair Görüşleri

Kod	Proje	Söyleşi	Öykü anlatma	Şarkı söyleme	Gezi gözlem	Drama	Simülasyon	Örnek olay	Gösterip yapurma	Anlatım	Tartışma-panel	Soru- cevap	Literatür tarama	Gösteri	Yaşayarak öğrenme	Problem çözme	Film izleme
İ1																	
İ2																	✓
İ3										✓							
İ4	✓																
İ5			✓	✓	✓												
İ6						✓											✓
İ7							✓	✓		✓	✓	✓					
İ8					✓			✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	
İ9																	
İ10																	
İ11																	
İ12		✓			✓	✓		✓			✓						✓
İ13								✓		✓		✓					
İ14	✓									✓							✓

Tablo 28’de 4 görüşmecinin bu soruyu cevapsız bıraktığı görülmüştür. Diğer idareciler ise farklı yöntemleri değerler eğitiminde kullanılabilecek yöntemler olarak sıralamışlardır. Görüşmecilerin bahsettiği yöntemlerin hepsi uygulanabilir. Özellikle de proje, drama, örnek olay gibi yöntemler değerler eğitiminde etkili yöntemlerdir.

Aydın (2010: 5), değerler eğitiminin daha çok özel okullarda uygulanan öğretmen asistanlığı programı, akran danışmanlığı ve toplumsal hizmet programı, ahlak eğitimi vb. yöntemlerle geliştirilebileceğini belirtmiştir. Bu tür çalışmalarla, çocuklar kendilerinden başkalarına karşı duyarlı olmayı, önyargısız yaklaşmayı, hoşgörüyü, yardım etmeyi, sevgiyi ve saygıyı, sorunları iletişim yoluyla çözmeyi öğrenerek hayatlarına değer katmış olacaklardır.

Tablo 29.

Görüşmeye Katılan İdarecilerin Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının Araç Gereçlerine Dair Görüşleri

Kod	Projeksiyon	İnternet	Akılı tahta	Kitap	Video	Kalem- kâğıt	Hikâyeler-yaşanmış olaylar	Belgeseller	Sunular	Tiyatro oyunları	Resim- fotoğraf	Karikatür	T.V	Programları	Film
İ1															
İ2															
İ3															
İ4															
İ5	✓		✓						✓						
İ6					✓		✓		✓		✓	✓			
İ7							✓		✓				✓		
İ8								✓	✓	✓					✓
İ9															
İ10															
İ11				✓	✓		✓								✓
İ12		✓					✓	✓							✓
İ13															
İ14															

Tablo 29'a bakıldığında İ1, İ2, İ3, İ4, İ9, İ10, İ13, İ14 katılımcılarının bir fikir beyan etmedikleri görülecektir. Bunların dışındaki katılımcıların verdikleri ifadelerle bakıldığında ise en sık rastlanan araç gerecin "hikâyeler", "yaşanmış olaylar" ve "sunular"ın olduğu görülüyor. Bunu da önce "film" sonra "video" takip ediyor. İ10 ise bu sorunun cevabını "maddi ve manevi tüm unsurlar" olarak ifade etmiştir. Yani belli bir araç gereç ya da materyal belirtmemiştir.

Tablo 30.

Görüşmeye Katılan İdarecilerin Olması Gereken Değerler Eğitimi Programının Değerlendirmesine Dair Görüşleri

Kod	Davranışların gözlenmesi	Veli ile görüşülmesi	Projelerin değerlendirilmesi	Değerlere karşı duyarlılıklarının gözlenmesi	Rehber öğretmenin özel gözlem ve değerlendirmesi	Hedef- kitle görüşmeleri
İ1						
İ2						
İ3	✓					
İ4			✓			✓
İ5	✓				✓	
İ6	✓					
İ7	✓			✓		
İ8			✓			
İ9						
İ10	✓					
İ11	✓	✓				
İ12	✓					
İ13	✓					
İ14	✓					

Tablo 30'a bakıldığında idarecilerin olması gereken değerlendirme şeklinde en iyi değerlendirme metodu olarak "öğrencilerin davranışlarının gözlenmesi" ni belirttiklerini görüyoruz. Bunu takiben de "projelerin değerlendirilmesi" fikri gelmektedir. Verilen değerlerin davranışa dönüşmesi beklendiği için gözlem ve geliştirilecek iyi fikirler açısından proje önemlidir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde araştırma bulguları ve yorumlarına dayalı olarak elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Üstün yeteneklilerde değerler eğitiminin öğretmen ve idareci görüşlerine göre değerlendirilmesinde sonuç kısmı da bulgulara dayalı olarak iki kısımda incelenmiştir. Öğretmen görüşme formlarının analizi yapıldığında ortaya çıkan en önemli sonuç Bilim ve Sanat Merkezlerinin birbirinden farklı uygulamalar yürüttüğüdür. Kimi Bilim ve Sanat Merkezinde Değerler Eğitimi adı altında bir ders yokken kimi merkezde bu tür bir ders olmamasına rağmen etkinliklerle değerler eğitimi kazandırılmaya çalışılmış kiminde ise değerler eğitimi adlı ders uygulaması kullanılmıştır. Bu şekilde Değerler Eğitimi dersini uygulayan BİLSEM'lerin ise yine aralarında farklılaştığını görüyoruz. Üç BİLSEM'in 2'sinde bu dersin öğretmeni Sınıf Öğretmeni iken diğer BİLSEM'de Psikolojik Danışman ve Rehber öğretmendir. Bu durum belli bir zamana kadar bu şekilde devam etmiştir. Sonrasında 2017 Bilim Sanat Yönetmeliği ile sınıf öğretmenlerinin görev tanımı değişmiştir. Ancak değerler eğitiminin üstün yeteneklilere nasıl daha iyi verileceğine dair bir yol belirlenmemiştir.

Derse giren öğretmenlerin kurumdaki deneyimlerine bakıldığında pek deneyimli olmadıkları görülmektedir. Ancak bu durumu yaratan iki sebep olduğu unutulmamalıdır. İlki bu merkezlerin bazı illerde yeni açılmış olması, ikincisi ise merkezlere öğretmen atamak yerine görevlendirme ile geçici çözümler bulunmasıdır. Hatta bu sorunun üzerine eklenen bir sorun da şudur ki, artık BİLSEM'lere il içi ya da il dışı atama ile de öğretmenler geçiş yapabilmektedir. Yani kurumun ve kurumdaki öğrencilerin niteliklerini bilmeyen, nasıl bir ortamda çalışacağını bilmeyen öğretmenler tayin amaçlı bu merkezlerde görev alabilmektedirler. Fakat bu sorun yine Bilim Sanat Yönetmeliği (2017) ile çözülmüş böylece artık BİLSEM öğretmenleri bakanlığın açtığı sınavla kadrolu olarak alınmaktadır.

Bu merkezlerde görev yapan öğretmenler üzerinden düşünüldüğünde bu kurumların onlar için hayli zor olduğu ortadadır. Çünkü bu öğrencilere Değerler Eğitimi

dersini vermek amaçlı gelen öğretmenlere yol gösterecek herhangi bir program yoktur. Bu öğretmenler üstün yetenekliler hakkında da kayda değer bir eğitim almamış halde bu kurumlarda görevlendirilmektedirler. Bu şartlar altında da değerler eğitimi nasıl verilmelidir sorusunun yanında bir de üstün yeteneklilere değerler eğitimi nasıl verilmelidir sorusuyla yüz yüze kalmaktadırlar. Öğretmenlerin çoğu, çözümü önceki yılların etkinliklerine ya da diğer BİLSEM'lerin etkinliklerine bakarak çıkarımda bulunma yoluyla bir eğitim çizgisi oluşturma yolunda bulmuşlardır.

Değerler eğitiminin verilmesi konusunda eksiklik olup olmadığı mevzuunda da öğretmenlerin farklı cevapları olmuştur. Kendi içinde bir düzen oluşturan merkezlerin eksiklik durumları ile ilgili de farklı fikirler sunması doğal karşılanabilir.

Merkezlerde Değerler Eğitimi dersini işleyen öğretmenlerin aslında üstün yeteneklilerin yaratıcılıkları ve hayal güçlerinin sınırlarının çok altında olan uygulamalarla bu dersi işledikleri sonucu çıkarılmıştır. Değerler Eğitimi için genellikle hikâye okuma, şarkı söyleme ve film izleme gibi etkinliklere yer verildiği söylenmiştir. Fakat değerlerin yaşanarak kazandırılması doğrultusunda pek fazla çalışma yapılmadığı anlaşılmıştır. Bunun da iki sebebi olduğu söylenebilir. İlki bu çocukların BİLSEM'lerde geçirdikleri zamanın kısıtlı olmasıdır. Yani BİLSEM'lerde her ders için ayrılan süre sınırlıdır ve zaten bu süreden daha fazlasını veliler ve öğrenciler de istemeyecektir. Zira bu çocuklar her ne kadar üstün yetenekli çocuklar olsa dahi eğitim sistemimizde diğer çocuklar ile aynı potadan geçeceklerdir. Bu sebeple sınav sistemimiz içerisinde o üstün beyin güçleri ile kaybolmamaları için zamanlarını yeni keşiflere ve farklı etkinliklere harcamak yerine yine sabit öğretim süreçleriyle geçirmeye harcamaktadırlar. İkincisi ise Değerler Eğitimi öğretmenlerinin bu konuda bir kılavuzlarının olmayışıdır. Değerler Eğitimi BİLSEM'lerde diğer ders öğretmenlerinin dersleriyle ilişkilendirmesi yoluyla ya da değerler eğitimi destek sınıfı açılması yoluyla veriliyor. Ancak her iki durumda da öğretmenler BİLSEM'de çalışmaya hak kazandıktan sonra üstün yeteneklilere verilecek değerler eğitiminde üstün yeteneklilerin ihtiyaçlarını, yapılması gerekenleri, izlenecek yol ve yöntemleri sunan bir eğitim almadıkları görülmüştür. Şu an BİLSEM'lerde en iyi seviyede bu ders veriliyor olsa dahi bu iyi duruma gelene kadar kaybedilen zaman ve çocuklar ayrıca bu iyi halin ne kadar süre daha korunabileceği hakkında kesin olmayan durum endişelenecek bazı şeylerin hala var olduğunu göstermektedir. Fazilet Karakuş (2010) da "Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler" adlı çalışmasında üstün yetenekli çocukların anne ve babalarının yaşadığı güçlükleri

saptamayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda Merkez ile ilgili olarak ulaşım, donanım eksikliği, merkeze devam ve merkezdeki uygulamalarla ilgili güçlüklerden bahsedilirken; çocuklarla ilgili, çocukların soruları, kişilik özellikleri, iletişim becerileri, örgün eğitimleri, eğitsel çalışma şekilleri gibi güçlüklerden bahsetmiştir.

İdarecilerin görüşme formlarında da görüldüğü gibi idarecilerin çoğu erkektir. Hâlbuki bu kurumlarda kadın öğretmenlerin de idareci ya da yardımcı idareci olarak çalışması üstün yetenekli çocuklar için olumlu katkı sunacaktır. Türk (2009) de yaptığı araştırmada hem ilköğretim hem de ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin algı, tutum, eğitim durumlarını inceleyerek araştırmıştır. Verilerin analizi ile ortaya çıkan sonuçlardan biri de kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere nazaran saygı değerini daha çok önemsedikleri görülmüştür.

Ayrıca idarecilerin kurumdaki deneyimlerinin genellikle 1- 5 yıl arası olduğu görülmüştür. Ancak bunun sebebi hem üç yılda bir idarecilerin kurum değiştirmesi gerekliliği hem de bazı illerde BİLSEM'lerin açılış tarihinin henüz yeni oluşudur. İdarecilerin çoğu Eğitim Fakültesi mezunu iken pek azı Sınıf Öğretmenliği mezunudur.

İdarecilerin bir kurum için çok önemli bir yeri olduğu, kritik bir faktör oldukları aşikârdır. Eğer idareciler üstün yetenekliler hakkında yeterli donanıma sahip ise yapılması gerekenleri bilir ve personellerinden de beklerler. Eğer personellerini yetersiz bulurlarsa gerekli değişikliği talep edebilirler. Bu açıdan bakıldığında idarecilerin bu kurumlar için çok önemli bir yeri olduğu daha iyi anlaşılır. Bu bakış açısı ile idarecilerin değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir eğitim alıp almadıkları sorulmuş ve pek azının bu konuda bir eğitimden geçtiği ortaya çıkmıştır. Bu durum da bu özel yetenekli çocuklar için oldukça büyük bir dezavantajdır.

İdarecilerin üstün yeteneklilerin değerler eğitimi ile ilgili eğitim almaları konusunda iki ayrı görüş ortaya çıkmıştır. İlki böyle bir eğitimin kesinlikle bir ders şeklinde verilmesi diğeri ise değerler eğitiminin diğer derslerle ilişkilendirilerek ders içerisinde yer yer anlatılması olmuştur. İdarecilerin hangi sebeple bu konu hakkında fikir ayrılığına düştüğü bilinmiyor. Ama aslında önemli olan değerler eğitimi her ne şekilde veriliyorsa verilsin amaç üstün yetenekli çocukların yeteneklerini hep doğru ve güzel amaçlar için kullanmalarını sağlayabilmektir. Amaç üstün yeteneklilerin değerleri içselleştirilmiş biçimde yetiştirilmelerine destek olabilmektir. Bu da ne diğer derslerin içerisine sıkıştırılmış birkaç küçük tavsiye ile ne de ders adı altında sıradan öğretim

yöntemleri ile değerlerin anlatılması şeklinde olmayacaktır. Üstün yetenekliler yaşayarak, hissederek, proje ortaya koyarak kendi değerlerini oluşturabilmelidirler.

İdarecilerin merkezlerindeki olanakları değerlendirmesi sırasında görülmüştür ki verilen cevaplar yine merkezden merkeze değişmektedir. Bunun esas sebebi de belirleyici herhangi bir program olmayışıdır.

İdareci görüşlerinden anlaşılmıştır ki hemen hemen çoğu, kurumlarında bu dersin işlenişine yönelik eksiklikler olduğunu belirtmesine rağmen olması gereken kazanım, içerik, yöntem, araç gereç ve değerlendirme yöntemi sorulduğunda şu anda kullandıklarından farklı bir kazanım, yöntem, araç gereç, içerik ve değerlendirme yöntemi belirtememişlerdir. Bu durum da değerler eğitimi ve üstün yetenekliler hakkında idarecilerimizin yeterli bilgiye ve üstün yeteneklilerin dikkatini çekecek bir yaratıcı dehayı sahip olmadıklarını ortaya koymuştur.

İdarecilerin kurumların önderleri oldukları düşünüldüğünde tekdüze bir eğitim politikasına sahip idarecilerin üstün yeteneklilerin özel eğitim aldığı bu kurumlara liderlik etmeleri oldukça doğru olmayacaktır. Oysa bu kurumların hem öğretmenleri hem de idarecileri belirli ölçütlere göre seçilmelidir.

5.2. Öneriler

- Öncelikle Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim gören üstün yetenekli çocukların sadece bilimsel açıdan eğitimi değil, değerler açısından da eğitimi gereklidir. Bunun önemine dair gerekli vurgu öncelikle Milli Eğitim politikalarında yerini almalıdır.
- Değerler Eğitimi dersine ilişkin çerçeve olacak, özellikle bu kurumlarda ilk kez görev yapacak öğretmenlere yol gösterecek bir genel programa ihtiyaç duyulmaktadır. Böyle bir programın gerekli kurumlarca yapılması gerekmektedir.
- Değerler Eğitimi verecek öğretmenlerin hem değerler eğitimi konusunda hem de üstün yetenekliler konusunda işin uzmanı kişiler tarafından eğitilmesi gerekmektedir. Bu eğitimi aynı zamanda kurumun yöneticisi olan idareciler de almalıdır.

KAYNAKÇA

- Akarsu, F. (2004). “Enderun: Üstün Yetenekliler İçin Saray Okulu”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Akkanat, H.(2004). “Üstün veya Özel Yetenekliler” Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı, Ss. 169- 193. Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul
- Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, (2017). 25/11/2001 tarih ve 370 Sayılı Kurul Kararı, www.meb.gov.tr
- Akkutay, Ü. (2004). “Osmanlı Eğitim Sisteminde Enderun Mektebi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Ataman, A. (2012). “Üstün Yetenekli Çocuk Kimdir?”, *Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumu*. Tekirdağ
- Aydın, M. Z. (2010). “Okulda Değerler Eğitimi”. <https://www.mehmetzekiaydin.com/makaleler/makaleler.html>
- Aydın, M. (2011). *Değerler, İşlevleri ve Ahlak*, Eğitime Bakış, 7, 19, 39- 45
- Bahar, Halil İbrahim (Prof. Dr.) (2009). “Sosyoloji” Usak Yayınları, Ankara
- Beil, Brigitte, (2003). “İyi Çocuk, Zor Çocuk- Doğru Davranışlar Çocuklara Nasıl Kazandırılır?” Arkadaş Yayıncılık, Ankara
- Beldağ, A.,Keskin, S. (2016). “Bilim ve Sanat Merkezlerinde ve Diğer Okullarda Öğrenim Gören Öğrencilerin Sahip Oldukları Değerlere İlişkin Öğretmen Görüşleri”Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 6, Sayı 1
- Berkowitz, M. W., Hoppe, M. A. (2009). “Character Education and Gifted Children”, *High Ability Studies*, Vol. 20, No 2, December
- Bilgili, A. E. (2000). “Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Sorunu- Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı” M. Ü Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. Sayı 12 Sayfa 59- 74.
- Bilim Ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama Kılavuzu (2017) https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_10/28150742_2017-2018_bilsem_tanilama_kilavuzu.pdf
- Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Kılavuzu (2018- 2019) http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/09171525_2018-2019_BYLSEM_YYRENCY_TANILAMA_VE_YERLEYTYRME_KILAVUZU.pdf
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün Ö. E., Demirel F., “Bilimsel Araştırma Yöntemleri” Pegem Akademi, Ankara.

- Çağlar, D. (2004). “1953- 1993 Yılları Arasında Üstün Zekalı Çocuklar Konusunda Alınan Kararlar, Çalışmalar ve Uygulamalar”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Çağlar, D. (2004). “Üstün Zekalı Öğrencilerin Özellikleri”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Clark, B. (2015). “*Üstün Zekalı Olarak Büyüme- Evde ve Okulda Çocukların Potansiyellerini Gerçekleştirmek*” (Çev. Fatih Kaya ve Üzeyir Uğurlu). Nobel Yayıncılık.
- Çetinkaya, Ç. Ve Kıncal, R. Y. (2015). “*Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocukların Demokrasi Eğitimi*” *Journal of Gifted Education Research*. 3 (1), 1- 22.
- Dağlıoğlu, E. (Bahar 2010). “Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Öğretmen Yeterlikleri ve Özellikleri” *Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 39. Sayı, 186 no issn – 1302- 5600
- Davaslıgil, Ü. (2004). “Üstün Olma Niteliğini Kazanma”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Davaslıgil, Ü. Ve Zeana, M. (2004). “Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6, 15, 69- 88.
- Deviney, D., Mills, L. H., Gerlich, R. N., Santander, C. (2011). “Impact Of Behaviorak Factors On Gpa For Gifted and Talented Students” *Academy Of Educational Leadership Journal*, Volume 15, Number 2
- Dilmaç, B. (2007). “*Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sinanması*” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anadalı Rehberlik ve Psikolojik Danışman Bilim Dalı, Doktora Tezi, Konya.
- Diken, H. İ. (2011). “*Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*” Pegem Akademi. Ankara.
- Dönmez, N. (2004). “Bilim Sanat Merkezleri'nin Kuruluşu ve İşleyişinde Yapılması Gereken Düzenlemeler”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Enç, M. (2004). “Özel Eğitimin Tarihçesi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Enç, M. (2005). “*Üstün Beyin Gücü*” Gündüz Eğitim ve Yayıncılık. Ankara.
- Evin, İ. Ve Kafadar, O.; “İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının ve Ders Kitaplarının Ulusal ve Evrensel Değerler Yönünden İçerik Çözümlemesi

- Fichter, Joseph H. – Çev.: Prof. Dr. Çelebi, Nilgün (2012). *Sosyoloji Nedir?*, Anı Yayıncılık, Ankara
- Gökdere, M. Ve Çepni, S. (2004). “Üstün Yetenekli Çocuklara Verilen Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gökdere, M. (2004). “Bireysel Dosyalama Tekniği (Potfolio) ve Üstün Yeteneklilerin Eğitimi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gökdere, M. Ve Çepni, S. (2003). *Üstün Yetenekli Çocuklara Verilen Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü*” Değerler Eğitimi Dergisi. 1 (2). 93- 107
- Gündüz, T. (2010). “ *Üstün Zekalı Çocuklarda Ahlak Gelişimi ve Eğitimi*” İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi Bahar 2010 (1), 157- 177.
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Güngör, E.(2010). “Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar, Ahlak Psikolojisi, Ahlaki Değerler ve Ahlaki Gelişme” Profösörlük Tezi, Ötüken Yayıncılık, İstanbul- Ekim 2010
- Güven, A. Z. (2014). “*Değerler Eğitimi ve Türkçe Derslerinde Değerlerin Kullanımı*” Palet Yayınlar. Konya.
- Hançerlioğlu, O (2012). *Felsefe Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, Eylül 2012
- Hökelekli, H. Ve Gündüz, T. (2004). “Üstün Yetenekli Çocukların Karakter Özellikleri ve Değerler Eğitimi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Hökelekli, H. Ve Gündüz, T. (2007). “Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğitimleri”, *Değerler ve Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Işık Ercan, Z. Z. (2004). “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi İçin Temel Prensipler ve Kullanılan Teknikler”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Karakurt, Y. Bilal (2003). “Sınıf Yönetiminde Üstün Zeka ve Yetenekli Öğrencilere Yönelik Öğretmen Tutumu”
- Karakuş, F. (2010). Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 1, 127- 144.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Akademi.
- Kenan, S. (2007). “Modern Eğitimin Oluşum Sürecinde Değerler Eğitimi Nasıl Zayıfladı?”, *Değerler ve Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

- Koçak R. Ve İçmenoğlu E. (2012). “Üstün Yetenekli Öğrencilerin Duygusal Zeka ve Yaratıcılık Düzeylerinin Yaşam Doyumlarını Yordayıcı Rolü” *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 73- 85
- Kontaş, H. (2012). “Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Farklı Stratejiler” *Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumu*’nda sunuldu, Tekirdağ.
- Köylü, M. (2016). “*Teoriden Pratiğe Değer Eğitimi*” Nobel Yayıncılık.
- Kurtdaş, Ç. (Temmuz- Aralık 2012/ 2). “Üstün Yetenekliler ve Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Bilim ve Sanat Merkezleri (Malatya Bilim ve Sanat Merkezi Örneği) *Hikmet Yurdu*, Yıl:5, C:5, Sayı:10, ss. 151- 181
- Kurnaz, A., Çiftçi, Ü., Karapazar, H. (2013). “*Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrencilerin Değer Algılarının Betimsel Bir Analizi*” Cilt 11, No 26, 185- 229.
- Kurnaz, A. (2012). Üstün Yetenekli Çocuklarda Değer Eğitimi, *Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumu*. Tekirdağ.
- Levent, F. (2012). “Bilsem Öğretmenlerine Göre Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyo-Duygusal Özellikleri”, *Geleceğin Mimarları Üstün Yetenekliler Sempozyumu*. Tekirdağ.
- Levent, F. (2014). “*Üstün Yetenekli Çocukları Anlamak- Üstün Yetenekli Çocuklar Sarmalında Aile, Eğitim Sistemi ve Toplum*” Nobel Yayıncılık. Ankara.
- Little, Catherina A. (2012). “Curriculum As Motivation For Gifted Students”, *Psychology In The Schools*, Vol 49(7)
- Maslow, A. (1996). *Dinler Değerler, Doruk Deneyimler*. Kuraldışı Yayınları.
- Mendaglioni, S. Ve Peterson, J. S. (Editörler). (2016). “*Üstün Yeteneklilerin Danışmanlık Modelleri - Çocuklar, Ergenler ve Genç Yetişkinler*” (Çev. Aziz Yıldırım ve Ahmet Özbay). Nobel Yayıncılık.
- Oğurlu, Ü. Ve Yaman Y. (2010- II). “Üstün Zekalı/Yetenekli Çocuklar ve İletişim” *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 28, ss. 213- 223
- Ömeroğlu, E. (2004). “Okulöncesinde Üstün Çocuklar ve Eğitimi”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Özbay, Y. ve Palancı, M. (2011). Üstün Yetenekli Çocuk v Ergenlerin Psikososyal Özellikleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 Aralık 2011, 89-108.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgular Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 3, 217- 239.
- Öznacar, M. D. Ve Bildiren, A. “*Üstün Zekalı Öğrencilerin Eğitimi ve Eğitsel Bilim Etkinlikleri*” Anı Yayıncılık. Ankara.
- Sak, U. (2017). “*Öğrenme Güçlüğü ve Özel Yetenek*” Pegem Akademi. Ankara.

- Sak, U. (2014). “*Üstün Zekalılar*” Vize Yayıncılık. Ankara.
- Saranlı, A. G., Metin, N. (2012). “Social- emotional problems observed in gifted children. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences, Vol V5, No:1, 139- 163
- Sarıcı Bulut, S. (2012). ”Gazi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Değer Yönelimleri” Uluslar arası Türkçe Edebiyat Kültür ve Eğitim Dergisi, Sayı:1/3, s. 216- 238, Türkiye
- Sönmez, V. (2003) “Sevgi Eğitimi” Anı Yayıncılık.
- Şahin, A. (2004). “Üstün Yetenek ve Eğitim”, *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Tanrıoğen, A. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Anı Yayıncılık: Ankara.
- Turan, S. ve Aktan, D. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 2, 227- 259.
- Tereci, H. Ve Aydın, M. Ve Orbay M.; “Bilim ve Sanat Merkezlerine Devam Eden Öğrencilerin Fen Tutumlarının İncelenmesi: Amasya Bilsem Örneği”
- Tirri, Kirsi (2011). “Combining Excellence and Ethics: Implications for Moral Education for the Gifted” *Roeper Review*, 33: 59- 64
- Tortop, H. S., Kunt, K. (2013). “*Investigation of Primary School Teachers’ Attitudes Towards Gifted Education*” *International Online Journal Educational Sciences*. 5(2), 441- 451.
- Türk, İ. (2009). *Değerler Eğitiminde Saygı*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Ulusoy, K., Turan, R. (2016). “*Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*” Pegem Akademi. Ankara.
- Ulusoy, K. (2007). “Lise Tarih Programında Yer Alan Geleneksel ve Demokratik Değerlere Yönelik Öğrenci Tutumlarının ve Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi” Doktora Tezi- Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı- Ankara
- Uzun, M. (2004). *Üstün Yetenekli Çocuklar El Kitabı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Vuran, S. (2013). *Özel Eğitim*” Maya Akademi. Ankara.
- Yaman, E. (2012). *Değerler Eğitimi –Eğitimde Yeni Ufuklar-*. Ankara: Akçağ Yayım
- Yakar, A. ve Duman, B. (2017). “Duyuşsal Farkındalığa Dayalı Öğretimin Akademik Başarı ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlar Üzerine Etkisi” *Eğitim Kuram ve Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3, 30- 47.

- Yeşilyurt, E. ve Kurt, İ. (2012). “Değerleri Kazandırmasındaki Etkililik Açısından Resmi ve Örtük Program ile Okul Dışı Etmenlerin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” (International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume7/4, Fall 2012, p. 3253- 3272, Ankara- Turkey
- Yıldırım, K. (2009). Values Education Experiences of Turkish Class Teachers: A Phenomonological Approach. *Eurasian Journal of Education Research*, issue 35, spring 2009, 165- 184.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri” Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, M. (2014). “Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri” Dem Yayınları.
- Yılmaz, D. (2015). “Üstün Yetenekliler İçin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uygulamaları- Gereksinimler, Sorunlar ve Müdahaleler” Nobel Yayıncılık. Ankara.
- Yumuş, A. ve Toptaş V. (2011). “Bilim ve Sanat Merkezlerinin Amacına Uygun İşleyişinin Değerlendirilmesi” Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, Aralık, ss. 80- 88

EKLER

1.Öğretmen Görüşme Formu

Sayın Meslektaşım,

Bilim ve sanat merkezlerinde üstün yetenekli öğrencilere uygulanan “Değerler Eğitimi” dersinin işlenişi ile ilgili yüksek lisans tezi hazırlamaktayım.Bu bağlamda, sizin görüş ve önerilerinize ihtiyaç duyulmaktayım.

Katkınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarım.

Derya TURGUT

Muş Bilim ve Sanat Merkezi Sınıf Öğretmeni
İnönü Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Görüşme yapılan kişinin Adı Soyadı:

Tarih:

1. Çalıştığınız Okul:

2. Cinsiyetiniz: () Bayan () Bay

3. Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süreniz:

() 1- 5 yıl () 6- 10 yıl () 11- 15 yıl () 16- 20 yıl () 21 yıl

ve üstü

4. Kurumdaki deneyiminiz:

() 1- 5 yıl () 6- 10 yıl () 11- 15 yıl () 16- 20 yıl () 21 yıl

ve üstü

5. En son bitirdiğiniz yükseköğretim programı:

() Eğitim Fak. () Fen- Edebiyat Fak.

() Diğer (Belirtiniz).....

6. Bitirdiğiniz yükseköğretim programına göre alanınız:

() Sınıf Öğretmenliği Bölümü () Diğer (Belirtiniz)

.....

7. Değerler Eğitimi konusunda herhangi bir eğitim (kurs, seminer vb.) aldınız mı?

() Evet () Hayır

Cevabınız “Evet” ise: Nerede:.....

Ne

Sürede:.....

İçeriği:.....

.....

.....

.....

8. Üstün yetenekli öğrencilerin değerler konusunda eğitimden geçirilmesini nasıl buluyorsunuz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Kurumunuzda değerler eğitimi ile ilgili sunulan olanakları nasıl değerlendiriyorsunuz?

.....

.....

.....

.....

10. BİLSEM' lerde değerler eğitimi dersinin işlenişinde belli bir programın **olmamasını** nasıl değerlendiriyorsunuz?

.....

.....

.....

.....

11. Değerler Eğitimi dersini işlerken ne tür kaynaklardan yararlanırsınız?

.....

.....

.....

.....

.....

12. Değerler Eğitimi dersinde en çok hangi yöntemlere yer verirsiniz?

.....

.....

.....

.....

13. Değerler Eğitimi dersinin işlenişi konusunda ne düşünüyorsunuz? Sizce bu anlamda eksiklikler var mı? Varsa nelerdir ve nasıl giderilebilir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. Sizce değerler eğitimi dersinin programı nasıl olmalıdır?

Başlıca Kazanımları:

.....

.....

.....

.....

İçeriği:

.....

.....

.....

Yöntemleri:

.....

.....

.....

Araç-Gereç ve Materyalleri:

.....

.....

.....

Değerlendirmesi:

.....

.....

2.İdareci Görüşme Formu**GÖRÜŞME FORMU**

Sayın Müdürüm,

Bilim ve sanat merkezlerinde üstün yetenekli öğrencilere uygulanan “Değerler Eğitimi” dersinin işlenişi ile ilgili yüksek lisans tezi hazırlamaktayım.

Bu bağlamda, sizin görüş ve önerilerinize ihtiyaç duyulmaktayım.

Katkınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarım.

Derya TURGUT

Muş Bilim ve Sanat Merkezi Sınıf Öğretmeni

İnönü Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Görüşme yapılan kişinin Adı Soyadı:

Tarih:

4. Çalıştığınız Okul:

5. Cinsiyetiniz: () Bayan () Bay

6. Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süreniz:

() 1- 5 yıl () 6- 10 yıl () 11- 15 yıl () 16- 20 yıl () 21 yıl ve üstü

7. Kurumdaki deneyiminiz:

() 1- 5 yıl () 6- 10 yıl () 11- 15 yıl () 16- 20 yıl () 21 yıl ve üstü

5. En son bitirdiğiniz yükseköğretim programı:

() Eğitim Fak. () Fen- Edebiyat Fak.

() Diğer (Belirtiniz).....

6. Bitirdiğiniz yükseköğretim programına göre alanınız:

() Sınıf Öğretmenliği Bölümü () Diğer (Belirtiniz)

7. Değerler Eğitimi konusunda herhangi bir eğitim (kurs,seminer vb.) aldınız mı?

() Evet () Hayır

Cevabınız “Evet” ise: Nerede:.....

Ne Sürede:.....

İçeriği:.....

.....

.....

8. Üstün yetenekli öğrencilerin değerler konusunda eğitimden geçirilmesini nasıl buluyorsunuz?

.....

.....

.....

9. Kurumunuzda değerler eğitimi ile ilgili ne gibi olanaklar var?

.....

.....

.....

14. BİLSEM'lerde değerler eğitimi dersinin işlenişinde belli bir programın **olmamasını** nasıl değerlendiriyorsunuz?

.....

.....

.....

11. Değerler Eğitimi dersinin işlenişi konusunda ne düşünüyorsunuz? Sizce bu anlamda eksiklikler var mı? Varsa nelerdir ve nasıl giderilebilir?

.....

.....

.....

12. Sizce üstün yetenekli çocuklar için değerler eğitimi dersinin önemi nedir? Bu çocuklar için değerler eğitimi gerekli midir?

.....

.....

.....

13. Merkezinizde Değerler Eğitimi dersinin olması gerektiği şekilde verildiğine inanıyor musunuz? Bu anlamda personelinizde gördüğünüz eksiklikler var mı, varsa nelerdir?

.....

.....

.....

10. Sizce değerler eğitimi dersinin programı nasıl olmalıdır?

Başlıca Kazanımları:

.....

.....

İçeriği:.....

.....

.....

Yöntemleri:.....

.....

.....

Araç-Gereç ve Materyalleri:

.....

.....

.....

Değerlendirmesi:

.....